

Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland

Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland
Meeuwenlaan 4
8011 BZ Zwolle

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 05070105

Verslag over het boekjaar 1-1-2023 t/m 31-12-2023

Inhoud

	Pagina
Karakteristieken van het pensioenfonds	5
Profiel	5
Bestuur en organisatie	9
Personalia	9
Meerjarenoverzicht	11
Bestuursverslag	
Algemeen	14
Risicoparagraaf	22
Uitvoeringskosten	30
Communicatie en overleg	33
Financiële ontwikkelingen	35
Beleggingen	43
Actuariële paragraaf	50
Gebeurtenissen na balansdatum	52
Toekomstparagraaf	52
Externe contacten	53
Verslag van het verantwoordingsorgaan	
Oordeel verantwoordingsorgaan	55
Reactie van het bestuur op het oordeel 2023 van het Verantwoordingsorgaan	58
Verslag van de Visitatiecommissie	
Samenvatting	59
Reactie van het bestuur op het visitatierapport 2023	64

Pagina**Jaarrekening**

Balans per 31 december	66
Staat van baten en lasten	68
Kasstroomoverzicht	70
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	71
Toelichting op de balans per 31 december	76
Gebeurtenissen na balansdatum	82
Toelichting op de staat van baten en lasten	83
Resultaatbestemming	89
Risicoparagraaf	90

Overige gegevens

Actuariële verklaring	98
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	100

Bijlagen

Begrippenlijst	107
----------------	-----

Karakteristieken van het pensioenfonds

Profiel

Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland (hierna te noemen: het Fonds), statutair gevestigd te Zwolle, is opgericht per 1 januari 2002 en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 05070105. De statuten zijn de laatste keer gewijzigd op 21 januari 2022.

Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds en is per 31 december 2023 de uitvoerder van de pensioenovereenkomst van de werknemers van:

- Abbott B.V.
- Abbott Laboratories B.V.
- Abbott Logistics B.V.
- Abbott Vascular Netherlands B.V.
- APO Netherlands A.G.
- Abbott Healthcare B.V.
- Abbott Healthcare Products B.V.
- Abbott Biologicals B.V.
- Abbott Medical Nederland B.V.

Daar waar in het jaarverslag wordt gesproken over Abbott, geldt dit voor de bovenstaande entiteiten. Abbott Medical Nederland B.V. gevestigd te Veenendaal is voor dertien werknemers die per 1 januari 2019 overgekomen zijn van Abbott B.V. aangesloten.

Per 1 januari 2017 is voor de werknemers van BGP Products B.V. de pensioenopbouw gestopt. Per 1 januari 2018 vindt er voor de werknemers van AMO Netherlands B.V. en AMO Groningen B.V. eveneens geen voortgezette pensioenopbouw meer plaats binnen het Fonds.

Een aangesloten werkgever vraagt in beginsel het deelnemerschap aan voor alle personen waarmee hij een pensioenovereenkomst sluit, tenzij in de arbeidsovereenkomst anders is bepaald. Het bestuur van het Fonds is verplicht de desbetreffende personen als deelnemer toe te laten.

Doel, missie, visie en strategie van het Fonds

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid is de verplichtingen die voortvloeien uit de pensioenregelingen onder een breed scala van omstandigheden na te komen en de risico's uit de pensioenregelingen af te dekken. Het streven is om de nakoming van de verplichtingen en het afdekken van risico's tegen zo laag mogelijke, maar stabiele premies en uitvoeringskosten uit te voeren.

Primaire doelstelling

Het Fonds stelt zich als hoofddoel het nakomen van haar pensioenverplichtingen, daarbij in aanmerking nemend dat deze verplichtingen nominaal zijn en er geen sprake is van een toeslag(ambitie), met uitzondering van het partnerpensioen en het wezenpensioen ingaande voor de pensioenrichtdatum.

Secundaire doelstellingen

- Korte termijn doelstelling is het realiseren van een bepaalde buffer om de kans op bijstorten te verkleinen en voldoende zekerheid in te bouwen om tot een financieel stabiel Fonds te komen.
- Lange termijn doelstelling is een hoge en stabiele dekingsgraad tot een niveau waarop sprake kan zijn van premiekorting.

Dit is zowel in het belang van de sponsor (lage en stabiele premie, betaalbaar houden van de pensioenregeling) als in het belang van de deelnemer. Er wordt dus gestreefd naar premie-optimalisatie en -stabiliteit. Tegelijkertijd wil het bestuur geen risico lopen op de uitkering van de nominale verplichtingen.

Tertiair doel

Tenslotte is de doelstelling van het Fonds om in de vaststelling en uitvoering van het beleid compliant te zijn met alle wet- en regelgeving en een adequaat risicomanagement te voeren.

Het bestuur kan melden dat in 2023 alle pensioenverplichtingen zijn nagekomen door het Fonds. In dit jaarverslag wordt nader ingegaan op de realisatie van de doelstellingen.

Pensioenregeling tot en met 29 juni 2023

De pensioenregeling, die is vastgelegd in een pensioenreglement, bestaat uit de volgende delen:

Basis Module

De Basis Module bestaat uit de eindloonregeling.

De Basis Module geeft de (gewezen) deelnemers aanspraken op:

- ouderdomspensioen met ingangleeftijd 68 jaar met een opbouw tot een maximum pensioengevend jaarsalaris van € 76.390 (1 april 2023). Wijziging van de pensioengrondslag vindt plaats per 1 april van ieder jaar;
- partnerpensioen ten behoeve van de partner;
- wezenpensioen ten behoeve van de kinderen van de (gewezen) deelnemer;
- premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

De franchise is € 19.876 (1 april 2023) en het opbouwpercentage is 1,657%.

Het deelnemerschap vangt aan op de datum van indiensttreding door de werknemer bij een van de aangesloten werkgevers en eindigt uiterlijk op de ingangsdatum van het ouderdomspensioen ofwel de 68-jarige leeftijd.

Er is voor de Basis Module sprake van een eindloonregeling, maar zonder indexatie van de ingegane pensioenen en de aanspraken van gewezen deelnemers. De pensioenregeling van Abbott kent een uitzondering waarbij het pensioen wel geïndexeerd wordt. Bij overlijden in actieve dienst voor de pensioenrichtleeftijd wordt het partnerpensioen in de Basis Module en de Beschikbare Premie Module jaarlijks verhoogd met 3% tot de deelnemer de 68-jarige leeftijd zou hebben bereikt.

Het wezenpensioen wordt uitgekeerd tot het bereiken van de 18-jarige leeftijd van het kind. De uitkering wordt voortgezet zolang het kind studerende dan wel arbeidsongeschikt is maar uiterlijk tot en met de maand waarin de 27-ste verjaardag van het kind valt of bij eerder overlijden. Zolang er recht is op de uitkering wordt het wezenpensioen jaarlijks verhoogd met 3% tot de deelnemer de 68-jarige leeftijd zou hebben bereikt.

Beschikbare Premie Module

De Beschikbare Premie Module is met ingang van 1 januari 2006 ingevoerd en geeft de (gewezen) deelnemers aanspraak op een beschikbare premie boven de salariscgrens van € 76.390 (1 april 2023) tot het maximum pensioengevend salaris van € 128.810 (1 april 2023).

De beschikbare premie wordt vastgesteld door een leeftijdsafhankelijk percentage te berekenen over de pensioengrondslag, die gelijk is aan het pensioengevend salaris boven de salariscgrens uit de Basis Module. Het leeftijdsafhankelijke percentage wordt bepaald volgens een staffel. De opbouw vindt plaats door middel van een storting van premies op een aparte beleggingsrekening, die door het Fonds en op naam van de deelnemer wordt geopend bij Goldman Sachs Asset Management (voorheen NN Investment Partners B.V.). De beschikbare premies worden inclusief het behaalde rendement door de deelnemer bij een verzekeraar op de pensioendatum aangewend voor de aankoop van ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Vrijwillige Bijspaar Module

De Vrijwillige Bijspaar Module is een premieovereenkomst die met ingang van 1 januari 2006 is ingevoerd. Als deelnemers aan deze module worden aangemerkt de werknemers die op of na 1 januari 2006 in dienst zijn getreden bij een werkgever en deelnemen in de pensioenregeling of die deelnemer waren in de op 31 december 2005 geldende pensioenregeling.

Vanaf 1 januari 2015 is er geen mogelijkheid meer om aanvullende stortingen te doen. De kapitalen die tot 1 januari 2015 zijn 'gespaard' blijven belegd.

Nettopensioenregeling (ook geldig na 29 juni 2023)

Vanaf 1 januari 2015 is er tot een pensioengevend salaris van € 100.000 fiscaal gefaciliteerde pensioenopbouw mogelijk (bedrag 1 april 2023 is € 128.810). Boven dat bedrag is er de mogelijkheid dat de werkgever een nettopensioenregeling inricht. De nettopensioenregeling voor het gedeelte van de spaarfaciliteit wordt eveneens uitgevoerd door het Fonds. Het partner- en wezenpensioen in deze nettopensioenregeling wordt niet door het Fonds uitgevoerd. De werkgever sluit separaat verzekeringen voor het partner- en wezenpensioen.

De beschikbare premie wordt vastgesteld door een leeftijdsafhankelijk percentage te berekenen over de pensioengrondslag, die gelijk is aan het pensioengevend salaris boven de salariscgrens uit de Beschikbare Premie Module. Deze netto gemaakte beschikbare premie houdt de werkgever in op het (netto)salaris van de deelnemer en is geheel voor rekening van de deelnemer. De opbouw vindt plaats door middel van een storting van premies op een aparte beleggingsrekening, die door het Fonds en op naam van de deelnemer wordt geopend bij Goldman Sachs Asset Management (voorheen NN Investment Partners B.V.). De beschikbare premies worden inclusief het behaalde rendement door de deelnemer bij een verzekeraar op de pensioendatum aangewend voor de aankoop van ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

De pensioenregelingen van het Fonds zijn vastgelegd in pensioenreglementen, en zijn te vinden op de website van het Fonds.

Pensioenregeling vanaf 30 juni 2023

De deelnemers hebben rechten op basis van een beschikbare premieregeling (DC-regeling).

De beschikbare premie wordt vastgesteld door een leeftijdsafhankelijk percentage te berekenen over de pensioengrondslag, die gelijk is aan het pensioengevend salaris (tot aan de nettosalariiscgrens, zie bovenstaand) boven de franchise. De franchise is per 30 juni gelijk aan € 16.322. Het leeftijdsafhankelijke percentage wordt bepaald volgens een staffel. De opbouw vindt plaats door middel van een storting van premies op een aparte beleggingsrekening, die door het Fonds en op naam van de deelnemer wordt geopend bij Goldman Sachs Asset Management (voorheen NN Investment Partners B.V.). De beschikbare premies worden inclusief het behaalde rendement door de deelnemer op de pensioendatum bij een verzekeraar aangewend voor de aankoop van ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

eventueel nabestaandenpensioen (tenzij de deelnemer voorheen deelnam aan uitsluitend de Basis Module, in dat geval is er tot 2028 de mogelijkheid pensioen in te kopen bij het fonds).

Indien de deelnemer overlijdt voor de pensioendatum is er onder voorwaarden recht op partner- en wezenpensioen. Ook geldt er premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Verzekerdenbestand

(Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2022	2.073	1.406	311	3.790
Mutaties door:				
indiensttredingen	102			102
Ontslag met premievrije aanspraak	-85	85		0
Waardeoverdracht		-60		-60
Ingang pensioen	-12	-30	53	11
Overlijden	-4	-5	-6	-15
Afkoop			-2	-2
Andere oorzaken	2	-4	-3	-5
Mutaties per saldo	3	-14	42	31
Stand per 31 december 2023	2.076 ¹⁾	1.392	353	3.821
			2023	2022
Specificatie pensioengerechtigden				
Ouderdompensioen			295	259
Nabestaandenpensioen			52	43
Wezenpensioen			6	9
Totaal			353	311

1) Waarvan 54 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling (2022: 51).

Bestuur en organisatie

Personalia

De samenstelling van het bestuur is in 2023 als volgt:

De heer J.M. Negro, voorzitter	(werkgeverslid)
De heer J.W. Verweij, secretaris en vice voorzitter	(werknemerslid)
De heer E.H. Dijkstra, penningmeester	(werkgeverslid)
De heer M.J.P.R. Raven	(werknemerslid)
Mevrouw J.M. de Voogd	(lid namens pensioengerechtigden)
De heer M. den Besten	(werkgeverslid)

De heer Dijkstra heeft een nevenfunctie als penningmeester bij de plaatselijke Harmonie. Mevrouw De Voogd is penningmeester bij een koor. De overige bestuursleden voeren, afgezien van hun werkzaamheden voor de werkgever, geen nevenfuncties uit.

Samenstelling bestuur naar leeftijdsgroep per 31 december 2023:

Leeftijdsgroep	Aantal leden
<25	–
25-35	–
35-45	2
45-55	2
55-65	1
>65	1

De samenstelling van de overige overleg- c.q. adviesorganen is in 2023 als volgt

Beleggingscommissie:

De heer J.M. Negro	
De heer E.H. Dijkstra	
De heer H.F.P. van Capelleveen	(adviseur Firmfuture)
De heer M. Nieland	(Montae & Partners)
De heer N.T. Motz	(Montae & Partners)
Mevrouw L. Luyten	(Adviseur Mercer)

Communicatiecommissie

De heer M.J.P.R. Raven	
Mevrouw J.M. de Voogd	
Mevrouw I. van Zetten	(Montae & Partners) tot 30 oktober 2023
Mevrouw M. Donders	(Montae & Partners) vanaf 30 oktober 2023
Mevrouw E. Kuil	(toehoorder, namens het Verantwoordingsorgaan)
Mevrouw E. Minnesma	(namens het Verantwoordingsorgaan)

Risicomanagementcommissie

De heer E.H. Dijkstra	
De heer J.W. Verweij	(sleutelfunctiehouder risicobeheer)
Mevrouw M. Olsthoorn	(vervuller risicobeheer, Montae & Partners)

Verantwoordingsorgaan

Mevrouw E. Minnesma	(namens de werkgever)
De heer B. van den Berg	(namens de werknemers)
De heer H.T.E. Kemperman	(namens de werknemers)
Mevrouw E. Kuil	(namens de werknemers)
De heer P. Klap	(namens de werknemers)
De heer H. van Essen	(namens de pensioengerechtigden)

Samenstelling VO naar leeftijdsgroep per 31 december 2023:

Leeftijdsgroep	Aantal leden
<25	–
25-35	1
35-45	–
45-55	1
55-65	3
>65	1

Uitbestedingspartijen

- De adviserend actuaire van het Fonds is de heer S. Grouwels, werkzaam bij AZL N.V.
- De certificerend actuaire is de heer R. van der Meer van Milliman Pensioenen.
- De accountant van het Fonds is mevrouw drs. J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA, werkzaam bij Forvis Mazars Accountants N.V.
- De werkzaamheden van de compliance officer worden uitgevoerd door de heer R. Mensch van GBA Accountants & Adviseurs.
- De bestuursondersteuning wordt verzorgd door Montae & Partners B.V.
- De administratie is uitbesteed aan AZL N.V. en voor de beleggingen in de Beschikbare Premie Module, de Vrijwillige Bijspaar Module en nettopensioenregeling aan Goldman Sachs Asset Management B.V. (voorheen NN Investment Partners N.V.) in het product Mijn Pensioen.
- Als vermogensbeheerder is de internationale vermogensbeheeractiviteit van Ameriprise Financial Inc. (handelend onder de naam Columbia Threadneedle Investments) aangesteld.
- Northern Trust is de custodian (bewaarneming en administratieve effecten).

Meerjarenoverzicht

(Standen per ultimo jaar)	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Actieve deelnemers	2.076	2.073	2.009	1.890	1.801
Gewezen deelnemers	1.392	1.406	1.302	1.299	1.259
Pensioengerechtigden	353	311	283	251	209
Totaal	3.821	3.790	3.594	3.440	3.269
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	513.371	465.002	615.869	575.066	469.566
Beleggingsopbrengsten	48.277	-189.599	-2.949	79.257	81.700
Rendement op basis van total return	10,3%	-29,9%	-0,9%	16,2%	21,9%
Beleggingen voor risico deelnemers					
Belegd vermogen	48.647	31.676	38.470	34.589	31.238
Beleggingsopbrengsten	3.913	-8.535	2.854	3.550	4.525
Rendement op basis van total return	10,6%	-19,8%	8,3%	11,3%	17,6%
Reserves					
Algemene reserve	126.983	128.005	128.394	80.672	58.961
Totaal reserves	126.983	128.005	128.394	80.672	58.961
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	394.319	351.570	499.809	512.864	422.327
Overige technische voorzieningen	2.329	2.278	2.030	1.624	1.453
Totaal technische voorzieningen	396.648	353.848	501.839	514.488	423.780

	2023	2022	2021	2020	2019
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers					
Beschikbare Premie Module en Vrijwillige Bijspaar Module	48.647	31.676	38.470	34.589	31.238
	48.647	31.676	38.470	34.589	31.238
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers					
Reguliere premie	6	45.460	42.423	34.850	26.683
Incidentele premies	43	27	46	40	0
	49	45.487	42.469	34.890	26.683
in % van de loonsom ¹⁾	0,0%	38,6%	40,7%	35,8%	29,4%
Bijdragen voor risico deelnemers	15.074	2.893	2.517	2.214	2.090
Pensioenuitkeringen	4.315	3.781	3.479	3.132	2.692
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten					
Totaal	1.566	1.428	1.332	1.198	1.165
Per deelnemer in euro (Actieven en Pensioengerechtigden)	645	599	581	560	580
Dekkingsgraad					
Aanwezige dekkingsgraad ²⁾	128,5%	133,2%	123,8%	114,7%	113,0%
Beleidsdekkingsgraad	131,3%	127,7%	119,4%	108,7%	111,8%
Minimaal Vereiste dekkingsgraad	104,0%	104,1%	104,1%	104,1%	104,1%
Vereiste dekkingsgraad	112,6%	112,7%	112,6%	112,9%	113,2%
Reële dekkingsgraad	95,6%	90,7%	95,0%	89,0%	89,9%

1) Het percentage is als volgt berekend: Reguliere premie / salarissom van de basisregeling (inclusief oude regeling). Besluit 2023: Premie-holiday.

2) De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totaal Reserves + Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds + Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers) / Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds + Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers maal 100%.

Bestuursverslag

Het bestuur heeft in 2023 zeven bestuursvergaderingen gehad, waarin met name over strategische zaken is gesproken, maar waarin ook de dagelijkse gang van zaken van het Fonds is besproken en waarin besluitvorming heeft plaatsgevonden. Vanaf 1 juni 2023 - tijdstip waarop de Eerste Kamer het wetsvoorstel Wet Toekomst Pensioenen heeft aangenomen - die per 1 juli 2023 van kracht werd heeft het bestuur wekelijks overlegd over de pensioenregeling, in aanloop naar de per 30 juni 2023 door sociale partners afgesproken nieuwe pensioenregeling.

In de bestuursvergaderingen werd onder meer gesproken over (de opsomming is niet limitatief):

- wet toekomst pensioenen;
- communicatiebeleidplan 2023 en 2024;
- gedragslijn Goed omgaan met Klachten;
- beleggingsbeleid;
- implementatie nieuwe regeling;
- risicomanagement;
- (her)benoemingen;
- Klachteninstituut / geschilleninstantie pensioenfonds (GIP);
- toezichtthema's;
- evaluatie uitbestedingspartners;
- sociale partners;
- pensioenreglement dc-regeling;
- eigen risicobeoordeling (ERB);
- parameters en flexibiliseringsfactoren 2023;
- Actuariële en Bedrijfstechnische nota (ABTN) en pensioenreglement;
- financiële positie;
- jaarlijkse update risicoanalyse;
- risicopreferentieonderzoek;
- haalbaarheidstoets;
- opdrachtaanvaarding;
- herv verzekering;
- adviesaanvragen VO;
- de jaarrekening 2022;
- service level agreement (SLA) rapportages;
- auditplan 2023;
- overgangsrecht progressieve premie;
- zelfevaluatie;
- actuariële zaken;
- uitvoeringsovereenkomst
- code pensioenfonds;
- premiekorting.

Algemeen

Samenstelling van het bestuur

Per 1 januari 2023 bestaat het bestuur uit zes bestuursleden. De heer Negro fungeert in 2023 als voorzitter. Samen met de heer Verweij (secretaris van het Fonds) vormt hij het Dagelijks Bestuur. De heer Dijkstra is penningmeester. De overige bestuursleden zijn de heer Den Besten, de heer Raven en mevrouw De Voogd.

Bij het zoeken naar nieuwe bestuurskandidaten wordt aandacht geschonken aan diversiteit, waarbij kennis en kunde altijd prevaleren. Een keer in de drie jaar vindt evaluatie plaats van het diversiteitsbeleid. In het bestuur heeft 1 vrouw zitting. Er zijn geen leden die jonger zijn dan 40 jaar.

Samenstelling van het verantwoordingsorgaan (VO)

In 2023 is mevrouw Kuil in de plaats getreden van de heer Mohamed. De heer Klap is voorzitter van het VO. Voor het VO geldt hetzelfde diversiteitsbeleid. In het VO hebben 2 vrouwen zitting. Op dit moment is 1 lid jonger dan 40 jaar.

Zelfevaluatie functioneren bestuur

Het bestuur evalueert jaarlijks het bestuurlijk functioneren en de werking van het bestuursmodel. In 2023 heeft geen volledige zelfevaluatie plaatsgevonden. In dat jaar was het bestuur weer voltallig en besloten is om de eerste evaluatie van het bestuur te houden begin 2024.

Geschiktheid van het bestuur

Het Fonds heeft een ambitieniveau geformuleerd voor de geschiktheid van het bestuur als collectief en de individuele bestuursleden. Het ambitieniveau is dat het bestuurslid bij aantreden zich bevindt op geschiktheidsniveau A. Op collectief niveau: A op alle gebieden en afhankelijk van lidmaatschap commissies niveau B. Voor bestuursleden die zitting hebben in de beleggingscommissie wordt uitgegaan van kennisniveau B+ op het terrein van beleggingen.

Permanente educatie

Het bestuur en ieder bestuurslid afzonderlijk moeten over de juiste kennis en vaardigheden beschikken. Bestuurders bezoeken bijeenkomsten en seminars van de toezichthouders en van externe partijen.

Code Pensioenfondsen

In 2023 heeft de Minister een nieuwe Code Pensioenfondsen 2024 vastgesteld. Het bestuur heeft in 2024 de tijd deze nieuwe code te implementeren in het fondsbeleid. Het bestuur rapporteert in dit jaarverslag nog over de Code die gold in 2023. Het bestuur heeft op enkele punten besloten af te wijken van de Code Pensioenfondsen. Wij lichten de afwijkingen in 2023 hieronder toe.

Thema integer handelen

- Norm 21: Het Fonds heeft geen eigen klokkenluidersregeling opgesteld. De bestuursleden zijn (behalve het bestuurslid namens pensioengerechtigden) in dienst bij de werkgever. De werkgever beschikt over voldoende regelingen om op een passende wijze om te gaan met onregelmatigheden. Bovendien heeft het Fonds geen werknemers in dienst. Het bestuur heeft wel onderzocht of de partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed, beschikken over een klokkenluidersregeling. Dit is het geval. Werknemers van de uitbestedingspartijen kunnen dus bij een onregelmatigheid hiervan gebruik maken.

Thema zorgvuldig benoemen

- Norm 33: In het bestuur is op 31 december 2023 geen lid dat jonger is dan 40 jaar.

- De Code Pensioenfonds heeft als norm dat benoeming van leden van de Visitatiecommissie moet plaatsvinden na een bindende voordracht door het verantwoordingsorgaan (VO). Op verzoek van het VO heeft het bestuur gekozen dat het VO een adviesrecht heeft bij benoemingen van de Visitatiecommissie en daarmee ook bij een eventueel ontslag van leden van de Visitatiecommissie.

Het bestuur heeft een checklist Code Pensioenfonds vastgesteld. Per element is aangegeven of het Fonds de Code Pensioenfonds heeft nageleefd. Tevens wordt, indien noodzakelijk, een toelichting gegeven. Deze checklist wordt jaarlijks besproken in een bestuursvergadering.

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit karakter van de Code Pensioenfonds zijn er bepalingen die altijd een toelichting veronderstellen. Deze normen worden hieronder genoemd, met een verwijzing naar de toelichting in het jaarverslag.

Rapportagenorm	Voldoet het Fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur beschrijft in het bestuursverslag bij de betreffende beleidsonderwerpen het beleid dat het in 2023 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert in dit verslag over de samenstelling van fondsorganen en de geschiktheid van de leden en over diversiteit.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee	Het bestuur rapporteert in dit verslag over de diverse samenstelling van fondsorganen, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit. In het bestuur is op 31 december 2023 geen lid dat jonger is dan 40 jaar. Binnen het bestuur is een vrouw namens de pensioengerechtigden bestuurder vanaf september 2023. In het VO hebben 2 vrouwen zitting, waarvan 1 jonger dan 40 jaar.
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De Visitatiecommissie betreft de Code Pensioenfonds bij de uitoefening van haar taak en rapporteert hierover in haar rapportage.

Rapportagenorm	Voldoet het Fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In dit verslag beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het Fonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het Fonds heeft in haar investment beliefs opgenomen dat het vanuit ethische en maatschappelijke doelstellingen zich aan de minimale wet- en regelgeving op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen houdt. Meer informatie is opgenomen in de beleggingsparagraaf.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In dit verslag is de rapportage en de bevindingen van het bestuur op deze rapportage opgenomen.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten ende veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In dit verslag wordt indien er klachten en of geschillen zijn geweest gerapporteerd.

Klachten

In 2023 heeft het fonds in samenwerking met de administrateur van het fonds gewerkt aan de verdere implementatie van de Gedragslijn van de Pensioenfederatie “goed omgaan met klachten”. Ook is het fonds per 1 juli 2023 verplicht de elementen uit de Wet toekomst pensioen te implementeren. Dat betekent dat het fonds per 1 januari 2024 aangesloten moet zijn bij de onafhankelijke geschilleninstantie pensioenfonds (GIP). Inmiddels is het Fonds aangesloten bij GIP. Dat resulteerde weer in een aanpassing van de klachtenregeling. Het VO heeft hierop een positief advies gegeven.

In 2023 heeft de Pensioenfederatie wederom een meting gehouden of het Fonds voldoet aan de gedragslijn. Het Fonds scoorde 89%. In 2023 hebben tien deelnemers een klacht ingediend.

- 3 klachten gingen over de behandelingsduur van een vraag van betrokkene;
- 2 vragen gingen over de financiële situatie van het Fonds;
- 2 klachten gingen over toepassing van wet en regelgeving;
- 1 klacht ging over de informatieverstrekking vanuit het Fonds;
- 1 klacht ging over de pensioenberekening en pensioenbetaling van het Fonds;
- 1 klacht ging over de serviceverlening vanuit het Fonds.

Deze klachten zijn naar tevredenheid afgehandeld.

Beloningsbeleid

Het Fonds beschikt over een beloningsbeleid. De bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan namens de werknemers en werkgevers zijn in dienst van de werkgever en verrichten hun werkzaamheden voornamelijk in werktijd, dus ontvangen feitelijk een beloning van de werkgever. Het bestuurslid en lid verantwoordingsorgaan namens de pensioengerechtigden ontvangen een vergoeding van het pensioenfonds conform het beloningsbeleid.

Ook in 2023 was het bestuur van mening dat het beloningsbeleid in de praktijk naar tevredenheid functioneert en ziet geen reden tot aanpassing hiervan.

Toezichtthema's DNB 2023

Het bestuur heeft kennisgenomen van de toezichtthema's van DNB en AFM voor 2023. Het bestuur heeft deze thema's besproken en heeft geconcludeerd dat er geen onderwerpen zijn die niet bekend zijn bij het bestuur of waar het bestuur nog geen actie op heeft ondernomen of waar nog geen actie reeds voor gepland staat.

Visitatie

Het bestuur heeft besloten om de heren Brandwijk, Manning en Hagen (de visiteurs van het Fonds) te vragen om de visitatie uit te voeren in 2024 over het verslagjaar 2023. De redenen voor deze keuze zijn het feit dat de visiteurs al bekend zijn met het Fonds in combinatie met de kostenoverwegingen. Een samenvatting van de visitatie over het verslagjaar is opgenomen bij dit jaarverslag.

Compliance

Op grond van de Pensioenwet dient het Fonds een beheerste en integere bedrijfsvoering te waarborgen en een compliance officer aan te wijzen. In 2023 is de compliance officer de heer Mersch van GBA Accountants & Adviseurs. Er is een eenjarig contract met de compliance officer gesloten. Aan de hand van de evaluatie van het bestuur is besloten ook voor 2024 een eenjarige overeenkomst met GBA Accountants & Adviseurs te sluiten.

De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van de gedragscode van het Fonds. De gedragscode wordt nageleefd door het bestuur en de leden van het verantwoordingsorgaan en de overige verbonden personen. De gedragscode bevordert transparantie en zorgt ervoor dat alle verbonden personen weten wat wel of niet geoorloofd is. Het bestuur heeft de voorzitter van het Fonds aangewezen als insider, op grond van zijn functie bij de werkgever.

Op 14 mei 2024 heeft de compliance officer de rapportage verstrekt over zijn uitgevoerde werkzaamheden 2023 in het kader van de gedragscode. Deze rapportage is op 17 juni 2024 besproken in een bestuursvergadering. Op basis van de ontvangen verklaringen inzake de gedragscode heeft de compliance officer geen bijzonderheden geconstateerd. Bij het Fonds is de voorzitter aangewezen als insider. In bepaalde situaties dient het bestuur goedkeuring te verlenen. Te denken valt hierbij aan het aanvaarden of continueren van nevenfuncties. De compliance officer heeft hierbij geen bijzonderheden geconstateerd. De compliance officer doet geen aanbevelingen in zijn rapportage.

Vergadertool

In 2023 heeft het Fonds wederom gebruik gemaakt van de tool OurMeeting van het bedrijf DocWolves B.V.

Nettopensioenregeling

Met ingang van 1 januari 2015 wordt de nettopensioenregeling die door de werkgever is toegezegd voor het spaargedeelte uitgevoerd door het Fonds. De werkgever heeft het overlijdensgedeelte tijdens het deelnemerschap bij een verzekeraar ondergebracht. De regeling wordt zoveel mogelijk uitgevoerd conform de BPM-regeling. In 2023 hebben zich geen wijzigingen in de regeling voorgedaan.

Bescherming Persoonsgegevens

Bescherming van Persoonsgegevens staat hoog op de agenda van het bestuur en de administrateur. Het bestuur houdt in haar dagelijkse werkzaamheden rekening met regelgeving over dit onderwerp en heeft in het kader daarvan de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) rapportage van AZL N.V. besproken.

Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

De Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen is opgesteld door de Pensioenfederatie (hierna: de Gedragslijn) en heeft een dwingend karakter voor de pensioenfondsen welke als lid zijn aangesloten bij de Pensioenfederatie. Met deze gedragslijn laten pensioenfondsen zien op welke manier zij gegevens van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden of andere aanspraakgerechtigden beheren. De pensioenfondsen rapporteren voor het eerst per 1 januari 2020 over de naleving van de gedragslijn. Als lid van de Pensioenfederatie legt het Fonds middels dit jaarverslag verantwoording af over de toepassing van de normen uit de gedragslijn gedurende geheel 2023. Voor zover er mogelijk normen niet (volledig) zijn toegepast wordt dit gemotiveerd toegelicht.

De toepassing van de Gedragslijn is vastgelegd in alle privacydocumenten. Naleving hiervan is in de (uitbestedings)processen geborgd.

Daarnaast heeft bij alle kritische uitbestedingspartijen van het Fonds de uitvraag plaatsgevonden naar de naleving van de Gedragslijn. Hierbij is ook gekeken naar de beschikbare assurance rapportages en is gebruik gemaakt van uitvragen en overleggen met de uitbestedingspartijen van het Fonds die tevens als verwerker zijn geclassificeerd. De uitbestedingspartijen hebben verklaard de normen van de Gedragslijn na te leven, aanvullend op de geldende AVG-normen. Een uitbestedingspartij heeft verklaard een eigen beleid te hanteren dat minimaal 'gelijkwaardig' is aan de Gedragslijn. Op basis van deze uitkomsten is vastgesteld dat aan de normen van de Gedragslijn is voldaan.

Het Fonds verklaart zich in 2023 aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens door pensioenfondsen te hebben gehouden.

Wet toekomst pensioenen

Op 1 juli 2023 is de wet in werking getreden. Op dat moment hebben sociale partners aangegeven gebruik te maken van het Overgangsrecht. Dit betekent een keuze voor een leeftijdsafhankelijke staffel, zoals deze ook werd gehanteerd in de Beschikbare Premie Module. Het bestuur is hierover aan de hand van het onderhandelingsresultaat in overleg getreden met sociale partners en heeft op 30 juni 2023 de opdracht onder voorwaarden aanvaard.

Herverzekering

Op 31 december 2022 liep het herverzekeringscontract met Elips Life inzake de dekking van het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico af. Op 30 januari 2023 heeft het bestuur het besluit genomen dat er geen nieuw herverzekeringscontract wordt afgesloten. De bovengenoemde risico's worden vanaf 2023 in eigen beheer genomen. Het bestuur bewaakt nauwlettend de eindafrekening met verzekeraar Elips Life.

Sleutelfuncties

Het bestuur heeft de sleutelfuncties ingevoerd naar aanleiding van eerdere wijzigingen in de Pensioenwet op grond van de Europese Richtlijn IORP II (van kracht sinds 13 januari 2019). De sleutelfuncties bestaan uit de risicobeheerfunctie, de interne auditfunctie en de actuariële functie.

Premiekorting

Abbott heeft in 2023 kenbaar gemaakt gebruik te willen maken van de mogelijkheid voor een premiekorting. Het fonds is bevoegd de premie in evenredigheid te verlagen dan wel (een deel van) de premie terug te storten aan de werkgever. Het bestuur heeft het verzoek - na een positief advies vanuit het VO - toegekend. Het fonds heeft geen toeslagambitie, waardoor (gewezen) deelnemers en gepensioneerden geen direct voordeel hebben van een hogere dekkingsgraad.

Risicobeheerfunctie

Het houderschap van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd bij een bestuurslid. De heer Verweij is sleutelfunctiehouder Risicobeheer. De vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd bij Montae & Partners B.V.

Risicobeheer is een rol in het bestuurlijke proces. Door het houderschap in het bestuur te beleggen wordt expliciet invulling gegeven aan de toetsing van besluiten aan de risicokaders van het Fonds. Hierdoor is geborgd dat de houder optimaal geïnformeerd is. Om uitvoering te geven aan de taken vanuit Risicobeheer, heeft het Fonds een jaarplan Risicobeheer opgesteld.

Verankering van de sleutelfunctiehouder Risicobeheer binnen de fondsorganisatie

De sleutelfunctie Risicobeheer is in de statuten, de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) en een functieprofiel beschreven. Daarnaast draagt het Fonds er zorg voor dat de houder toegang heeft tot alle informatie die noodzakelijk is om de functie te kunnen uitoefenen. De sleutelfunctie rapporteert elk kwartaal over de ontwikkeling, beheersing en aandachtspunten met betrekking tot risico's binnen het pensioenfonds.

Borging onafhankelijkheid sleutelfunctiehouder Risicobeheer

De onafhankelijkheid van de sleutelfunctiehouder Risicobeheer is als volgt gewaarborgd:

- Er is sprake van een scheiding tussen uitvoering en controle van de werkzaamheden inzake de Sleutelfunctie.
- De sleutelfunctiehouder Risicobeheer is geen lid van de Beleggingscommissie, maar kan als toehoorder de vergadering bijwonen.
- Het sleutelfunctiehouderschap Risicobeheer wordt niet gecombineerd met een andere sleutelfunctie binnen het Fonds.
- De sleutelfunctiehouder geniet voldoende rechtsbescherming.

Interne Auditfunctie

Het houderschap van de sleutelfunctie Interne Audit is belegd bij een bestuurslid. De heer den Besten is sleutelfunctiehouder Interne audit (vanaf 17 augustus 2023). 4PP Audit is aangesteld als vervuller sleutelfunctie interne audit. Ook interne audit is een rol in het bestuurlijke proces en daarom ligt het niet voor de hand het houderschap uit te besteden. Het bestuur blijft hiermee voor wat betreft de audit werkzaamheden de regie voeren en bepaalt de focus voor de processen die bekeken worden.

Verankering van de sleutelfunctiehouder Interne Audit binnen de fondsorganisatie

De sleutelfunctie Interne Audit is in de statuten, de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) en een functieprofiel beschreven. Daarnaast draagt het Fonds er zorg voor dat de sleutelfunctiehouder toegang heeft tot alle informatie die noodzakelijk is om de functie te kunnen uitoefenen. Bovendien kan de sleutelfunctiehouder Interne Audit de vergaderingen van de commissies bijwonen.

Borging onafhankelijkheid beoogde sleutelfunctiehouder Interne Audit

De onafhankelijkheid van de sleutelfunctiehouder Interne Audit is ten minste als volgt geborgd:

- De sleutelfunctiehouder Interne Audit is geen lid van de Beleggingscommissie of de Risicomanagementcommissie.
- Het sleutelfunctiehouderschap Interne Audit wordt niet gecombineerd met een andere sleutelfunctie binnen het Fonds.
- De sleutelfunctiehouder geniet voldoende rechtsbescherming.

Actuariële functie

De actuariële sleutelfunctie is uitbesteed aan de certificerend actuaris. Deze invulling vereist geen extra (actuariële) deskundigheid in het bestuur. Bovendien zijn de werkzaamheden van de certificerend actuaris en de (nieuwe) actuariële sleutelfunctie grotendeels overlappend. Deze invulling is daarmee het meest (kosten)efficiënt.

Verankering van de sleutelfunctiehouder Actuarieel binnen de fondsorganisatie

De sleutelfunctiehouder Actuarieel is in de statuten en de ABTN beschreven. Daarnaast draagt het Fonds er zorg voor dat de sleutelfunctiehouder toegang heeft tot alle informatie die noodzakelijk is om de functie te kunnen uitoefenen.

Borging onafhankelijkheid van de sleutelfunctiehouder Actuarieel

De onafhankelijkheid van de sleutelfunctiehouder is als volgt geborgd:

- Het sleutelfunctiehouderschap Actuarieel wordt niet gecombineerd met een andere sleutelfunctie binnen het Fonds.
- De sleutelfunctiehouder Actuarieel is geen lid van de Risicomanagementcommissie.
- De sleutelfunctiehouder geniet voldoende rechtsbescherming.

Geschiktheidseisen sleutelfunctiehouders Actuarieel, Risicobeheer en Interne Audit

De sleutelfunctiehouders Actuarieel, Risicobeheer en Interne Audit voldoen aan de geschiktheidseisen en beschikken over de benodigde kennis en ervaring alsmede voldoen aan de betrouwbaarheidseisen.

Escalatie naar de Visitatiecommissie

De sleutelfunctiehouders hebben een rapportage- en meldingsplicht. Zij moeten materiële bevindingen en aanbevelingen (op het gebied dat onder hun verantwoordelijkheid valt) in ieder geval melden aan het bestuur van het pensioenfonds. Rapportage door houders van sleutelfuncties dient schriftelijk plaats te vinden.

In bepaalde situaties is (zijn) de sleutelhouder(s) verplicht om zaken te melden aan het bestuur (impactvolle uitvoeringsissues), het intern toezicht (impactvolle bestuurlijke issues) respectievelijk de externe toezichthouder (meldingsplicht bij significante issues met bewust nalaten of niet handelen door bestuur en/of intern toezicht). Het gaat er dan om dat een sleutelfunctiehouder rapporteert aan het bestuur over een issue maar dat het bestuur de bijbehorende aanbeveling niet wenst op te volgen. In deze situatie heeft de sleutelhouder de bevoegdheid om dit te escaleren. Aangezien het Fonds een Visitatiecommissie heeft, heeft het bestuur gevraagd of de Visitatiecommissie van het Fonds deze rol kan vervullen. Tussen de leden van de Visitatiecommissie en het Fonds is hiervoor een aanvullende overeenkomst opgesteld. Tevens is het reglement van de Visitatiecommissie hierop aangepast.

Fondsdocumenten

Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN)

In de bestuursvergadering van 16 mei 2023 heeft het bestuur een geactualiseerde ABTN met als ingangsdatum 1 januari 2023 vastgesteld. Deze ABTN is daarna ingediend bij DNB.

Beleggingsplan 2023

Het beleggingsplan 2023 (vastgesteld op 13 december 2022) is een voortzetting van het beleggingsbeleid zoals eerder door het bestuur is vastgesteld en geïmplementeerd en ook in 2023 uitgevoerd blijft worden.

Risicostrategie en -beleid 2023

Het risicostrategie- en beleid wordt jaarlijks geactualiseerd, onder andere na uitvoering van de jaarlijkse risicoanalyse. Op 21 maart 2023 is het beleidsdocument laatstelijk gewijzigd.

Pensioenreglement II en reglement voor de nettoregeling

Per 1 april 2023 is het pensioenreglement II geactualiseerd. De flexfactoren en (grens)bedragen zijn aangepast

Het pensioenreglement voor de nettoregeling is eveneens geactualiseerd per die datum.

Communicatiebeleidsplan

Het communicatiebeleidsplan 2023 is geactualiseerd en op 6 april 2023 door het bestuur vastgesteld. Het communicatiebeleidsplan 2024 is in november 2023 geactualiseerd en door het bestuur vastgesteld op 12 december 2023.

Geschiktheidsplan

Op 17 mei 2022 is het geschiktheidsplan geactualiseerd. Het geschiktheidsplan geldt voor de jaren 2022 en 2023.

Incidentenregeling

Het was niet noodzakelijk de incidentenregeling in 2023 te actualiseren.

Statuten

In het laatste kwartaal van 2021 zijn de statuten aangepast aan de Wet Bestuur en Toezicht (WBTR). Op 21 januari 2022 zijn de statuten bij de notaris gepasseerd. In 2024 staat een evaluatie van de statuten in de planning van het bestuur.

Uitbestedingsbeleid

Op 14 december 2021 is het uitbestedingsbeleid geactualiseerd voor 2022. In dit beleid zijn adviezen uit het rapport audit uitbesteding overgenomen. Ook is een bepaling opgenomen dat de uitbestedingspartij zich dient te houden aan uitgangspunten van het End-user computing beleid van het Fonds. In 2023 is er geen aanleiding geweest tot aanpassing van het uitbestedingsbeleid.

Gedragscode

Op 20 september 2022 is de gedragscode geactualiseerd. In 2023 is er geen aanleiding geweest om de gedragscode te herijken.

Risicoparagraaf

Integraal risicomanagement

De wijze waarop het bestuur om gaat met integraal risicomanagement, het risicoraamwerk en de wijze waarop risicomanagement wordt ingeweven in de besturing van het Fonds is vastgelegd in een risicostrategie- en risicobeleidsdocument. Een samenvatting van dit beleid is vastgelegd in de ABTN van het Fonds.

Risicobereidheid

Bij de realisatie van de doelstellingen van het Fonds wordt het bestuur geconfronteerd met risico's. Sommige risico's worden bewust gelopen en in andere situaties wil het Fonds een zo laag mogelijk risico lopen. Hierbij maakt het bestuur van het Fonds bewust onderscheid tussen financiële en niet-financiële risico's.

Financiële risico's

Het financieel beleid is onder te verdelen in premie-, toeslagen-, kortings- en beleggingsbeleid. Het bestuur heeft investment beliefs gedefinieerd die fungeren als uitgangspunt voor het beleggingsbeleid. Op basis van deze beliefs vindt een periodieke ALM-studie plaats om nadere invulling te geven aan het toegestane risicobudget en de vaststelling van de strategische beleggingsportefeuille. De risicobereidheid van het bestuur ten aanzien van financiële risico's is hoog, voor zover het beloonde risico's betreffen. Hiervoor geldt dat het nemen van beleggingsrisico's (bijv. zakelijke waarden, kredietrisico, renterisico) met een op korte termijn potentiële forse negatieve impact maar een op lange termijn positief verwacht rendement door het bestuur als beloond risico kan worden gezien. Niet-beloonde financiële risico's worden niet geaccepteerd als de impact schatting extra hoog of extreem is.

Niet-financiële risico's

Ten aanzien van de niet-financiële risico's en maatregelen streeft het Fonds naar een kwalitatief hoogwaardige uitvoering van de organisatie van het Fonds, waarbij minimaal voldaan wordt aan de wet- en regelgeving. De risicobereidheid van het bestuur ten aanzien van de niet-financiële risico's is laag.

Frauderisico's

Bij het identificeren en inschatten van risico's besteedt het Fonds specifieke aandacht aan het inschatten van frauderisico's. De belangrijkste frauderisico's zijn geïdentificeerd in het beleidsdocument. Het Fonds mitigeert en beheerst deze frauderisico's door zowel op organisatie- als procesniveau beheersmaatregelen in te richten. De belangrijkste beheersmaatregelen bestaan hierbij uit: het aanwezig zijn van een gedragscode en integriteitsrichtlijnen, de processen bij onze uitbestedingsorganisaties en het ingerichte onafhankelijke toezicht.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke.

Deze risico's worden door het Fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Risicomanagementproces

Het integraal risicomanagementproces is het interactieve proces van:

STAP	Onderdeel	Toelichting
1	Risicostrategie	Het opstellen van de risicostrategie en hieraan gekoppeld de risicotolerantie en de risicobereidheid.
2	Identificatie risico's	Jaarlijkse update van de integrale risicoanalyse. Beheersing van welke risico's heeft prioriteit en wordt het komende jaar opgepakt?
3	Bepalen en implementeren van beleid	Wat zijn de normen en beheersmaatregelen? Zijn er nieuw vastgestelde normen en beheersmaatregelen die moeten worden geïmplementeerd?
4	Monitoring en rapportage	Hoe wordt er over risico's en risicobeheersing gerapporteerd en op welke wijze vindt de monitoring plaats?

In de beleggingscommissie wordt specifiek aandacht besteed aan de ontwikkeling en beheersing van financiële risico's vanuit de eerstelijns. De risicomanagementcommissie monitort de financiële en niet-financiële risico's vanuit de tweede lijn. Op kwartaalbasis wordt door de eerstelijns een rapportage risicobeheer opgesteld. Hiervoor wordt informatie uit diverse rapportages verzameld, worden de (niet-) reguliere rapportages (waaronder de SLA en International Standards on Assurance Engagements (ISAE) 3000/3402 en vergelijkbare rapportages) van de uitbestedingspartijen getoetst en vindt er periodiek overleg met de uitbestedingspartijen plaats over relevante ontwikkelingen.

De risicorapportages worden besproken in de beleggings- en risicomanagementcommissie en worden toelichtend in de eerstvolgende bestuursvergadering. De sleutelfunctie risicobeheer stelt aan de hand van de rapportage risicobeheer een notitie op met de ontwikkeling en aandachtspunten met betrekking tot de risico's. Als belangrijke aandachtspunten heeft de sleutelfunctie risicobeheer voor 2023 strategische besluiten voorzien van een risico-opinie de evaluatie van het IT-beleid inclusief datakwaliteit en de beheersing van cybercrime, de afdekking van het renterisico en de ontwikkelingen rond de implementatie van de nieuwe DC-regeling en het nieuwe pensioenstelsel en gevolgen hiervan voor het pensioenfonds als aandachtspunten benoemd. Met de rapportage verkrijgt het Fonds op integrale wijze management-informatie en weet hiermee prioritering aan te brengen in de strategische jaaragenda.

Het Fonds is zich ervan bewust dat naast het toedelen van verantwoordelijkheden ook de risicocultuur of het risicobewustzijn een kritische succesfactor is in het uitvoeren van integraal risicomanagement. De risicocultuur wordt doorlopend door het Fonds benoemd en uitgedragen in de evaluaties die het Fonds houdt en de controle van het Fonds op de naleving van de processen. In de beslisdocumenten is een risicoparagraaf opgenomen waarin alle risico's zijn genoemd. Bij besluitvorming over strategische beleidsonderwerpen kan de sleutelfunctiehouder risicobeheer een risico-opinie opstellen.

In 2023 heeft het Fonds doorgebouwd op de verbeteringen die in voorgaande jaren zijn ingevoerd in het systeem en organisatie van risicomanagement.

Uitkomsten jaarlijkse risicoanalyse 2023

De risicohouding voor niet-financiële risico's is laag (groen). Voor deze risico's geldt dat het Fonds een zo minimaal mogelijk risico wil lopen. De risicobeoordeling ligt binnen de risicohouding bij de volgende scores: 1x1, 1x2, 2x1.

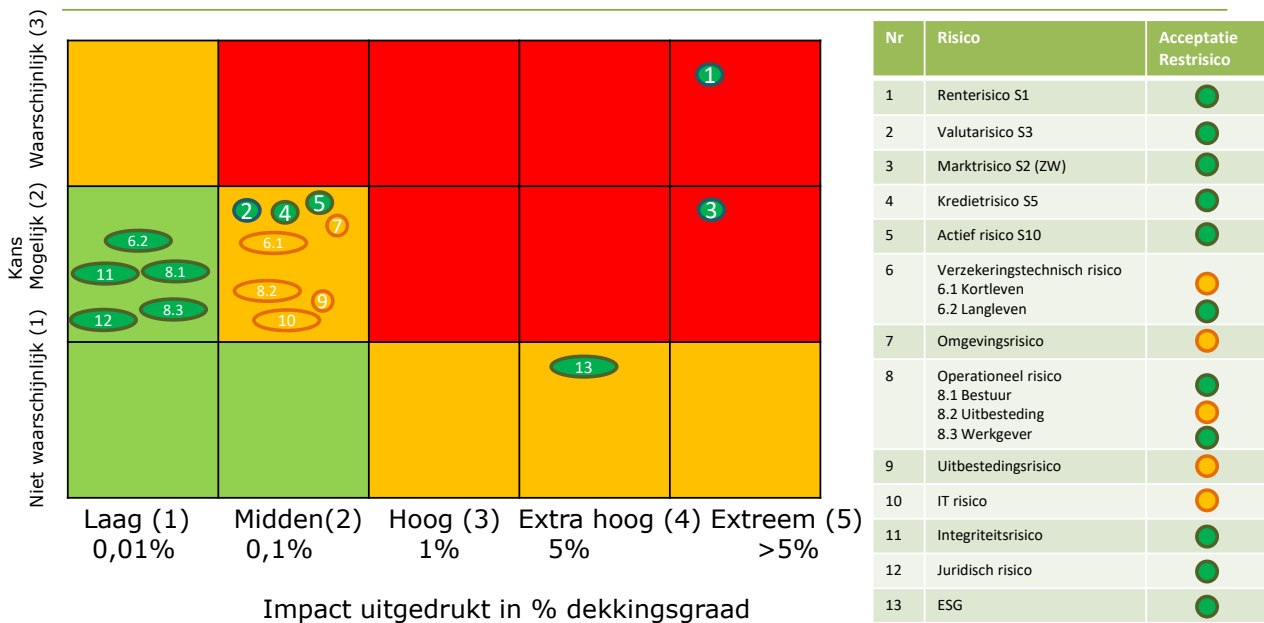
De risicohouding voor financiële risico's is hoog (rood). Hiervoor geldt dat het nemen van beleggingsrisico's door het bestuur als beloond risico kan worden gezien. Het totale risico wordt begrensd door de korte termijn risicohouding (uitgedrukt in het vereiste eigen vermogen) en de lange termijn risicohouding (uitgedrukt in de grenzen van de haalbaarheidstoets).

De risicobeoordeling ligt binnen de risicohouding bij de volgende scores: 2x3, 2x4, 2x5, 3x2, 3x3, 3x4, 3x5.

Het bestuur van het Fonds accepteert geen kans inschatting van niet waarschijnlijk (1), mogelijk (2) en waarschijnlijk (3) met een impact inschatting van extra hoog (4) en extreem (5) als het een niet-beloond risico betreft.

De uitkomsten van de jaarlijkse risicoanalyse zijn grafisch als volgt weer te geven:

Resultaten netto risico's 2023

Legenda: Groen: laag, Oranje: midden, Rood: hoog.

In de volgende tabel worden voor alle verschillende risicocategorieën de belangrijkste ontwikkelingen en maatregelen over 2023 beschreven. Indien het risico niet wordt geaccepteerd, zijn aanvullende maatregelen vastgesteld:

Risicocategorie	Belangrijkste ontwikkelingen 2023	Ontwikkelingsrisico	Aanvullende maatregel?
Matching/rente	<p>Vanaf eind 2022 een vast renteafdeckingsbeleid met een afdeckingsniveau van 75%.</p> <p>Ontwikkelingen central clearing: onvoldoende liquiditeit en prijsvorming in bilaterale swaps.</p> <p>In 2023 is de eindloonregeling beëindigd. Deze gaat over in een DC-regeling.</p> <p>In 2023 is een premiekorting verleend aan de werkgever. Hierdoor is er in 2023 geen premie ontvangen.</p>	<p>Het renterisico is in vereist eigen vermogen termengestegen t.o.v. 2022.</p> <p>Het renteniveau is ook flink gestegen.</p> <p>Door het beëindigen van de eindloonregeling wordt in de komende jaren de premie instroom voor de beleggingsportefeuille aanzienlijk lager.</p> <p>Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.</p>	<p>In 2024 wordt de noodzaak voor het pensioenfonds om over te gaan naar central clearing nauwlettend gevolgd en beoordeeld.</p>
Valutarisico	<p>Los van de flinke valutaschommelingen, waren er geen andere bijzonderdere ontwikkelingen in 2023</p>	<p>Het valuta risico (in Vereist eigen vermogen termen) is nagenoeg gelijk gebleven. Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.</p>	<p>Geen.</p>
Zakelijke waardenrisico	<p>Zowel de return- als de matchingportefeuille bevonden zich gedurende 2023 binnen de beheerafspraken en strategische weging.</p> <p>De hoogte van de dekkingsgraad in 2023 (mede door de rentestijging) heeft het fonds in staat gesteld om meer zakelijke risico's te nemen.</p> <p>In 2023 heeft het bestuur besloten om het huidige beleggingsfonds voor aandelen opkomende markten te vervangen vanwege lagere kosten.</p>	<p>Het zakelijke waarden risico (marktrisico in VEV) is gelijk gebleven.</p> <p>Het Fonds houdt rekening met een mogelijke correctie in aandelen in verband met de relatief hoge waardering. Het pensioenfonds is een lange termijn belegger en heeft bewust gekozen voor dit risicoprofiel.</p> <p>Het huidige risiconiveau wordt met de bestaande beheersmaatregelen geaccepteerd</p>	<p>Het Fonds blijft de verhouding tussen de matching- en returnportefeuille door marktbevingen monitoren en (voor zover mogelijk) bijsturen via de premiebelegging of bij overschrijding van bandbreedtes.</p>

Risicocategorie	Belangrijkste ontwikkelingen 2023	Ontwikkelingsrisico	Aanvullende maatregel?
Kredietrisico	Het kredietrisico in de beleggingsportefeuille is vergelijkbaar gebleven. Het kredietrisico op de sponsor (vanwege de bijstortingsverplichting) is kleiner geworden door de gestegen dekkingsgraad. De kredietopslag is in 2023 afgenomen.	Het kredietrisico als geheel is vergelijkbaar gebleven. Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.	Het kredietrisico in de beleggingsportefeuille wordt gemonitord.
Actief beheer risico	In 2023 bleven de passieve fondsen in aantal kwartalen binnen het vastgestelde limiet.	Het actief beheer risico als geheel is vergelijkbaar gebleven. Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.	Het actief beheer risico in de beleggingsportefeuille wordt gemonitord.
Environmental, Social en Governance (ESG) -risico	Het pensioenfonds heeft de pensioenregeling in het kader van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) geclassificeerd als een regeling die geen ecologische of sociale kenmerken promoot (artikel 6) omdat het duurzaamheidsaspect niet de primaire doelstelling is van het Fonds.	Het ESG-risico wordt als laag ingeschat. Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.	In 2024 wordt de ontwikkeling van en compliance met wet- en regelgeving rond ESG gemonitord en waar nodig opgevolgd.
Verzekeringstechnisch risico	Begin 2023 heeft het bestuur besloten de herverzekering stop te zetten en de kortleven risico's in eigen beheer te nemen. De sleutelfunctie risicobeheer heeft bij dit besluit een risico-opinie afgegeven.	Het verzekeringstechnisch risico is als geheel toegenomen door onder meer het beëindigen van de herverzekering. Het huidige risico wordt geaccepteerd met in achtname van diverse aandachtspunten.	Beleid rondom de betaling van de schade voortkomend uit de AO- en overlijdensgevallen dient nog uitgewerkt te worden.

Risicocategorie	Belangrijkste ontwikkelingen 2023	Ontwikkelingsrisico	Aanvullende maatregel?
Omgevingsrisico	<p>Ultimo Q2 is er een onderhandelingsresultaat bereikt voor een nieuwe pensioenregeling. Dit heeft geresulteerd in een DC-regeling conform het overgangsrecht. De sleutelfunctie risicobeheer heeft bij dit besluit een risico-opinie afgegeven. Het bestuur heeft deze nog in behandeling.</p> <p>In 2023 is een premiekorting verleend aan de werkgever. De sleutelfunctie risicobeheer heeft bij dit besluit een risico-opinie afgegeven.</p>	Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd met in achtneming van diverse aandachtspunten.	<p>De gevolgen van het nieuwe pensioenstelsel worden nauwlettend gevolgd en hier wordt actie op ondernomen om tijdig te kunnen voldoen aan eisen.</p> <p>De nieuwe pensioenregeling zorgt voor een significante wijziging in het risicoprofiel en de pensioenregeling. Dit houdt in dat er in 2024 een nieuwe ERB uitgevoerd dient te worden.</p>
Operationeel risico	Het continuïteitsrisico in bestuur is iets afgenomen door de goedkeuring van DNB voor het aanstellen van nieuwe bestuursleden. Een aandachtspunt blijft de bezetting van commissies en de voor de BC benodigde kennis en ervaring.	Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd met in achtneming van diverse aandachtspunten.	Blijvende aandacht voor continuïteit en kennisniveau in bestuur.
Uitbestedingsrisico	<p>Bij de uitbestedingspartijen is in het algemeen een verhoogde druk op de capaciteit ontstaan waarneembaar als gevolg van het nieuwe pensioenstelsel.</p> <p>Het verloop van de processen en de kwaliteit van de dienstverlening en rapportages door CTI is een aandachtspunt.</p> <p>Eind 2023 is bekend geworden dat de pensioenadministrateur AZL de nieuwe pensioenregeling niet kan/wil uitvoeren.</p>	Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd met in achtneming van diverse aandachtspunten.	De ontwikkelingen bij de uitbestedingspartijen worden nauwlettend gemonitord. Het bestuur dient zich te buigen over fallback scenario's/een structurele oplossing nu de huidige pensioenadministrateur de nieuwe pensioenregeling niet kan/wil uitvoeren.
IT-risico	<p>Het IT-beleid wordt vanaf 2023 jaarlijks geëvalueerd en geactualiseerd. De voorbereidingen voor de implementatie van het datakwaliteitsbeleid zijn opgestart en krijgen in 2024 vorm.</p> <p>Uit de jaarlijkse IT-uitvraag uitbestedingspartijen zijn geen bijzonderheden gekomen.</p>	Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd met in achtneming van diverse aandachtspunten.	In 2024 is er aandacht voor de monitoring en het voldoen aan nieuwe IT-wetgeving (zoals DORA).

Risicocategorie	Belangrijkste ontwikkelingen 2023	Ontwikkelingsrisico	Aanvullende maatregel?
Integriteitsrisico	De systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) is als onderdeel van de jaarlijkse risicoanalyse geactualiseerd. Bij AZL heeft een operationeel incident plaatsgevonden. Geconstateerd is dat de sanctiewetgeving door AZL niet volledig is nageleefd. Nader onderzoek heeft uitgewezen dat SPAN niet door dit incident is geraakt.	Het integriteitsrisico is als geheel toegenomen. Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.	Het cybercrime risico dient in het algemeen verder beheerst te worden.
Juridisch risico	Beleid (fondsdocumenten) en uitvoering voldoet op hoofdlijnen aan wet- en regelgeving. De aanpassing van de nieuwe pensioenregeling dient nog in de diverse fondsdocumenten verwerkt te worden.	Het juridisch risico is als geheel toegenomen. Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd met in achtname van diverse aandachtspunten.	De aanpassing van de nieuwe pensioenregeling in de diverse fondsdocumenten verwerken.

Ten aanzien van uitbestede activiteiten:

- In de risicomanagercommissie en het bestuur worden de Service Level Agreement (SLA)-rapportages van de administrateur, de uitvoerder van de beschikbare premieregeling en het bestuursbureau besproken. Uit de SLA rapportage van de administrateur zijn diverse aandachtspunten, met name met betrekking tot de dienstverlening aan deelnemers naar voren gekomen die zijn besproken met de administrateur. Het bestuur blijft deze aandachtspunten volgen.
- Daarnaast beoordeelt het pensioenfonds jaarlijks de interne beheersingsrapportages (ISAE 3000/3402) van de uitbestedingspartijen. In 2023 waren dit de administrateur, de vermogensbeheerders en de custodian. Van de administrateur is daarnaast een privacy rapportage beoordeeld. Uit de rapportages zijn geen materiële bijzonderheden naar voren gekomen.
- De vermogensbeheerder wordt uitgenodigd op de vergaderingen van de beleggingscommissie om haar werkwijze te kunnen toelichten.
- Conform het uitbestedingsbeleid worden alle uitbestedingspartijen periodiek geëvalueerd. Naar aanleiding van de in 2023 uitgevoerde evaluaties zijn er geen uitbestedingspartijen vervangen.

Financieel crisisplan

Het Fonds heeft in 2022 haar crisisplan geactualiseerd. Doel van een crisisplan is dat het bestuur vooraf beschrijft welke crisismaatregelen beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is en welke procedures doorlopen moeten worden. Zodoende kan het bestuur slagvaardig opereren wanneer een crisissituatie daadwerkelijk optreedt. Het crisisplan is opgenomen in de ABTN. In 2023 is er geen aanleiding geweest tot aanpassing van dit plan.

Toelichting op ontwikkelingen en beleid

Beleggingsrisico

In 2023 zijn de feitelijke gewichten in de beleggingsportefeuille binnen de strategische grenzen gebleven. Voor de vermogensbeheerder en beleggingsfondsen in de returnportefeuille geldt dat deze passief worden belegd, met uitzondering van de

belegging in Emerging Market Debt (EMD). De vermogensbeheerders worden onder andere gemonitord aan de hand van een tracking error, waarmee de afwijking van het rendement ten opzicht van de benchmark wordt gemeten.

Actuariel risico

Het bestuur heeft de meest recente AG-prognosetafels (Prognosetafel AG2022 (startjaar 2024)) per 31 december 2023 meegenomen in de berekening van de technische voorzieningen en rekening gehouden met fondsspecifieke ervaringssterfte. In 2023 heeft het bestuur geen aanleiding gehad om de toegepaste overlevingskansen en fondsspecifieke ervaringssterfte te evalueren. Door toepassing van de meest actuele informatie over overlevingskansen wordt het langlevensrisico voor het Fonds voldoende gemitigeerd.

Renterisico

Het Fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat met name de omvang en in mindere mate de duratie van de beleggingen niet gelijk zijn aan de omvang en duratie van de verplichtingen. De duratie is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. Hiermee kan de rentegevoeligheid worden gemeten. Een hoge duratie betekent dat de dekkingsgraad van het Fonds gevoeliger is voor ontwikkelingen in de marktrente, zowel naar boven als naar beneden.

Het beleid van het Fonds was erop gericht om niet de volledige omvang van het renterisico af te dekken, maar het renterisico af te dekken op 75%. Vanwege de gekozen afdekking betekent dit voor de dekkingsgraad dat deze stijgt (of daalt) als de marktrente omhoog (of omlaag) gaat. De afdekking was ingericht op basis van marktrente en ter beperking van het curverisico werd aangesloten bij rentegevoeligheid per looptijdbucket op basis van de UFR-rentecurve. Vanwege het kleine verschil sinds 2023 tussen de rentecurve met UFR en de marktrente heeft het bestuur in 2023 besloten om voor de afdekking van het renterisico volledig uit te gaan van de rentecurve met UFR. Hiermee wordt aangesloten bij de rentecurve die ook gebruik wordt voor het vaststellen van de dekkingsgraad. Ter beperking van het kredietrisico in de matchingportefeuille wordt met name gebruik gemaakt van renteswaps, waarbij dagelijkse uitwisseling van onderpand van toepassing is en gelden eisen waaraan tegenpartijen moeten voldoen. De renteafdekking wordt op dagelijkse basis gemonitord door de vermogensbeheerder, die hierover op maand- en kwartaalbasis rapporteert aan het Fonds.

Inflatie

In 2023 is de inflatie in Nederland verder gestegen, maar niet zo hard als in het voorgaande jaar. Het Fonds kende een eindloonregeling waarbij geen toeslagen worden verleend aan inactieve deelnemers en gepensioneerden. Voor deelnemers die nog in dienst zijn van de aangesloten werkgevers wordt jaarlijks per 1 april een onvoorwaardelijke toeslag toegekend ter grootte van cao-lonen oktober tot oktober van de particuliere bedrijven per maand exclusief bijzondere beloningen zoals gepubliceerd door het CBS, zolang zij in dienst zijn. Voor deze toeslag wordt een premie betaald door de werkgever. Het Fonds heeft daarom het inflatierisico niet afgedekt. De toegenomen inflatie kan wel een stijging van de uitvoeringskosten van het Fonds tot gevolg hebben, voor zover aanpassing van deze kosten afhankelijk is van een inflatie gerelateerde maatstaf. De uitvoeringskosten van het Fonds worden volledig bij de aangesloten entiteiten in rekening gebracht, en levert geen extra risico op voor het Fonds zelf.

Uitvoeringskosten

Het bestuur onderschrijft de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie.

Het Fonds werkt met een fondsbegroting waarbij elk kwartaal een inzicht wordt verkregen hoe de kosten zich verhouden tot het budget. Per dienstverlener zijn vaste prijsafspraken gemaakt over het vaste pakket van taken. Ad hoc taken worden vooraf geoffreerd en vastgesteld.

Uitvoeringskosten (in duizenden euro)	2023	2022
Administratie	-568	-614
Accountant (kosten voor het onderzoek van de jaarrekening)	-45	-43
Accountant (fiscaal advies)	-2	-3
Actuaris	-138	-112
Advieskosten Montae	-701	-532
Bestuur	-17	-28
Contributies en bijdragen	-52	-40
Overige kosten	-43	-56
	-1.566	-1.428

Uitvoeringskosten per deelnemer

De door het Fonds gemaakte uitvoeringskosten worden volledig bij de aangesloten entiteiten in rekening gebracht. Dit neemt niet weg dat de uitvoeringskosten onderdeel uitmaken van de totale door werkgever en werknemers op te brengen kostendekkende jaarpremie en daarmee moeten worden gepresenteerd. Hieronder zijn ook kosten voor werkzaamheden die het Fonds specifiek heeft uitgevoerd op verzoek van de werkgever. Door de continue aandacht van het bestuur en ondanks de nog steeds zwaarder wordende eisen van de wetgever en toezichthouders bedroegen de uitvoeringskosten (uitgezonderd kosten vermogensbeheer, deze kosten komen wel volledig voor rekening van het Fonds) per deelnemer € 645 in 2023 (2022: € 599). Hierbij is het aantal deelnemers de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden, conform de Aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

De uitvoeringskosten exclusief de vermogensbeheerkosten zijn gestegen, maar de totale uitvoeringskosten inclusief de vermogensbeheerkosten voor het Fonds zijn gedaald. Zou je de uitvoeringskosten delen door het totaal aantal deelnemers, inclusief slapers, dan zouden de kosten per deelnemer € 410 (2022: € 377) zijn.

Kosten vermogensbeheer als percentage van het belegd vermogen

De kosten van het vermogensbeheer bestaan uit verschillende componenten. Naast de kosten van het beheer van de beleggingen zelf, de zogenaamde beheerkosten of management fees, is er ook sprake van administratieve kosten, custodian kosten, broker kosten, eventuele belastingen, kosten die gepaard gaan met bijvoorbeeld het afdekken van risico's en transactiekosten. Niet alle kosten zijn direct zichtbaar. Kosten die bijvoorbeeld gemaakt worden voor het uitvoeren van transacties, de zogenaamde broker kosten, of kosten die gemaakt worden voor het bewaren van de beleggingen, het bewaarloon, zijn direct zichtbaar. Transactiekosten en de kosten voor het beheren van de beleggingen binnen elk beleggingsfonds worden verwerkt in de koers van de fondsen. Deze zijn dus niet direct zichtbaar. De vermogensbeheerder heeft alle kosten getracht inzichtelijk te maken. Dit heeft wat betreft de transactiekosten plaatsgevonden op basis van schattingen.

De transactiekosten kunnen op twee niveaus bekeken worden. Het Fonds belegt in beleggingsfondsen. Er is dus sprake van transactiekosten die gemaakt worden binnen de fondsen en transactiekosten die gemaakt worden als fondsen worden aangekocht

dan wel verkocht. De transactiekosten van de onderliggende beleggingen binnen de fondsen zijn veelal verwerkt in de koers die betaald of ontvangen wordt. Om deze reden kan hier alleen een inschatting van gemaakt worden. De inschatting is gebaseerd op de werkelijke transactievolumes binnen de beleggingsfondsen en de bied-laag koersen voor de verschillende beleggingscategorieën. In internationale context bestaat er nog geen eenduidige definitie van de totale kosten.

De totale kosten van het vermogensbeheer van zowel de beleggingen voor risico pensioenfonds als voor de beleggingen voor risico deelnemers bedragen (inclusief de schatting voor de transactiekosten binnen de fondsen) € 1.726 (2022: € 2.178). In een percentage van het totale vermogen bedragen de kosten 0,34% (2022: 0,39%) per jaar. Dit percentage kan in grote lijnen uitgesplitst worden naar de volgende kostensoorten:

2023	Transactie- kosten excl. aan- en verkoop- kosten	Transactie- kosten aan- en verkoop- kosten	Transactie- kosten totaal	Totale vermogens- beheer- kosten
Beheer- kosten				
Kosten per beleggingscategorie				
Aandelen	232	3	53	288
Vastrentende waarden	827	62	271	1.160
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	1.059	65	324	1.448
Overige vermogensbeheerkosten				
Bewaarloon	25			25
Overige kosten	253			253
Totaal overige vermogensbeheerkosten	278			278
Totaal kosten vermogensbeheer	1.337	65	324	1.726

2022

	Beheer- kosten	Transactie- kosten excl. aan- en verkoop- kosten	Transactie- kosten aan- en verkoop- kosten	Transactie- kosten totaal	Totale vermogens- beheer- kosten
Kosten per beleggingscategorie					
Aandelen	253	6	65	71	324
Vastrentende waarden	821	201	568	769	1.590
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	1.074	207	633	840	1.914
Overige vermogensbeheerkosten					
Bewaarloon	25				25
Overige kosten	239				239
Totaal overige vermogensbeheerkosten	264				264
Totaal kosten vermogensbeheer	1.338	207	633	840	2.178

Kosten	2023	2022
Management fee	0,20%	0,19%
Overige kosten	0,06%	0,05%
Subtotaal	0,26%	0,24%
Transactiekosten	0,08%	0,15%
Totale kosten procentueel	0,34%	0,39%

Ten opzichte van vorig jaar zijn de belangrijkste ontwikkelingen:

- Absoluut zijn de vermogensbeheerkosten (excl. de transactiekosten) ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2022.
- Procentueel zijn deze kosten iets gestegen omdat het gemiddeld belegd vermogen in 2023 is gedaald.
- In 2023 zijn de transactiekosten sterk gedaald ten opzichte van 2022. Hierdoor zijn de totale kosten procentueel gedaald.

Communicatie en overleg

Communicatiecommissie

Het bestuur heeft een mandaat opgesteld waarbinnen de communicatiecommissie kan opereren. De communicatiecommissie draagt zorg voor het voorbereiden en uitvoering laten geven aan het communicatiebeleid. De communicatiecommissie heeft in 2023 een vergadering gehad. Daarnaast is er onderling diverse malen per mail contact geweest.

De communicatiecommissie heeft zich in 2023 vooral beziggehouden met:

- communicatiebeleidsplan 2023;
- het voorbereiden van en uitvoering geven aan de nieuwsbrieven;
- Wet toekomst pensioenen en communicatie ;
- nieuwe pensioenregeling per 30 juni 2023 en communicatie;
- webinar nieuwe pensioenregeling vanuit werkgever;
- verdere optimalisatie website zoals oude en nieuwe pensioen 123 en pensioenvergelijker;
- publicatie jaarverslag 2022;
- publicatie maandelijkse dekkingsgraad;
- jaaropgave pensioengerechtigden;
- het Uniform Pensioenoverzicht (UPO);
- de pensioenquiz als onderdeel van de Pensioen3daagse;
- communicatiebeleidsplan 2024.

Communicatie met deelnemers

Nieuwsbrief

Het beleid van het Fonds is om twee keer per jaar (in het voorjaar en het najaar) een nieuwsitem naar de deelnemers te sturen.

In de april 2023 editie is onder andere aandacht gegeven aan:

- een nieuw pensioenstelsel voor Nederland met uitleg over de Wet toekomst pensioenen die per 1 juli 2023 ingaat;
- financiële positie van het fonds waarin wordt ingegaan op beleggingen en dekkingsgraad
- franchise en grensbedragen 2023;
- winnaar pensioenquiz;
- financieel advies via Partners in Planning;
- samenwerkingspartners van het pensioenfonds;
- na je pensioen doorbeleggen in de beschikbare premie module en de wijziging NNIP naar Goldman Sachs.

In de september 2023 editie is onder andere aandacht besteed aan:

- bestuurslid en voorzitter communicatiecommissie aan het woord: uitleg nieuwe regeling per 30 juni 2023 / overgangsrecht;
- de oude en de nieuwe pensioenregeling naast elkaar;
- uitgebreide toelichting over de nieuwe pensioenregeling;
- zelf aan de slag met beleggen voor je pensioen en het bepalen van het risicoprofiel;
- alle nieuwe afspraken over pensioen bij Abbott op een rij van april 2023 tot en met november 2023;
- algemene informatie over Pensioen3Daagse 2023;
- contactgegevens bij vragen over overgang naar en uitvoering van de nieuwe regeling.

Gepensioneerden en gewezen deelnemers ontvingen in september 2023 een andere (uitgeklede) nieuwsbrief in het kader van de nieuwe pensioenregeling.

Overleg met betrokken partijen en organen

Administrateur AZL N.V.

Per 1 januari 2022 is de overeenkomst met AZL N.V. met 5 jaar verlengd. De einddatum van het contract is 31 december 2026.

Werkgever

Het Fonds en de werkgever/sociale partners hebben in 2023 diverse malen contact gehad. Er is voornamelijk aandacht besteed aan:

- de premiekorting;
- afstemmingsoverleg onderhandelingsresultaat sociale partners;
- nieuwe pensioenregeling per 30 juni 2023;
- administratie en communicatie nieuwe pensioenregeling;
- de aflopende uitvoeringsovereenkomst.

Verantwoordingsorgaan (VO)

Het bestuur legt aan het VO verantwoording af over het gevoerde beleid middels het jaarverslag en de reguliere vergaderingen. In 2023 zijn diverse adviesaanvragen besproken. Het betreft o.a. adviesaanvragen over:

- communicatiebeleidsplan 2023 en 2024
- premiekorting 2023
- klachtenbeleid en -regeling;
- verlenging en wijziging uitvoeringsovereenkomst.

Het VO heeft een positief advies gegeven op de voorgenomen besluiten van het bestuur van het Fonds, met uitzondering op vastlegging van automatische premiekorting en terugstorting in de gewijzigde en verlengde uitvoeringsovereenkomst

Het oordeel van het VO over boekjaar 2023 is eveneens opgenomen in dit bestuursverslag. De reactie van het bestuur is aansluitend opgenomen.

De Nederlandsche Bank (DNB)

In 2023 heeft het Fonds o.a. brieven van DNB ontvangen waarin DNB schrijft dat:

- aanvullend aandacht nodig is voor de voorbereiding op de Wet Toekomst Pensioenen;
- observaties deelt n.a.v. ingevulde vragenlijst(en) Wet Toekomst Pensioenen;
- (her)benoemingen van meerdere bestuursleden;
- melding compliance incident sanctieregelgeving pensioenuitvoeringsorganisatie;
- toezichtskalender pensioenfondsen 2024.

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

Het bestuur heeft in 2023 o.a. gecorrespondeerd over de melding inzake een uniforme rekenmethodiek (URM) incident op het Uniform Pensioenoverzicht.

Financiële ontwikkelingen

Financieel klimaat (bron: Columbia Threadneedle Investments)

Deze paragraaf geeft de visie weer van CTI (de beheerder van de matchingportefeuille van het pensioenfonds, de uitvoerder van het totale beleggingsmandaat en performancemeter) met een terugblik van de beleggingen in 2023 en de vooruitzichten voor 2024.

Terugblik 2023

Economische ontwikkelingen

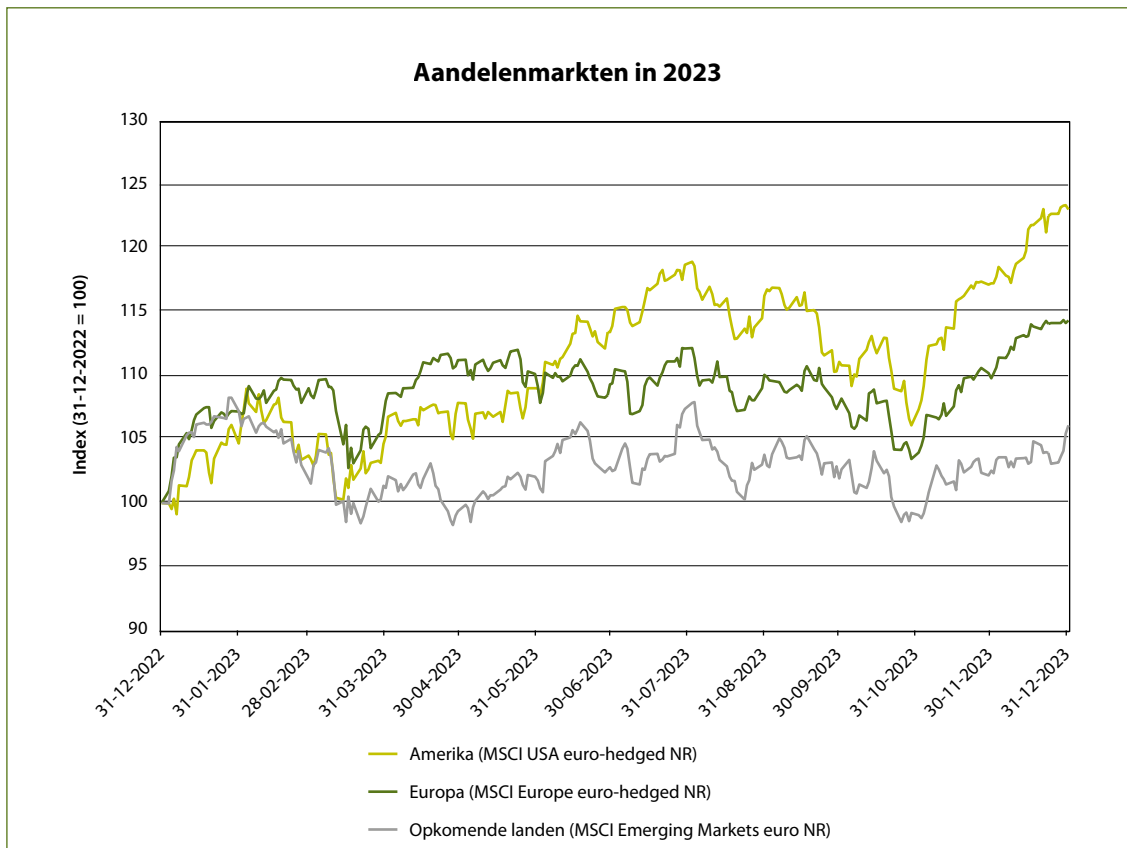
2023 begon met enig groei-optimisme, gestimuleerd door de sterke arbeidsmarkt in de VS, dalende gasprijzen in Europa en de heropening van de economie in China. Dat optimisme werd echter aan het einde van het eerste kwartaal getemperd door problemen in de banksector (o.a. het faillissement van Silicon Valley Bank en de neergang van Credit Suisse). In de daaropvolgende kwartalen nam het economisch momentum iets af, zoals weergegeven door de 'Purchasing Manager Indices (PMIs)'. Vooral de gepubliceerde macrocijfers in de eurozone en China stelden teleur ten opzichte van verwachtingen, terwijl de cijfers in de VS de consensus gemiddeld bleven overtreffen. Bovendien bleef de toestand van de economie onzeker met zowel positieve signalen (sterke arbeidsmarkt, herstel consumentenvertrouwen) als negatieve krachten (hoge rente, huizenmarkt en verslechterende overheidsfinanciën).

Na een piek in 2022 daalde de inflatie in 2023 aanzienlijk, zowel in de eurozone als in de VS. De 'headline' inflatie in de eurozone daalde op jaarbasis van 9,2% in december 2022 naar 2,9% in december 2023. In de VS daalde de inflatie van 6,5% in december 2022 naar 3,1% in november 2023. Dit kwam door lagere energieprijzen en basiseffecten. De kerninflatie daalde ook in zowel de eurozone als in de VS, maar in mindere mate tot respectievelijk 3,4% en 4,0%. Het risico van 2e-orde inflatie-effecten via hogere huren en lonen is nog steeds aanwezig.

Zowel de Fed als de ECB bleven aanvankelijk agressief verkrappen in 2023. In de loop van het jaar namen het tempo en de omvang van de verhogingen echter af en in het derde kwartaal bereikten beide centrale banken het einde van de verkrappingscyclus. De Fed-rente bedraagt 5,25%-5,50% (1%-punt hoger dan aan het begin van het jaar) en de ECB-rente bedraagt 4,5% (2%-punt hoger dan aan het begin van het jaar). In de rest van 2023 ging de discussie over hoeveel de rente in 2024 weer zal worden verlaagd. Dit werd gevoed door een dalende inflatie, pessimisme over de groei en "dovish" uitspraken van centrale bankiers.

Financiële markten

Ondanks monetaire verkrapping, tijdelijke onrust in maart door het omvallen van verschillende banken, problemen met het Amerikaanse schuldenplafond, een aanhoudende oorlog in Oekraïne, de oorlog in Gaza/Israël en geopolitieke spanningen, boekten de aandelenkoersen in 2023 per saldo een indrukwekkende rally, vooral in de ontwikkelde markten. De belangrijkste verklaringen zijn de sterker dan verwachte daling van de inflatie, een veranderde kijk op het toekomstige monetaire beleid en optimisme over 'Artificial Intelligence (AI)'. De MSCI World Index steeg maar liefst 21% in lokale termen. De MSCI 'Information Technology' was de best presterende sector. De MSCI Emerging Markets Index steeg met 7% in lokale termen.

Bron: Columbia Threadneedle, Bloomberg

Rentemarkten

Gedurende het grootste deel van het jaar lieten rentes een stijging zien, gedreven door een strikter monetair beleid. Deze trend kwam in de laatste paar maanden tot stilstand, toen een lagere inflatie en 'dovish' uitspraken van ECB- en Fed-leden ervoor zorgden dat de markten een veel soepeler monetair beleid gingen inprijzen voor 2024. Als gevolg hiervan eindigde de 30-jaars euro swaprente 2023 lager (2,34%) dan aan het begin (2,53%). De nominale 30-jaars swaprente is samengesteld uit een 30-jaars reële swaprentecomponent (-0,10%) en een 30-jaars inflatieswaprentecomponent (2,44%).

Bron: Columbia Threadneedle, Bloomberg

Vooruitzichten

Ondanks het aanzienlijk strakkere monetaire beleid in de ontwikkelde markten blijven de arbeidsmarkten in zowel de eurozone als de VS relatief sterk. Daarom acht de consensus een 'zachte landing' waarschijnlijker dan een 'harde landing'. De consensusraming voor de groei in de eurozone in 2024 is 0,5%, gevolgd door een groei van 1,3% in 2025. Voor de VS gaat de consensus uit van respectievelijk 1,3% en 1,7%. Voor China gaat de consensus uit van een groei van respectievelijk 4,6% en 4,4%.

In lijn met de gerealiseerde inflatie zijn de inflatieverwachtingen aanzienlijk gedaald. De inflatieswapmarkt prijst in dat de inflatie in de eurozone de komende jaren rond de 2-2,25% zal liggen en daarna weer licht zal stijgen naar 2,5% op een horizon van 15 jaar. De consensusverwachting van economen en analisten voor de inflatie in de eurozone is 2,5% in 2024, gevolgd door 2,1% in 2025.

Gedreven door een lagere inflatie en pessimisme over de groei is de consensus dat zowel de Fed als de ECB de rente in 2024 aanzienlijk zullen verlagen. De markt gaat ervan uit dat de Fed-rente eind 2024 ongeveer 1¼%-punt lager zal zijn en die van de ECB zelfs ongeveer 1¾%-punt lager dan eind 2023.

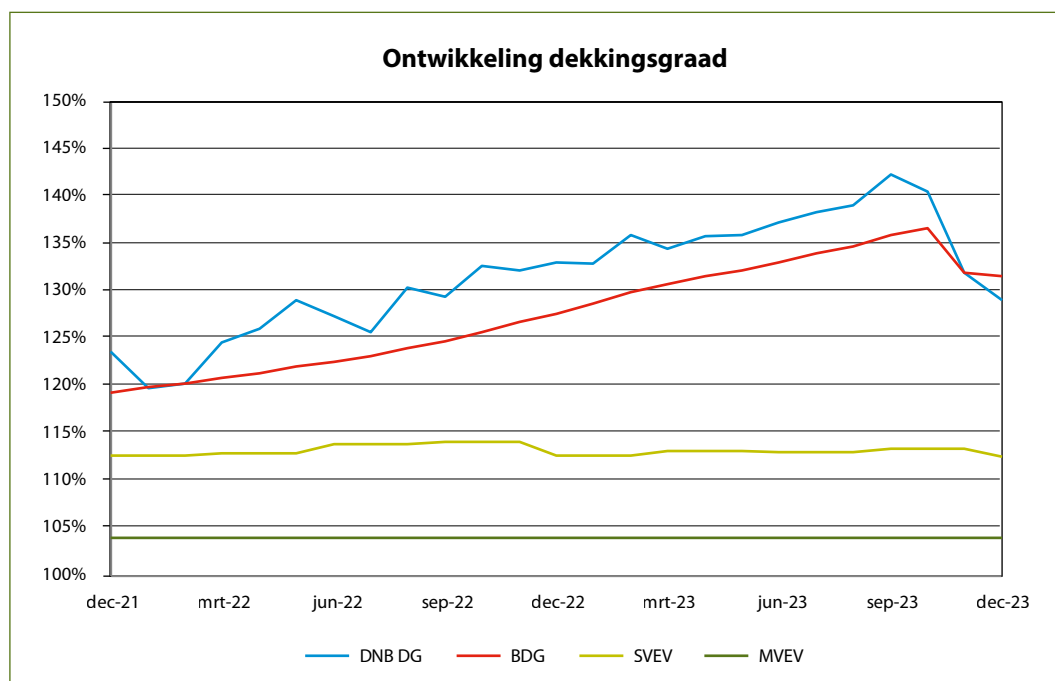
Belangrijke thema's en drijvers in 2024 zullen net als in 2023 nog steeds zijn: de geopolitieke fragmentatie, de oorlog in Oekraïne, een conflict tussen de VS en China, klimaatverandering en Artificial Intelligence. Daar is politieke onzekerheid bij gekomen, met de Amerikaanse presidentsverkiezingen in november 2024.

Ontwikkeling dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre het Fonds in staat is om aan haar (toekomstige) pensioenverplichtingen te voldoen. Met de invoering van het nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK) is ook de beleidsdekkingsgraad ingevoerd waarmee de financiële positie

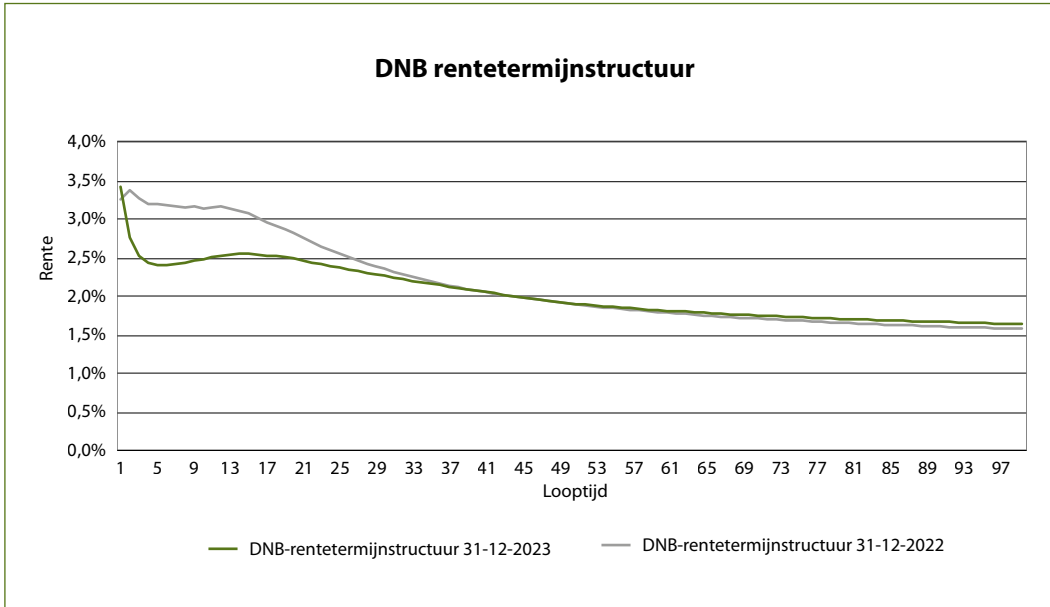
van het Fonds wordt beoordeeld. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de laatste twaalf maanden. De actuele en de beleidsdekkingsgraad bedroegen respectievelijk 133,2% en 127,7% per 1 januari 2023. In de berekening van de dekkingsgraad en het Vereist Vermogen wordt naast de verplichtingen en het vermogen uit de Basis Module (risico fonds), ook rekening gehouden met verplichtingen en het vermogen uit de excedentregeling (risico deelnemers). Dit heeft een verlagend effect op de totale dekkingsgraad omdat vermogen en verplichtingen voor de regeling voor risico deelnemers aan elkaar gelijk zijn.

De actuele dekkingsgraad bedraagt 128,5% en de beleidsdekkingsgraad 131,3% per ultimo 2023. De gedaalde rente in combinatie met de niet-volledige renteafdekking en de premiekorting zorgden ondanks de positieve rendementen in de returnportefeuille voor een daling van de actuele dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is gestegen door de stijging in de (actuele) dekkingsgraad gedurende meerdere maanden 2023. De vereiste dekkingsgraad behorende bij de strategische beleggingsmix daalde over 2023 van 112,7% naar 112,6%. De vereiste dekkingsgraad verschilt per pensioenfonds en is afhankelijk van de samenstelling van de beleggingen, ontwikkelingen op de financiële markten en het deelnemersbestand. De ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende de afgelopen 2 jaar ziet er als volgt uit:

Bron: gerapporteerde cijfers aan DNB

De volgende grafiek toont de rentes uit de DNB-rentetermijnstructuur ultimo 2022 en ultimo 2023 (dit zijn de doorgetrokken lijnen). De rentes zijn in 2023 voor de looptijden tot 30 jaar gedaald.

Bron: DNB

Herstelplan

De dekkingsgraad van het Fonds is ruim hoger dan het Vereist Eigen Vermogen. Hierdoor is geen herstelplan van toepassing.

Ontwikkeling beleggingsportefeuille

De returnportefeuille heeft over 2023 een absoluut positief rendement behaald van 16,66% en heeft hiermee beperkt minder (-0,21%) gepresteerd dan de benchmark. Op de matchingportefeuille is een positief rendement gerealiseerd van 4,75%. Het rendement van de totale portefeuille kwam uit op 10,29%. Deze rendementen zijn berekend na aftrek van de in de fondsen berekende vermogensbeheerkosten.

Tabel 1: Werkelijke verdeling matchingportefeuille en returnportefeuille

	Per 31/12/2022	Per 31/12/2023	Strategische gewing
Matching (LDI) portefeuille	46,6%	49,3%	54,0%
Returnportefeuille	53,4%	50,7%	46,0%

Performance

In tabel 2 is de performance van de beleggingsportefeuille weergegeven.

Rendement 2022	Portefeuille	Benchmark
Matchingportefeuille	4,75%	4,75%
Returnportefeuille	16,66%	16,90%
Totale portefeuille	10,29%	10,42%

Toelichting

Het absolute rendement van 10,29% ontstaat door een combinatie van de volgende ontwikkelingen:

- door de gedaalde rente heeft de matching portefeuille positief gerendeerd;
- de return portefeuille heeft een positief rendement gehaald. Op zowel aandelen als vastrentende waarden was het rendement positief.

Ontwikkeling matchingportefeuille

Een deel van het vermogen wordt aangewend om de waardeontwikkeling van een deel van de technische voorzieningen (TV) expliciet te volgen. Dat wil zeggen: dat deel van het vermogen wordt zodanig belegd dat het renterisico van een deel van de technische voorziening wordt geneutraliseerd. Het afdekken van het renterisico gebeurt door gebruik te maken van Liability Driven Investments (LDI), waarbij het looptijdprofiel van de verplichtingen van het Fonds worden gesimuleerd. Deze LDI zijn ondergebracht in de zogenaamde matchingportefeuille. Het LDI fonds van CTI kan beleggen in euro staatsobligaties met een rating gelijk aan AAA-A in combinatie met Interest Rate Swaps (IRS), rentefutures en liquide middelen. De liquide middelen worden doorbelegd in o.a. een money market fonds, deposito's en kortlopend papier.

Het Fonds heeft een vaste afdekking van 75% van het renterisico van de verplichtingen (inclusief de nieuw opgebouwde aanspraken in een jaar) in de marktwaardeomgeving. Per ultimo 2022 bedroeg de (ex-ante) renteaafdekking 74,7% op basis van marktwaarde. Vanwege de toepassing van de UFR in de rentetermijnstructuur die wordt gebruikt voor de berekening van de dekkingsgraad werd niet alleen gekeken naar de renteaafdekking in marktwaarde termen (dus gebaseerd op de daadwerkelijke marktrente), maar eveneens naar de renteaafdekking op basis van de UFR. Per 1 januari 2023 is de UFR gewijzigd, waardoor het verschil tussen de waarde van de verplichtingen en de dekkingsgraad op basis van UFR en op basis van marktwaarde zeer beperkt is (max 0,1%punt in dekkingsgraad). In 2023 heeft het Fond daarom besloten de renteaafdekking volledig op UFR te baseren. De renteaafdekking per ultimo 2023 bedraagt 74,8% (en 77,2% als ook rekening wordt gehouden met de belegging in bedrijfsobligaties).

Het rendement op de matchingportefeuille van 4,75% staat niet op zichzelf en moet gerelateerd worden aan de marktwaardeverandering van de technische voorzieningen. In 2023 is de rente per saldo gedaald ten opzichte van 2022,

waardoor de waarde van de technische voorzieningen is gestegen. Bij de matchingportefeuille is het rendement van de benchmark gelijkgesteld aan het werkelijk behaalde rendement.

Het Fonds monitort de effectiviteit van de renteafdekking. De combinatie van de mate van renteafdekking, de hoeveelheid middelen die daarvoor wordt gebruikt, de bijzondere marktomstandigheden en de berekeningsmethodiek UFR, maken dat er geen sprake kan zijn van een perfecte matching. Dit betekent dat de gerealiseerde renteafdekking kan afwijken van de beoogde afdekking, bijvoorbeeld doordat de verandering van de rentecurve voor verschillende looptijden anders is, of doordat het niveau van de renteafdekking door marktontwikkelingen afwijkt van de beoogde renteafdekking. De effectiviteit van de renteafdekking is expliciet gemonitord door de beleggingscommissie. De vermogensbeheerder rapporteert maandelijks over de renteafdekking, en per kwartaal wordt gerapporteerd over de effectiviteit van de renteafdekking. In 2023 bedroeg de (ex-post) effectiviteit van de renteafdekking 66,3%. Belangrijkste oorzaak was de timing van de bijsturing van de renteafdekking in het begin van 2023. De rente daalde zeer sterk tussen het eind van het vierde kwartaal en de dag van handelen in januari. Gedurende deze periode bestond er door het meenemen van de jaarlijkse nieuwe opbouw van verplichtingen een onderafdekking. Dit droeg negatief bij aan het resultaat.

Door gebruik te maken van renteswaps kan de marktwaarde van het CTI LDI-fonds kleiner zijn dan de marktwaarde van de af te dekken verplichtingen (zogenaamde leverage). De renteafdekking wordt in eerste instantie gerealiseerd door het aangaan van renteswaps. Tegelijkertijd worden tegenover deze renteswaps liquide middelen beheerd. Uit hoofde van de renteswaps ontvangt het Fonds namelijk lange tot zeer lange termijn rente, terwijl korte rente betaald moet worden. De leverage wordt beperkt omdat het uitgangspunt is dat tegenover de renteswaps liquide middelen worden beheerd. Indien het Fonds in de toekomst kiest voor een invulling via langlopende staatsobligaties, is dit risico eveneens beperkt.

Om het concentratierisico te beperken, worden rentederivaten gesloten met meerdere partijen en ook bij het beheer van de liquide middelen wordt er gespreid over uitgevers. Met de CTI zijn afspraken gemaakt over de posities die in individuele uitgevers mogen worden genomen.

Daarnaast speelt het liquiditeitsrisico een belangrijke rol binnen de matchingportefeuille, aangezien er belegd wordt in rentederivaten. Het LDI-fonds maakt vooralsnog gebruik van bilateraal afgesloten swaps waarvoor specifieke afspraken gelden voor het beheer van het onderpand in cash (zogenaamde cash-only CSA's). De beheerder monitort en beheert het proces van collateraluitwisseling op dagelijkse basis en zorgt ervoor dat er steeds over voldoende onderpand wordt beschikt. Door marktbevingen waarbij de rentecurve wijzigt, kan er een situatie ontstaan waarbij er bijstortingen gedaan dienen te worden met betrekking tot het onderpand en hiervoor dient het LDI-fonds een liquide buffer aan te houden. Maandelijks volgt de beleggingscommissie de rapportages van CTI over de ontwikkeling van de liquide middelen. Daarnaast bereidt het Fonds zich voor op mogelijke wijzigingen in de markt en regelgeving voor derivaten waarbij transacties in derivaten (verplicht) via central clearing moeten worden gehandeld. Het Fonds heeft o.b.v. haar omvang een vrijstelling van verplichte handel via een central counterparty clearing house.

Tot op heden heeft het pensioenfonds haar rentederivaten, voornamelijk uit een kosten oogpunt, bilateraal afgesloten. Zodra er omstandigheden zijn die er aanleiding toe geven om over te gaan naar central clearing, dan zou het pensioenfonds per direct over kunnen stappen.

Het Fonds maakt gebruik van de vrijstellingsmogelijkheid om centraal te clearen op basis van de omvang van de derivatenportefeuille die onder drempel licht. In de afgelopen jaren heeft de markt zich bewogen richting central clearing en zijn er minder tegenpartijen actief op de bilaterale markt. In 2022 heeft het Fonds het besluit om bilateraal te handelen geëvalueerd, en besloten om vooralsnog hiermee door te gaan en nog geen gebruik te maken van central clearing. In 2023 is dit gemonitord, en was het niet nodig dit besluit te herzien.

Zolang swaps nog niet via central clearing worden aangekocht, wordt in de matchingportefeuille kredietrisico op tegenpartijen gelopen door het aangaan van (bilaterale) swaps. In het tegenpartijbeleid dat door CTI wordt gevolgd zijn maatregelen opgenomen ten aanzien van de monitoring en selectie van en het aantal tegenpartijen waarvan gebruik gemaakt kan worden.

Ontwikkeling returnportefeuille

Op de returnportefeuille behaalden de vermogensbeheerders een absoluut rendement van 16,66%. Dit is 0,21% punt lager dan de benchmark. In het volgende hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het behaalde rendement.

In 2023 is het in 2016 geïmplementeerde strategische beleggingsbeleid verder voortgezet. De returnportefeuille wordt grotendeels uitgevoerd door passieve managers in een vereenvoudigd strategisch beleggingsbeleid. Alle beleggingsfondsen, met uitzondering van staatsobligaties van opkomende markten (EMD), worden passief beheerd. De behaalde relatieve performance is, doordat de benchmark zo goed mogelijk wordt gevolgd, dan ook beperkt. Daarnaast worden de beleggingen binnen de returnportefeuille grotendeels wereldwijd belegd. Per beleggingscategorie is een afweging gemaakt tussen kosten en implementeerbaarheid van het afdekken van valutarisico en het effect op het risicoprofiel. In 2023 is het beleggingsfonds voor aandelen opkomende markten vervangen door een beleggingsfonds met lagere kosten en een ESG-screening.

Beleggingen

Samenstelling van het belegd vermogen (excl. vermogen beschikbare premie regeling)

De totale waarde van de portefeuille ultimo 2023 bedroeg € 513.371 ten opzichte van € 465.002 ultimo 2022. Deze toename wordt met name veroorzaakt door de positieve rendementen van de returnportefeuille.

Onderstaand zijn ter vergelijking de kerngegevens van het belegd vermogen ultimo 2023 en de strategische beleggingsmix weergegeven:

Beleggingscategorie	Waarde ultimo 2023		Mandaat	Rendement 2023	
				Portfolio	Benchmark
Totale Portefeuille	513.371	100,0%	100,0%	10,29%	10,42%
1. Returnportefeuille	253.136	49,3%	46,0%	16,66%	16,90%
Equity World	166.614	65,8%	63,0%	21,59%	20,96%
Equity Emerging markets	15.450	6,1%	7,0%	5,15%	6,11%
Totaal aandelen	182.064	71,9%	70,0%	20,00%	19,68%
Global Credits	34.421	13,6%	15,0%	6,56%	6,51%
Emerging Market Debs	36.571	14,4%	15,0%	11,21%	8,71%
Totaal Vastrentende waarden	70.992	28,0%	30,0%	8,91%	7,61%
Liquide middelen	80	0,0%	0,0%		0,00%
2. Matchingportefeuille	260.235	50,7%	54,0%	4,75%	4,75%

Benchmark (1. Return Portfolio)

63% MSCI World Index NR USD (hedged to EUR) + 7% MSCI Emerging Markets Index NR USD + 15% Bloomberg Barclays Global Aggregate Float Adjusted : Corporate Index Hedged + 15% [50% JPM EMBI Global Diversified TR (EUR-H)/50% JPM GBI-EM Global Diversified TR (EUR-UH)]

Benchmark (2. Matching Structure)

Liabilities Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland (EUR)

Renteafdekking

Het Fonds had in 2023 een strategische renteafdekking van 2023 75% renteafdekking met een bandbreedte van [70% , 80%].

Effectiviteit renteafdekking

Het renterisico is het grootste (bruto)risico binnen de beleggingsportefeuille van het Fonds. Het Fonds heeft immers een jong deelnemersbestand en dus zeer langlopende verplichtingen. De beheersing van het renterisico, de effectiviteit van de renteafdekking en de inrichting van de matchingportefeuille, waarmee de rentegevoeligheid van de beleggingsportefeuille in grote mate wordt afgestemd op de rentegevoeligheid van de verplichtingen van het Fonds, heeft de continue aandacht. Jaarlijks wordt ook het renterisico op de jaarlijkse premie-instroom afgedekt. De premie-instroom bedroeg circa 7% van de totale waarde van de verplichting

per jaar, wat een fors effect had op de renteaftdekking. Met het beëindigen van de eindloonregeling per 30 juni 2023 is de aftdekking van het renterisico van de premie-instroom niet meer van toepassing. Wel wordt het renterisico als gevolg van eventueel toegekende indexatie afgedekt vanaf het moment van toekenning.

Prestaties vermogensbeheerder

Er vindt een strakke monitoring op de prestaties van de drie externe vermogensbeheerders plaats door het Fonds. Het bestuur heeft voor de beoordeling van de vermogensbeheerder kwalitatieve en kwantitatieve criteria opgesteld. De beoordeling op basis van deze criteria vindt halfjaarlijks plaats. De rendementen worden maandelijks gemonitord.

Herbalancering

Er is geen vast herbalanceringsbeleid tussen de matching- en returnportefeuille. Het herbalanceringsbeleid is gericht op de strategische visie en lange termijn beleggingsrichtlijnen. De beleggingscommissie monitort de wegingen gedurende het jaar en adviseert het bestuur over mogelijke bijsturing bij in ieder geval de jaarlijkse premiebelegging. In 2023 heeft er geen herbalancering plaatsgevonden. Per eind 2023 was de portefeuille in lijn met de strategische gewichten.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds heeft in haar investment beliefs opgenomen dat het vanuit ethische en maatschappelijke doelstellingen zich aan de minimale wet- en regelgeving op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen houdt. Dit betekent dat beleggingen moeten voldoen aan de wet- en regelgeving ten aanzien van 'ESG' (Environmental, Social en Governance). Het pensioenfonds houdt zich aan wet- en regelgeving zoals de regelgeving m.b.t. het vermijden te beleggen in bedrijven die controversiële wapens maken, onderhouden of verhandelen en sanctiewetgeving.

In 2023 is dit beleid niet gewijzigd. De primaire doelstelling van het pensioenfonds blijft te allen tijden het uitvoeren van de pensioenregeling. Het pensioenfonds doet dit op een verantwoorde wijze, waarbij tevens kosten, rendement en risico's worden afgewogen.

Het pensioenfonds belegt haar vermogen via beleggingsfondsen en heeft de invulling van haar ESG beleid uitbesteed aan de vermogensbeheerders van de beleggingsfondsen. De vermogensbeheerders voeren het ESG beleid uit door voting en engagement. Bij engagement wordt op een constructieve manier de dialoog met de ondernemingen waarin wordt belegd aangegaan op het gebied van organisatiestructuur, de maatschappij en het milieu. Met stemmen wordt het stemrecht van het pensioenfonds uitgevoerd. Beide instrumenten hebben als doelstelling om de aandeelhouderswaarde te behouden en te verbeteren. De principes van de Global Compact van de Verenigde Naties worden als normenkader genomen voor de invulling van het beleid. De vermogensbeheerorganisaties waar het Pensioenfonds mee samenwerkt, erkennen en maken de algemeen door de Verenigde Naties vastgestelde minimale maatschappelijke normen onderdeel van hun ondernemingsbeleid, strategie, cultuur en dagelijkse gang van zaken (ondertekenaars UNPRI).

Wet- en regelgeving: Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR):

Per 10 maart 2021 is de SFDR verordening in werking getreden en houdt het pensioenfonds zich aan de Verordening (EU) 2019/2088 van 27 november 2019 betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR).

Het Fonds heeft op basis van haar doelstelling besloten om op de volgende manier invulling te geven aan de vereisten van de SFDR:

1. Het Fonds weegt duurzaamheidsaspecten niet mee in de investeringsbeslissingen
Het Fonds houdt geen rekening met de belangrijkste ongunstige effecten in de zin van artikel 4 van de Informatieverschaffingsverordening en de secundaire wetgeving. De wetgeving biedt kleinere entiteiten met minder dan 500 werknemers de mogelijkheid om op een minder uitgebreid niveau te rapporteren over de duurzaamheidsfactoren die het Fonds meeweegt. Het Fonds maakt gebruik van deze mogelijkheid, om hoge kosten van extra rapportages te voorkomen.

2. Het Fonds kiest voor een overige product classificatie (van artikel 6 van de Informatieverschaffingsverordening)
Het fonds classificeert de pensioenregeling als een regeling die geen ecologische of sociale kenmerken promoot, omdat het duurzaamheidsaspect geen primaire doelstelling is van het Fonds.

Het pensioenfonds stelt de deelnemers centraal en zorgt ervoor dat het pensioen op een goede en kostenefficiënte manier geadmistreerd wordt en deelnemers op tijd het pensioen uitbetaald krijgen. Om hoge (onvoorziene) kosten van extra rapportages te voorkomen is voor de huidige kwalificaties gekozen.

Duurzaamheidsrisico's zijn onderdeel van het risicomanagementframework. Deze risico's kunnen effect hebben op het rendement van de beleggingsportefeuille. Jaarlijks worden deze risico's beoordeeld en wordt vastgesteld of de bestaande mitigerende maatregelen voldoende zijn of dat aanvullende maatregelen moeten worden genomen. Daarnaast zijn in de ALM-studie klimaatrisico's onderzocht en geaccepteerd door het bestuur.

SFDR- Beloningsbeleid

Het beloningsbeleid van Pensioenfonds Abbott zet niet aan tot het nemen van buitensporige risico's in verband met duurzaamheidsrisico's. Een op grond van het beloningsbeleid toegekende beloning is niet afhankelijk van het al dan niet nemen van duurzaamheidsrisico's.

Taxonomie verordening

Per 1 januari 2022 trad de Taxonomie verordening in werking, op basis van deze verordening moeten pensioenfonds vanaf 1 januari 2022 aangeven of zij ecologisch duurzaam beleggen. SPAN heeft geen beleggingen conform de Europese Taxonomie Verordening (verordening (EU) 2020/282). In de Taxonomieverordening is aangegeven of een economische activiteit duurzaam is of niet. Op basis van deze verordening moeten pensioenfonds vanaf 1 januari 2022 aangeven of zij ecologisch duurzaam beleggen. De taxonomieverordening hangt dus nauw samen met de SFDR. Voor onze pensioenregeling geldt dat de onderliggende beleggingen geen rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten

Vermogensbeheerstructuur

In 2023 is de bestaande vermogensbeheerstructuur ongewijzigd voortgezet. Wel is binnen deze structuur het beleggingsfonds voor aandelen opkomende markten vervangen door een alternatief beleggingsfonds van dezelfde vermogensbeheerder. Het nieuwe beleggingsfonds kent lagere kosten en een ESG-screening.

De vermogensbeheeractiviteiten zijn als volgt herverdeeld over de uitbestedingspartijen:

Activiteiten	Uitbestedingspartij
Onafhankelijke waardering en financiële verslaglegging	Custodian
Totaalrapportage beleggingen (maand en kwartaal) en performancemeting verschillende fondsbeleggingen	Beheerder matchingportefeuille
Mandaat compliance en rebalancing	Beheerder matchingportefeuille
Uitvoeren transacties bij maandelijkse rebalancing en bijv. premiebelegging	Beheerder matchingportefeuille
Rapportages aan DNB: Jaarwerk- en jaarstaten, input FTK berekeningen, kostentransparantie	AZL N.V. met input van Mercer

Beleggingscommissie

Het Fonds heeft het vermogensbeheer en de beleggingsadministratie, met uitzondering van het vermogensbeheer voor de via de Beschikbare Premie Module en de Vrijwillige Bijspaar Module opgebouwde pensioenkapitalen, uitbesteed aan CTI. De custodian activiteiten worden uitgevoerd door Northern Trust.

Het bestuur heeft een mandaat opgesteld waarbinnen de beleggingscommissie kan opereren. De beleggingscommissie draagt zorg voor het feitelijk (doen) beheren van het vermogen van het Fonds. De beleggingscommissie bereidt voorstellen voor over aanpassing van de beleggingsdoelstelling en het strategische beleid ten behoeve van het bestuur. Het dagelijkse beheer van de portefeuille is uitbesteed aan de verschillende vermogensbeheerders. CTI is de partij die naast het beheer van de matchingportefeuille ook de uitvoerder is van het totale beleggingsmandaat en performancemeting.

De beleggingscommissie is in 2023 vier keer bijeen geweest. De vermogensbeheerder CTI is viermaal uitgenodigd.

Beschikbare Premie Module (BPM)/Vrijwillige Bijspaar Module (VBM) en netto pensioenregeling

Het vermogensbeheer ten behoeve van de BPM- en VBM-regeling en de nettopensioenregeling is ondergebracht bij Goldman Sachs Asset Management (GSAM, voorheen NN Investment Partners, NN IP) in het product Mijn Pensioen.

Mijn Pensioen is een pensioenoplossing waarbij de pensioenpremies worden belegd in beleggingsfondsen. De deelnemer heeft hierbij de keuze uit verschillende beleggingsconcepten:

- LifeCycle Mix: de premies worden in een door het bestuur bepaalde beleggingsportefeuille belegd welke rekening houdt met de leeftijd. Het risico van de beleggingen wordt afgebouwd naarmate de pensioenleeftijd dichterbij komt.
- Eigen Verdeling: de portefeuille wordt samengesteld aan de hand van een eigen verdeelsleutel over beleggingscategorieën en fondsen. De deelnemer had tot 1 december 2023 de mogelijkheid om te sparen. De spaarfaciliteit is vervangen door een geldmarktfonds.

Op 1 september 2016 is de Wet Verbeterde Premieregeling (Wvp) ingegaan. De wet biedt deelnemers de keuze of zij een vaste of een variabele pensioenuitkering of een combinatie van beide inkopen. Het belangrijkste verschil tussen beide pensioenen is dat er bij een variabele pensioenuitkering na pensioendatum wordt doorbelegd. Dit biedt de kans om een hoger pensioen te krijgen door het behalen van beleggingsrendement in de uitkeringsfase. Het kan echter ook tot een lager pensioen leiden bij tegenvallende beleggingsresultaten.

Ten aanzien van de aankoop van een pensioenuitkering geldt het volgende:

- De inkoop van een vaste pensioenuitkering vindt bij het Fonds buiten het pensioenfonds plaats. Ook voor de optie tot inkoop van variabel pensioen is besloten dit niet binnen het pensioenfonds aan te bieden.
- deelnemers krijgen 15 jaar voor pensionering de keuze tussen vast en variabel pensioen;
- het Fonds biedt 3 lifecycles aan deelnemers ter voorbereiding op een variabel pensioen;
- indien deelnemers geen keuze maken, blijft de standaard een vast pensioen.

Pensioenuitvoerders met een premieregeling zijn verplicht om de risicohouding van het Fonds vast te leggen. De risicohouding is de mate waarin een groep deelnemers, gewezen deelnemers of pensioengerechtigden beleggingsrisico's wil nemen om de doelstellingen te realiseren en de mate waarin deze groep beleggingsrisico's kan lopen.

Voor de beschikbare premie regeling is de risicohouding zowel voor het vast als het variabel pensioen vastgesteld en afgestemd met sociale partners. De kwantitatieve invulling van de risicohouding is gebaseerd op de ALM-analyses van de vermogensbeheerder, op basis waarvan de life cycle keuzes door het Fonds zijn gemaakt en op basis waarvan de vermogensbeheerder de lifecycles ook jaarlijks toetst en op basis van de uniforme rekenmethodiek van DNB (URM).

Voor de populatie in de premieregelingen komt de kwantitatieve risicohouding tot uitdrukking in de afwijking van het verwachte pensioen in een pessimistisch scenario (5% percentiel) ten opzichte van de pensioenuitkering in een gemiddeld scenario (mediane scenario) op pensioendatum. In onderstaande tabel wordt de kwantitatieve risicohouding (de bandbreedtes van de relatieve afwijkingen) getoond. De relatieve afwijkingen zijn gericht op de aankoop van een vast pensioen en voor de aankoop van een variabel pensioen. Deze analyses zijn tevens getoond voor een viertal maatmensen.

Bijvoorbeeld; een maatmens van 62 jaar met een neutrale life cycle en met een vaste uitkering, heeft een mediaan pensioen van bijvoorbeeld €1.000 per jaar. De uitkering in een pessimistische scenario kan dan tussen €820 en €920 bedragen.

Kwantitatieve risicohouding diverse maatmensen, gericht op aankoop vast- en variabel pensioen

Defensief	Maatpersoon leeftijd vaste uitkering	Risicohouding-relatief	Maatpersoon leeftijd variabele uitkering	Risicohouding-relatief
	27	37% - 47%	27	39% - 49%
	37	31% - 41%	37	34% - 44%
	47	23% - 33%	47	26% - 36%
	57	13% - 23%	57	16% - 26%
	62	8% - 18%	62	11% - 21%

Neutraal	Maatpersoon leeftijd vaste uitkering	Risicohouding-relatief	Maatpersoon leeftijd variabele uitkering	Risicohouding-relatief
	27	38% - 48%	27	41% - 51%
	37	33% - 43%	37	35% - 45%
	47	24% - 34%	47	27% - 37%
	57	13% - 23%	57	17% - 27%
	62	8% - 18%	62	11% - 21%

Offensief	Maatpersoon leeftijd vaste uitkering	Risicohouding-relatief	Maatpersoon leeftijd variabele uitkering	Risicohouding-relatief
	27	44% - 54%	27	45% - 55%
	37	38% - 48%	37	39% - 49%
	47	28% - 38%	47	30% - 40%
	57	15% - 25%	57	17% - 27%
	62	10% - 20%	62	12% - 22%

De analyses houden rekening met pensioenopbouw die volledig plaatsvindt op basis van een premieregeling. Voor de deelnemers van het Fonds is dit niet het geval, omdat de basisregeling van alle deelnemers een DB-regeling betreft met een bijstortingsverplichting

voor de werkgever. De aanspraken vanuit de DB-regeling, die alle deelnemers als basis hebben, zijn hierbij minder fluctuerend dan de aanspraken vanuit premieregelingen.

De rendementen voor de verschillende leeftijdscohorten voor de neutrale Life Cycle Mix over 2023 zijn in onderstaande tabel opgenomen. De neutrale Life Cycle Mix, welke het bestuur als standaard optie voor de deelnemers heeft gekozen, heeft over deze periode een gemiddeld (positief) rendement behaald van 10,52%. De rendementen per leeftijdscohort verschillen, doordat het risicoprofiel anders is. Een jonge deelnemer heeft een hoger risicoprofiel dan oudere deelnemers.

Rendementen	2023
--------------------	-------------

Totaal Life Cycle Neutraal	10,52%
----------------------------	--------

Verdeling naar leeftijdscohorten

Tot 2 jaar voor pensioen	9,17%
2-4 jaar voor pensioen	9,35%
4-8 jaar voor pensioen	9,22%
8-12 jaar voor pensioen	9,59%
12-16 voor pensioen	10,64%
Langer dan 16 jaar voor pensioen	11,60%

In de lifecycles wordt het renterisico afgedekt. Per saldo is de rente in 2023 gedaald waardoor positief rendement op de afdekking van het renterisico is behaald. Over 2023 laten de overige beleggingscategorieën ook een positief rendement zien waardoor het totaalrendement van de portefeuilles voor alle risiprofielen en leeftijdscohorten in de Life Cycle 10,56% is.

Onderbouwing Prudent person

In het FTK is expliciet in de regelgeving opgenomen dat het Fonds onderbouwt dat het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent person regel. Het Fonds heeft deze toets ultimo 2015 uitgevoerd voor de nieuwe beleggingsmix. Na de implementatie van de beleggingsmix in 2016 is de onderbouwing jaarlijks geactualiseerd. De belangrijkste uitgangspunten voor toepassing van het prudent beginsel zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. Een samenvatting van de onderbouwing is als volgt:

Regelgeving

Artikel 135 Pensioenwet

- Bij het vaststellen van het beleggingsbeleid worden de bestaande en toekomstige pensioenverplichtingen van deelnemers tezamen met de doelstelling en risicohouding van het Fonds als uitgangspunt genomen in de ALM-studie. Vanwege de specifieke kenmerken van de pensioentoezegging (eindloonregeling, geen indexatieambitie) en de bijstortingsverplichting van de werkgever, maakt het pensioenfonds bij de uiteindelijke keuze voor het beleggingsbeleid een zorgvuldige afweging tussen de dekkingsgraadrisico's en de bijstortingsrisico's voor de werkgever.
- Het Fonds belegt alles in (liquide collectieve) beleggingsfondsen.
- De beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde.
- In het jaarverslag wordt gerapporteerd hoe het Fonds uitvoering geeft aan het maatschappelijk verantwoord beleggen.

Artikel 13 en 13a besluit FTK

- Te allen tijde moeten er voldoende beleggingen liquide gemaakt kunnen worden. Het Fonds belegt in liquide beleggingscategorieën, bovendien kent het Fonds een jonge deelnemerspopulatie waardoor de omvang van de huidige uitkeringen relatief beperkt is.
- De beleggingen vinden hoofdzakelijk plaats op gereguleerde markten.
- De portefeuille is gespreid over beleggingscategorieën, regio's, landen en sectoren. Het Fonds houdt bij de invulling van de beleggingsportefeuille daarnaast ook rekening met de uitgangspunten eenvoud en transparantie.
- Het Fonds gebruikt derivaten terughoudend en met name bij de afdekking van rente- en valutarisico's.
- De huidige invulling van de portefeuille is erop gericht om het concentratierisico zoveel als mogelijk uit te sluiten. Uitzondering hierop is de invulling van de matchingportefeuille. De matchingportefeuille kan bestaan uit Nederlandse, Franse en Duitse staatsobligaties.
Omdat dit veilig geachte staatsobligaties betreft, vindt het pensioenfonds deze concentratie niet onwenselijk. Daarnaast is de matchingportefeuille ingevuld met rentederivaten en liquide middelen, waardoor dit concentratierisico op dit moment nihil is.
- In het beleggingsplan is het huidige beleggingsproces/-cyclus vastgelegd. Het beleggingsbeleid is gedetailleerd beschreven.

Beheerste en integrale bedrijfsvoering (artikel 143 Pensioenwet)

- Het Fonds beschikt ten aanzien van de beleggingscyclus over een duidelijke, volledige en transparante organisatiestructuur.
- Er is een balans tussen de omvang, aard en complexiteit van de beleggingsportefeuille enerzijds en de aanwezige kennis en ervaring in het risicobeheer anderzijds.

Regels uitbesteding (artikel 34 Pensioenwet)

- Het Fonds beschikt over een uitbestedingsbeleid dat mede richtlijnen ten aanzien van de selectie en evaluatie van vermogensbeheerders bevat.
- Het Fonds borgt dat de mandaten en richtlijnen van de vermogensbeheerders aansluiten op het strategische beleggingsplan en het beleggingsbeleid, onder meer door het vooraf en tussentijds beoordelen van contracten, mandaten en richtlijnen.
- Verbod op langlopende leningen en garantstelling (artikel 136 Pensioenwet).
- Het Fonds heeft dergelijke leningen niet in de beleggingsportefeuille.

Actuariële paragraaf

De actuariële paragraaf geeft, naast de ontwikkelingen gedurende het boekjaar, de belangrijkste financiële cijfers van het Fonds weer.

Financiële positie

De actuele dekkingsgraad liet over het boekjaar een daling zien van 133,2% ultimo 2022 naar 128,5% ultimo 2023. De beleidsdekkingsgraad van het Fonds steeg in 2023 van 127,7% naar 131,3%. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2023 is daarmee hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 112,6%. De financiële positie is hierdoor toereikend.

(Minimaal) vereiste financiële positie

De minimaal vereiste dekkingsgraad bedraagt 104,0% ultimo 2023 (ultimo 2022: 104,1%).

De vereiste dekkingsgraad wordt enerzijds vastgesteld op basis van de feitelijke verdeling van de beleggingsportefeuille (in het vervolg de feitelijk vereiste dekkingsgraad genoemd) en anderzijds op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille (in het vervolg de strategisch vereiste dekkingsgraad genoemd). Ultimo 2023 bedraagt de feitelijk vereiste dekkingsgraad 113,5% en de strategisch vereiste dekkingsgraad 112,6%. Voor de toetsing van de financiële positie wordt de beleidsdekkingsgraad ter hoogte van 131,3% getoetst aan de strategisch vereiste dekkingsgraad ter hoogte van 112,6%.

In de risicoparagraaf in de jaarrekening is de strategisch vereiste dekkingsgraad verder uitgewerkt.

Risicohouding en haalbaarheidstoets

De risicohouding van het Fonds is de mate waarin het Fonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstelling van het Fonds te realiseren en de mate waarin het Fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het Fonds. Samenvattend kan de risicohouding (en het daaruit voortvloeiende dynamisch strategisch beleggingsbeleid) van het Fonds bestempeld worden als behoudend. Onnodige risico's worden voorkomen om de kans op bijstortingen te beperken. Tegelijkertijd wordt naar voldoende verwacht rendement gestreefd om in combinatie met het sterke financieringsbeleid invulling te geven aan de noodzaak om het vereist vermogen te bereiken.

Korte termijn risicohouding

Het Fonds heeft op basis van de strategische beleggingsmix uit de ALM-studie de risicohouding van het Fonds voor de korte termijn afgeleid. Deze komt tot uitdrukking in de hoogte van het Vereist Vermogen (VV) (exclusief de beschikbare premieregeling) en een bandbreedte daarvoor, omdat het VV kan fluctueren door verschuivingen in de strategische mix binnen de bandbreedtes. Het korte termijn risico, gemeten door middel van het Vereist Vermogen bij de strategische beleggingsportefeuille, bedraagt per 31 december 2023 112,6%. Het VV kan fluctueren door verschuivingen in de strategische mix binnen de bandbreedtes 112,0% en 123,0%. Het bestuur heeft de risicohouding vanaf 1 januari 2020 voor de korte termijn vastgesteld tussen 112,0% en 123,0%. De bandbreedtes zijn berekend op basis van de rentestand per 30 juni 2015. Per kwartaal monitort het pensioenfonds of het VV zich binnen de afgesproken bandbreedtes bevindt. Bij een overschrijding van deze bandbreedte dient het bestuur het beleid aan te passen of in overleg met sociale partners over de bandbreedte.

Lange termijn risicohouding

Jaarlijks voert het Fonds vóór 1 juli de haalbaarheidstoets uit. Dit is een toets op de 'haalbaarheid' van de ambities van het Fonds: voldoen de resultaten aan de vastgestelde ondergrenzen.

De hiernavolgende tabel vat de resultaten van de haalbaarheidstoets en de normstelling door het bestuur samen:

	Risicohouding (lange termijn)	AHBT 2023	2023	2022	
Toetsing pensioenresultaat	Ondergrens	Resultaat	Resultaat	Resultaat	Voldaan?
Vanuit feitelijke financiële positie					
Mediaan	60,0%	60,3%	64,9%	72,7%	Ja
Slecht weer		48,9%	54,9%	65,0%	
Relevante afwijking t.o.v. mediaan in slecht weer scenario	30,0%	18,9%	15,4%	10,6%	Ja

Het pensioenresultaat is een indicatie voor koopkrachtbehoud. Het zegt iets over hoe de verwachte uitkeringen conform het fondsbeleid zich verhouden tot een pensioen dat altijd volledig gecompenseerd wordt voor de prijsinflatie. Het fonds heeft in het mediane scenario een ondergrens van 60% voor het pensioenresultaat. Een pensioenresultaat van 60% kan min of meer geïnterpreteerd worden als dat er op totaal fondsniveau 40% koopkracht wordt ingeleverd.

In 2023 heeft het fonds de reguliere jaarlijkse haalbaarheidstoets per 1 januari 2023 uitgevoerd. Het pensioenresultaat daalt daarin ten opzichte van 2022. Dat komt met name door de hoge inflatie over 2022 die voor actieven slechts gedeeltelijk wordt gecompenseerd (backserviceverhoging in de eindloonregeling) en voor inactieven niet wordt gecompenseerd doordat er geen voorwaardelijke toeslagen verleend worden.

Daarnaast is in 2023 een aanvangshaalbaarheidstoets per 1 juli 2023 uitgevoerd. Dat is gedaan omdat per 29 juni 2023 de eindloonregeling premievrij gemaakt is en er geen nieuwe pensioenopbouw meer plaatsvindt. In de eindloonregeling vinden alleen nog jaarlijkse loonindexaties plaats zolang er sprake is van actief deelnemerschap. Hierdoor daalt het pensioenresultaat verder, met name doordat er geen sprake meer is van nieuwe opbouw.

Aangezien het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau boven de gestelde ondergrens van 60% ligt en de maximale afwijking voor het pensioenresultaat op fondsniveau in het 'slecht weer scenario' binnen de gestelde bandbreedte van 30% uitkomt, voldoet het Fonds aan de criteria van de haalbaarheidstoets. Gegeven de methodiek van de haalbaarheidstoets is het de verwachting dat het pensioenresultaat de komende jaren verder zal dalen en de ondergrens van 60% doorbreekt.

Analyse van het resultaat

De daling van de dekkingsgraad van 4,7%-punt in 2023 volgt uit het negatieve resultaat van € 1.022 in het boekjaar. In 2022 was er een negatief resultaat van €389. Het negatieve resultaat op premie is de primaire reden dat de dekkingsgraad in 2023 is gedaald. Het pensioenfonds heeft over 2023 premiekorting verleend aan de werkgever. Deze premiekorting in 2023 is verleend voor de volledige verschuldigde premie (inclusief risicopremies en de vergoeding voor uitvoeringskosten over het gehele jaar), met uitzondering van de spaarpremies die zijn ingelegd in de beschikbare premieregeling.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie over 2023 is conform fondsbeleid vastgesteld op basis van de marktwaarde. De zuivere kostendekkende premie bedraagt € 48.300. Het fonds brengt normaliter de zuivere kostendekkende premie in rekening bij de aangesloten werkgevers.

Het bestuur heeft over 2023 echter een volledige premiekorting verleend met betrekking tot de premies voor de DB-regeling (inclusief risicopremies en de vergoeding voor uitvoeringskosten over het gehele jaar). De spaarpremies uit hoofde van de beschikbare premieregeling vallen niet onder deze premiekorting. De feitelijke premie in 2023 is derhalve gelijk aan de premie voor risico deelnemers ad € 15.074.

Zonder premiekorting zou de feitelijke premie in 2023 gelijk zijn geweest aan € 48.647 (zijnde de zuivere kostendekkende premie inclusief het effect van de UFR-wijziging per 1 januari 2023). De hoogte van de verleende premiekorting is daarmee gelijk aan € 33.573.

Gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 april 2024 wordt de onvoorwaardelijke indexatie van 6,1% toegepast (uitsluitend voor premievrije deelnemers in actieve dienst).

Toekomstparagraaf

Haalbaarheidstoets en financiële positie

In 2024 wordt de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. De deadline voor het uitvoeren van de haalbaarheidstoets is 1 juli 2024.

Ontwikkelingen en aandacht bestuur 2024

De werkgever is samen met de COR en vakbonden in gesprek om de per 30 juni jl. afgesproken (nieuwe) beschikbare-premieregeling rechtstreeks via de werkgever onder te brengen bij een nog nader te bepalen pensioenuitvoerder. Het is de verwachting dat alle bij het fonds opgebouwde DC-kapitalen in de loop van 2024 via een collectieve waardeoverdracht aan deze partij worden overgedragen. De opgebouwde (DB) pensioenen blijven premievrij achter in de reeds gesloten eindloonregeling. Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland blijft deze pensioenregeling uitvoeren.

Vastgesteld te Zwolle, 27 juni 2024

J.W. Verweij
(secretaris)

J.M. Negro
(voorzitter)

E.H. Dijkstra

M.J.P.R. Raven

M. den Besten

J.M. de Voogd

Externe contacten

Het bestuur werkt in 2023 samen met de volgende externe partijen:

Accountant	Forvis Mazars Accountants N.V. te Rotterdam
Adviserend Actuaris	AZL N.V. te Heerlen
Beleggingsadviseur	Mercer Nederland B.V. te Amsterdam
Advies rente-afdekking	Firmfuture te Breda
Certificerend Actuaris	Milliman Pensioenen te Amsterdam
Deelnemers- en financiële administratie	AZL N.V. te Heerlen
Uitvoering DC regeling	Goldman Sachs Asset Management B.V. te Den Haag
Vermogensbeheer	Columbia Threadneedle Management Limited
Custodian	Northern Trust
Bestuursondersteuning	Montae & Partners B.V.
Compliance officer	GBA Accountants & Adviseurs te Den Haag
Visitatiecommissie	De heren E. Hagen, H.A. Brandwijk en R.P. Manning

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Oordeel verantwoordingsorgaan

Werkwijze

Het wettelijk kader, de statuten en reglementen van Stichting Pensioenfonds Abbott (SPAN) bepalen de opdracht en taak van het verantwoordingsorgaan (VO). Bevoegdheden, zoals vastgelegd in de statuten en het huishoudelijk reglement, houden onder andere in dat het VO jaarlijks een oordeel geeft over:

- het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere relevante informatie zoals de notulen van de bestuursvergaderingen;
- het door het bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar;
- beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben;
- naleving van de Code Pensioenfonds.

Het VO heeft regulier overleg gevoerd met het bestuur tijdens gezamenlijke vergaderingen en woonde vergaderingen van de Beleggings-, Risicomanagement-, en Communicatiecommissies bij.

Om tot een oordeel te komen heeft het VO tevens kennisgenomen van het verslag van de visitatiecommissie, concept jaarverslag, concept actuairaal jaarverslag, concept accountant verslag en het mondeling verslag van de certificerend actuaaris gepresenteerd tijdens het technisch overleg.

Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, in het jaarverslag opgenomen.

Samenstelling verantwoordingsorgaan

Het VO heeft zeven leden, vijf namens de werknemers, één namens de werkgever en één namens de gepensioneerden.

Het VO bestond per ultimo 2023 uit:

De heer P. Klap, voorzitter	namens werknemers
De heer B. Kemperman, secretaris	namens werknemers
De heer B. van den Berg	namens werknemers
Mevrouw E. Kuil	namens werknemers
Mevrouw E. Minnesma	namens werkgever
De heer H. van Essen	namens gepensioneerden
Vacature	namens werknemers

In 2023 is de heer L. Mohamed afgetreden en mevrouw E. Kuil toegetreden.

Gedurende geheel 2023 heeft een vacature bestaan. Deze is herhaaldelijk onder de aandacht gebracht. Helaas hebben zich geen geïnteresseerden gemeld.

Opleiding VO

Leden van het VO zijn in gelegenheid gesteld deel te nemen aan de cursus Fundament voor het Verantwoordingsorgaan aangeboden door SPO.

Op verzoek van het VO heeft een kennissessie plaatsgevonden met betrekking tot WTP, onder leiding van Montae en toegesneden op de (nu gesloten) eindloonregeling van SPAN.

Vergaderingen en overleggen

Het VO heeft 3 gezamenlijke vergaderingen gehad met het bestuur. In deze vergaderingen gaf het bestuur toelichting op de ontwikkelingen bij het pensioenfonds en kreeg het VO gelegenheid tot het stellen van vragen. Onderwerpen die ter sprake kwamen, betroffen onder andere het niet verlengen van de herverzekering bij ElipsLife, ontwikkeling van de dekkingsgraad, rendementen van de beleggingsportefeuille en de life cycle mixes, premiekorting, kwartaalrapportages met betrekking tot risicobeheer, actualisatie van communicatiebeleid, klachtenbeleid/regeling, jaarwerk 2022, verlenging en wijziging van de uitvoeringsovereenkomst, stand van zaken met betrekking tot Wet Toekomst Pensioenen, invoer van de nieuwe beschikbare premie regeling onder het overgangsrecht en de situatie omtrent het onderbrengen van de nieuwe beschikbare premieregeling bij een pensioenuitvoeringsorganisatie.

Het VO heeft de vergaderingen van de commissies van het fonds bijgewoond:

- Risicomanagementcommissie (4 vergaderingen);
- Beleggingscommissie (4 vergaderingen);
- Communicatiecommissie (1 vergadering en informeel overleg).

Het VO heeft overleg gevoerd met Mercer over de interpretatie en de bruikbaarheid van de ALM studie voor risicobeoordeling van de voorgestelde 2023 premiekorting.

Op 5 april 2024 heeft een delegatie van het VO overleg gehad met de visitatiecommissie.

Advies en goedkeuring

Het VO is in de gelegenheid geweest over de volgende onderwerpen advies uit te brengen:

- Premiekorting 2023
- Klachtenbeleid
- Klachtenregeling
- Uitvoeringsovereenkomst
- Communicatiebeleidsplan 2023 en 2024

In het algemeen heeft het VO positief geadviseerd, met uitzondering op vastlegging van automatische premiekorting en terugstorting in de gewijzigde en verlengde uitvoeringsovereenkomst. Op dit onderwerp verschillen bestuur en VO fundamenteel van mening.

Eventuele andere onderwerpen die adviesplichtig zijn conform pensioenwet en statuten, zijn niet aan de orde geweest.

Oordeel

Het VO oordeelt overwegend positief over het beleid, de uitvoering en de evenwichtigheid daarvan door het bestuur over 2023.

De actuele dekkingsgraad is gedurende het jaar gedaald, van 133,2% naar 128,5%, vooral als gevolg van de premiekorting in 2023. De beleidsdekkingsgraad steeg van 127,7% naar 131,4%. De dekkingsgraad voldoet ruimschoots aan de vereiste dekkingsgraad van 112,6% (was: 112,7% in 2022). De financiële positie van het fonds is goed.

Gelet op de grote uitdagingen waar het bestuur in 2023 voor geplaagd is, in het bijzonder met betrekking tot de implementatie van de nieuwe beschikbare premieregeling, heeft het VO waardering voor de inspanningen van het bestuur om de basale processen uit te voeren en te managen.

Dit neemt niet weg dat vanuit het VO aandachtspunten zijn voor verbeteringen. Dit betreft met name de tijdigheid van het delen van stukken ter voorbereiding op vergaderingen en overleggen alsmede van het indienen van adviesaanvragen met de bijbehorende motiveringen en onderbouwingen. Late aanvraag van adviezen en de beperkte schriftelijke onderbouwing, die het VO nadrukkelijk heeft moeten opvragen, gaven de indruk dat de mening van het VO niet volwaardig meetelde of enige invloed had op de besluitvorming.

De timing van het voorstel voor 2023 premiekorting was ongelukkig tegen de achtergrond van de discussie die op het moment van indienen gaande was tussen sociale partners over het al dan niet invaren van de opgebouwde rechten in de nieuwe regeling. Dat droeg niet bij aan de perceptie van evenwichtige belangenafweging.

Het VO is positief over de voortzetting van de wijze van communiceren met de deelnemers. De vernieuwing van de website, de heldere nieuwsbrieven, de bijdrage van SPAN aan de introductie van nieuwe pensioenregeling en de aandacht voor de Pensioen 3-daagse in november dragen bij aan een goed begrip en juiste waardering van de pensioenvoorzieningen bij Abbott. Ook is het VO positief over de nieuwe klachtenregeling.

Het VO stelt de mogelijkheid om als toehoorders aan te sluiten bij de commissies van het fonds op prijs. Het draagt bij aan inzicht aangaande de ontwikkelingen van het fonds en de uitvoering van het beleid.

Drie VO leden zijn in 2023 in staat gesteld om basisopleidingen te volgen die nodig zijn om het werk van het VO te begrijpen, uit te voeren en te verbeteren. Aanvullende verzoeken, zoals opleiding tot geschiktheidsnivo A, werden door het bestuur met de nodige terughoudendheid ontvangen.

De uitvoeringskosten per deelnemer (actieve deelnemers en pensioengerechtigden) zijn gestegen, van 599 euro in 2022 tot 645 euro in 2023, met name door zwaarder wordende (wettelijke) eisen en inflatie. Deze relatief hoge uitvoeringskosten ten opzichte van de benchmark waren in het verleden te verantwoorden op basis van de unieke kenmerken van de Abbott pensioenregelingen. Voor de nu gesloten eindloonregeling en de nieuwe beschikbare premieregeling geldt dit in mindere mate.

De totale kosten voor vermogensbeheer voor risico fonds en deelnemers zijn nagenoeg gelijk gebleven, namelijk 0,34% van het totale belegde vermogen, hetgeen als redelijk wordt beschouwd.

Het VO vraagt extra aandacht van het bestuur voor de impact van de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel op alle beleidsterreinen, met in het bijzonder de communicatie en de relatie met alle stakeholders. Dit betreft niet alleen de deelnemers maar ook de externe partijen zoals AZL, Goldman Sachs en de DNB.

Aandacht voor de rendementsontwikkeling in de beschikbare premieregeling is voor de deelnemers van groot belang. Vanaf 30 juni 2023 geldt dat voor alle deelnemers van het fonds. Het VO vraagt het bestuur vanuit het perspectief van de deelnemers nadrukkelijk om aandacht voor deze regeling en pro-actieve consultatie van de sociale partners -op basis van haar expertise- bij de aanstaande collectieve waardeoverdracht.

Aandachtspunten 2024

AZL heeft SPAN medegedeeld uitvoering van de nieuwe beschikbare premieregeling niet te implementeren. GSAM heeft aangekondigd te stoppen met de huidige dienstverlening per medio 2026. Gefaseerd worden diverse diensten al afgebouwd. In

combinatie met de mededeling van AZL is een noodzaak ontstaan om over te stappen naar een nieuwe partij. De sociale partners, vertegenwoordigers van werkgever en werknemers, zijn hiermee bezig. Verschillende service levels en risico's liggen buiten de gedefinieerde tolerantiegrenzen. In deze transitiefase wordt gebruik gemaakt van alternatieve contractpartners. Bewaking van de voortgang van basale processen tijdens de transitie en de definitieve implementatie -met collectieve waardeoverdracht- zijn de primaire aandachtspunten voor 2024.

Bert Kemperman
Secretaris

Pim Klap
Voorzitter

Reactie van het bestuur op het oordeel 2023 van het Verantwoordingsorgaan

Het bestuur van SPAN is blij met het overwegend positieve oordeel dat het verantwoordingsorgaan heeft uitgesproken over het beleid, de uitvoering en de evenwichtigheid van het bestuur in 2023. Het bestuur heeft waardering voor de gedegen wijze waarop het verantwoordingsorgaan het oordeel over het verslagjaar 2023 heeft geformuleerd.

Het verantwoordingsorgaan geeft aan dat het waardering heeft voor de inspanningen van het bestuur om de basale processen uit te voeren en te managen, ondanks dat er volgens het verantwoordingsorgaan ook aandachtspunten zijn voor verbetering.

De bevindingen en aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan worden geëvalueerd binnen het bestuur en vervolgens teruggekoppeld aan het verantwoordingsorgaan. Wij zijn het eens met het verantwoordingsorgaan dat de tijdigheid van informatieuitwisseling en dossierstukken aandacht verdient, zodat ook in de toekomst op een plezierige en constructieve wijze samengewerkt kan worden met het verantwoordingsorgaan.

Verslag van de Visitatiecommissie

Samenvatting

Inleiding

De visitatiecommissie heeft kunnen vaststellen dat het pensioenfonds in 2023, mede kijkend naar haar omvang, overwegend heeft voldaan aan een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. Over de afgelopen jaren heeft het betrokken bestuur doorlopend oog gehad voor verdere verbetering.

Code Pensioenfondsen

In 2023 heeft de Minister de Code Pensioenfondsen 2024 vastgesteld. In 2024 implementeert het bestuur deze code in het fondsbeleid. Het naar de beoordeling van het bestuur niet (volledig) toepassen van een norm uit de Code pensioenfondsen zoals deze gold in 2023, is in het jaarverslag opgenomen. In dat geval is dit gemotiveerd volgens het 'pas- toe-of-leg-uit'-beginsel. De rapportage en uitleg van de afwijkingen is naar het oordeel van de visitatiecommissie toereikend. De visitatiecommissie merkt op dat beoordeling of goedkeuring van het jaarverslag 2022 niet tot haar taak behoort.

Governance

De visitatiecommissie herhaalt zijn opmerking dat in de statuten en in de Actuariële en bedrijfstechnische nota staat dat de vergaderingen van het paritaire bestuur worden voorgezeten door de voorzitter, benoemd door het bestuur uit zijn midden. Het extern pensioenbureau fungeert in de praktijk als technisch voorzitter van de bestuurs- vergaderingen. Verdedigbaar is dat daardoor in feite sprake is van een paritair bestuurs- model met een onafhankelijke voorzitter, zonder stemrecht. De visitatiecommissie meent dat door deze opzet de dynamiek in de vergaderingen wijzigt maar respecteert hierbij de keuze van het bestuur. Het bestuur heeft besloten, nadat het wetgevingstraject van de Wet toekomst pensioenen (verder: Wtp) is afgerond, het onderwerp 'stip op de horizon' inclusief het bestuursmodel te agenderen. Daarbij wordt onder andere onderzocht of missie, visie en strategie aanscherping verdient. Tot dat moment zal het bestuur alert moeten zijn op de rolvastheid van de verschillende bestuursleden. De visitatiecommissie constateert dat het bestuur nu nog (te)veel tijd bezig is met operationele zaken en dat de 'stip op de horizon' hierdoor te weinig aandacht krijgt. Het aanstellen van een externe Wtp-projectleider had bijvoorbeeld weliswaar tot additionele kosten geleid, maar de operationele werkzaamheden van o.a. het wekelijks overleg van de Wtp-werkgroep kunnen reduceren.

Besluitvormingsproces

In 2023 heeft het bestuur enkele belangrijke besluiten genomen waaronder het (voorlopig) niet herverzekeren van risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid, automatische premiekorting en/of terugstorting naar de werkgever en het afsluiten van een uitvoeringsovereenkomst.

De visitatiecommissie heeft de indruk dat het besluitvormingsproces voor verbetering vatbaar is. Uit de notulen is niet altijd af te leiden of een besluit zich in de beeldvormende, oordeelsvormende of besluitvormende fase bevindt. De visitatiecommissie vraagt zich af of benodigde acties tijdig zijn genomen om relevante informatie mee te kunnen wegen? Zijn de uitbestedingspartners tijdig en op de juiste wijze betrokken? Is het verantwoordingsorgaan in voldoende mate op de hoogte? Hebben zij voldoende tijd gekregen voor het uitbrengen van zorgvuldig advies? Welke vragen en zorgen leven bij hen en hoe wordt daarmee omgegaan? Wat wordt daadwerkelijk gedaan met de adviezen en ervaringen van externe deskundigen? Hoe wordt bij het nemen van besluiten rekening gehouden met

de evenwichtige belangenafweging van alle belanghebbenden? De werkgever is daarbij een van de 'stakeholders'. Heeft het bestuur voldoende zicht op de risico's en de mitigerende maatregelen? Past het besluit in de missie, visie, strategie en huidig beleid van het pensioenfonds? In de besprekversie van het visitatierapport zijn bovenstaande uitingen onderbouwd met voorbeelden. Alles overziend meent de visitatiecommissie dat verbetering in het besluitvormingsproces en/of vastlegging daarvan haalbaar is.

De visitatiecommissie complimenteert het verantwoordingsorgaan met de gestructureerde wijze die het hanteert bij de behandeling en vastlegging van de ingediende adviesaanvragen.

Wet toekomst pensioenen

Vorig jaar concludeerde de visitatiecommissie dat het bestuur de voorbereiding van invoering van de Wtp in 2022 te veel voor zich uitschuift. Dit lijkt aanvankelijk in 2023 ook het geval geweest te zijn. DNB lijkt deze mening te delen. In de brief van 25 april 2023 somt DNB verschillende aspecten van voorbereiding op de Wtp op. De visitatiecommissie vraagt zich af of bij een betere afstemming met sociale partners en uitbestedingspartijen niet sprake zou zijn geweest van een beheerster bedrijfsvoering waardoor operationele³ uitdagingen⁴ zich minder zouden hebben voorgedaan. In de zoektocht naar het vinden van een nieuwe pensioenuitvoerder is het naar de mening van de visitatiecommissie noodzakelijk met alle stakeholders gezamenlijk op te trekken.

De werkgever heeft in overleg met de vakorganisaties besloten geen invaarverzoek bij het pensioenfonds in te dienen. De werkgever maakt graag gebruik van de eerbiedigende werking van een premieregeling met progressieve premies. De huidige deelnemers behouden daardoor de gestaffelde premie terwijl nieuwe deelnemers na de transitiedatum een vlakke premie krijgen. Dat betekent dat SPAN te maken krijgt met een gesloten DB-regeling, een DC met een gestaffelde en een DC met een vlakke premie in de FPR. Voor de gesloten DB-regeling blijft het FTK van toepassing en zal door het ontbreken van premie instroom de risicohouding moeten worden aangepast. Met de keuze van sociale partners voor het uitvoeren van twee pensioenregelingen (én voor het niet invaren) wordt de communicatie voor SPAN tijdens en na de transitie uitdagend. Ook de uitvoeringskosten per deelnemer worden door deze keuze van sociale partners naar verwachting negatief beïnvloed.

Automatische premiekorting en/of terugstorting

De uitvoeringsovereenkomst is december 2023/januari 2024 met terugwerkende kracht naar 30 juni 2023 aangepast. De bevoegdheid van het fonds om de premie in evenredigheid te verlagen of (deels) terug te storten aan de werkgever als de beleidsdekkingsgraad boven de vereiste dekkingsgraad ligt, is gewijzigd in een automatische premiekorting⁵ en/of terugstorting waarbij de werkgever kan besluiten hier (gedeeltelijk) van af te zien. Het moment waarop het stuur door het pensioenfonds wordt overgedragen aan de werkgever is opmerkelijk nu voor de DB-regeling sprake is van een gesloten pensioenfonds. Het met argumenten onderbouwde advies van het verantwoordingsorgaan om eind 2023 geen expliciet kader te introduceren voor automatische premiekorting en terugstorting én dit te evalueren op basis van een geactualiseerde ALM studie is door het bestuur niet overgenomen. De uitvoeringsovereenkomst is voor 4½ jaar afgesloten met een stilzwijgende verlenging voor 5 jaar. In de secundaire doelstellingen van het pensioenfonds komen kwantitatief zowel de kans op bijstorten als het niveau waarbij sprake is van premiekorting aan bod. De automatische premiekorting en terugstorting kunnen mogelijk ook nog worden verwerkt.

In de uitvoeringsovereenkomst is tevens de exitbepaling van artikel 12 aangepast. Toegevoegd is dat bij liquidatie van het pensioenfonds de werkgever gerechtigd is tot een eventueel overschot dat na liquidatie resteert. De visitatiecommissie adviseerde vorig jaar (de formulering van) de exitvoorwaarden, waarbij de belangen van alle stakeholders evenwichtig worden afgewogen, scherp in de gaten te houden. Bij deze afweging zal ook rekening gehouden moeten worden met de gevolgen van het vervallen van de backservice van actieve deelnemers en de bijstortingsverplichting. In hoeverre, kijkend naar alle belanghebbenden⁶, rekening is gehouden met dit advies is de visitatiecommissie niet duidelijk.

Zelfevaluatie

Begin 2024 heeft het bestuur aan de hand van 19 vragen een zelfevaluatie over het jaar 2023 uitgevoerd. Het is de visitatiecommissie niet duidelijk welke acties het bestuur gaat nemen om zijn functioneren te verbeteren.

Met verwijzing naar de statuten spoorde de visitatiecommissie vorig jaar het verantwoordingsorgaan aan eveneens een jaarlijkse zelfevaluatie te houden. In norm 49 van de per 1 januari 2024 herziene Code Pensioenfonds is het jaarlijks evalueren van het eigen functioneren van het verantwoordingsorgaan als geheel en van de individuele leden nu ook opgenomen.

Financieel-economisch management

Het financieel beleid wordt uiteengezet in de ABTN. De meest recent beschikbare versie van de ABTN is die per 1 januari 2023. Met de invoering van de nieuwe pensioenregeling per 30 juni 2023, de wijziging in het beleid ten aanzien van premiekorting en/of terugstorting en het opzeggen van de herverzekering, is er een dringende noodzaak de ABTN daarop te actualiseren. Naar de ABTN wordt ook verwezen in laag 3 van Pensioen 1-2-3 op de website. Deze informatie is daarmee ook niet actueel.

Evenals eind 2022 lagen ook eind 2023 zowel de beleidsdekkingsgraad als de actuele dekkingsgraad boven de vereiste dekkingsgraad. Er was daardoor geen sprake van een reserve- of dekkingstekort en daarmee was er ook geen noodzaak tot een herstelplan.

Voor wat betreft het onderwerp toeslagverlening constateert de visitatiecommissie dat parallel aan de invoering van de nieuwe DC-regeling per 30 juni 2023, voor actieven de afspraak is gemaakt dat de opbouw tot en met 29 juni 2023 ieder jaar verhoogd zal worden met de CAO-loonstijging. De visitatiecommissie begrijpt dat dit in de geest is van de beëindigde eindloonregeling, maar heeft niet kunnen constateren in hoeverre dit past in de evenwichtige belangenafweging.

De risicohouding is voor het laatst getoetst en aangepast in 2020. De laatste ALM-studie voor de DB-regeling dateert van 2021. Daarbij is uitgegaan van continuïteit van de DB-regeling. Gezien de eerder genoemde wijzigingen in de pensioenregeling, is herijking van risicohouding en strategisch beleggingsbeleid noodzakelijk. Als aanzet daartoe heeft het bestuur in december 2023 een partij geselecteerd voor het uitvoeren van een risicopreferentie-onderzoek. Het beleggingsbeleggingsplan 2024 dat in december 2023 is vastgesteld, is een actualisatie van het beleggingsplan 2023.

Vermogensbeheer

Er is een adequaat bezette beleggingscommissie met twee adviseurs en een ondersteuner. Bestuursleden die geen deel uitmaken van de beleggingscommissie schuiven met een zekere regelmaat aan als toehoorder. De beleggingscommissie heeft een helder, in de ABTN vastgelegd mandaat. Er worden van de vergaderingen van de beleggingscommissie geen formele notulen gemaakt, wel is er een actie- en besluitenlijst die zodanig uitgebreid is dat deze ook de gevoerde discussie goed weergeeft.

Het vermogensbeheer is volledig uitbesteed. De renteaftdekking is vormgegeven door middel van een maatwerkfonds bestaande uit swaps, liquide middelen en een belang in een geldmarktfonds. Het pensioenfonds wenst geen gebruik te maken van swaps onder central clearing, maar alleen van bilaterale swaps. Desondanks heeft de vermogensbeheerder bij de verhoging van de renteaftdekking in 2022 gebruik gemaakt van swaps onder central clearing. Dit is vervolgens teruggedraaid naar bilaterale swaps, waarbij uiteindelijk in 2023 de vermogensbeheerder de kosten vergoed heeft.

De vermogensbeheerders worden elk kwartaal beoordeeld aan de hand van een aantal beoordelingscriteria. Voor wat betreft de DC-regeling is de constatering van de beleggingscommissie terecht dat de rapportages van de uitvoerder wel erg beknopt zijn.

Het ESG-beleid van het pensioenfonds is vrij beperkt, waarbij voldaan wordt aan wet- en regelgeving en de nadruk ligt op rendement, risico en kosten. Voor zover er sprake is van stemmen en engagement gebeurt dit via de beleggingsfondsen en volgens het beleid van

de betreffende vermogensbeheerder. Tegen die achtergrond is het goed te constateren dat toch een overstap is gemaakt van een grijs beleggingsfonds naar een beleggingsfonds met een ESG-profiel, namelijk voor aandelen opkomende markten.

Risicobeheer en uitbesteding

Evenals voorgaande jaren is het risicomanagement beleid gebaseerd op het risicostrategie document en het risicomanagement jaarplan.

Het gevoerde beleid wordt per kwartaal getoetst en gerapporteerd. Rapportage vindt plaats door de rapportage risicobeheer/SPAN kwartaal monitor en door een begeleidend document 'risicorapportage' dat wordt opgesteld door de vervuller risicobeheer en de sleutelfunctiehouder.

De rapportage wordt aan het bestuur voorgelegd ter bespreking en besluitvorming.

De risicomanagementcommissie voert (soms in samenwerking met de beleggingscommissie) de activiteiten, zoals die zijn vermeld in het beleidsdocument, uit.

De besprekingen van de risicomanagementcommissie worden vastgelegd op basis van een besluiten-/actiepuntenlijst.

Als gevolg van de bestuursbesluiten over herverzekering, premievakantie en aanvaarding van de nieuwe pensioenregeling per 30 juni 2023 zijn de fondsopzet en de risicosituatie van het fonds gewijzigd en behoeven aandacht. Het betreft met name verzekeringstechnische en operationele risico's. Eind 2023 bevinden zich een aantal specifieke risico's buiten de tolerantiegrenzen van het bestuur. Deze risico's worden gerapporteerd door de sleutelfunctiehouder risicobeheer en door het bestuur onderkend, maar er zijn nog onvoldoende acties uitgevoerd om op het gewenste risiconiveau terug te komen.

De uitvoering behoeft veel aandacht nu de nieuwe DC-regeling is ingevoerd. Voor de deelnemers zijn per ingangsdatum van de nieuwe regeling individuele rekeningen geopend bij Goldman Sachs (GSAM).

AZL heeft eind 2023 definitief laten weten dat zij de nieuwe DC-regeling niet zal implementeren. Gevolg daarvan is dat in afwachting van een definitieve oplossing op ad-hoc basis de regeling wordt uitgevoerd. De implementatie wordt gecoördineerd vanuit een tijdelijke werkgroep.

De definitieve implementatie van de regeling behoeft aandacht. Ditzelfde geldt voor de relatie met AZL over de kwaliteit en mate van dienstverlening in de (nabije) toekomst. Ook zal moeten worden vastgesteld of de nieuwe regeling en daarmee samenhangende opdrachtaanvaarding door het fonds past binnen de wettelijke kaders.

De visitatiecommissie vraagt zich in dit kader af of alle risico's die verbonden zijn aan de aanvaarding van de nieuwe regeling (vooraf) voldoende zijn geïnventariseerd en onderkend.

De overgang naar de nieuwe pensioenregeling is aanleiding voor het uitvoeren van een nieuwe eigenrisicobeoordeling (ERB). De aangepast ERB zal in 2024 worden opgeleverd en vervangt de ERB uit 2021. Ook zal het IT-beleid worden geactualiseerd.

Communicatie

Het communicatiebeleid is vastgelegd in het communicatiebeleidsplan dat jaarlijks wordt geactualiseerd. In de jaarkalender zijn de verplichte en aanvullende communicatie-uitingen vermeld.

De communicatiecommissie is samengesteld uit bestuursleden, VO-leden, vertegenwoordigers van de werkgever en het bestuursbureau. Met deze samenstelling streeft het pensioenfonds naar optimalisering van de informatieverstrekking over het pensioenfonds en de wijze waarop dit wordt gecommuniceerd.

Ook in het jaar 2023 zijn geen notulen, besluiten- en/of actiepuntenlijsten gemaakt van de vergaderingen van de communicatiecommissie. Het overleg tussen de commissieleden vindt op informele wijze plaats. Een meer formele vastlegging van overwegingen en achtergronden van voorgestelde besluiten en aanbevelingen blijft de voorkeur genieten.

Uiteraard heeft de communicatie naar de actieve deelnemers in 2023 in het teken gestaan van de implementatie van de nieuwe pensioenregeling. Hiervoor zijn diverse middelen ingezet zoals een persoonlijke brief en een nieuwsbrief, waarin een goed inzicht wordt gegeven in de nieuwe regeling. Ook hebben een tweetal Webinars over dit onderwerp plaatsgevonden. Er is een interactieve vragenlijst beschikbaar waarmee deelnemers hun risicoprofiel kunnen vaststellen en een keuze kunnen maken uit de aangeboden beleggingsprofielen.

Voor de DB-regeling wordt de verplichte communicatie (w.o. UPO's) door AZL verzorgd. Nu AZL heeft laten weten dat de nieuwe DC-regeling niet door hen wordt ondersteund is dit een aandachtspunt dat buiten AZL moet worden opgelost. De visitatiecommissie vraagt hiervoor aandacht dat dit tijdig zal worden gerealiseerd.

Escalatie naar de visitatiecommissie

Geen van de sleutelhouders heeft in het verslagjaar gebruikt gemaakt van de rapportage- en meldingsplicht. Materiële bevindingen en/of aanbevelingen zijn derhalve niet gemeld aan de visitatiecommissie.

Reactie van het bestuur op het visitatierapport 2023

Allereerst wil het bestuur van SPAN de visitatiecommissie bedanken voor het aanvaarden van de opdracht tot visitatie en voor de verrichte werkzaamheden. Het bestuur heeft kennisgenomen van het visitatierapport over het jaar 2023 en de daarin opgenomen aanbevelingen aan het bestuur.

De visitatiecommissie heeft met een delegatie vanuit het bestuur gesproken. De gesprekken zijn gevoerd met het dagelijks bestuur, diverse bestuurscommissies, actuariële sleutelfunctiehouder en sleutelfunctiehouder internal audit. Daarnaast heeft de visitatiecommissie rechtstreeks overlegd met het verantwoordingsorgaan.

De rapportage is gebaseerd op de aangeleverde documenten en de gevoerde gesprekken met zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan. De visitatiecommissie heeft naar aanleiding van ons gesprek ook inzage gekregen in de aantekeningen/notulen van de wekelijkse teamsvergaderingen die zijn ingesteld na de opdrachtaanvaarding.

Het bestuur is verheugd dat het oordeel van de visitatiecommissie over 2023 in algemene zin positief is. Het was geen gemakkelijk jaar voor het fonds. De visitatiecommissie heeft in haar rapportage een aantal bevindingen gedaan. Deze bevindingen en aanbevelingen worden geëvalueerd binnen het bestuur. De acties die daaruit voortvloeien zullen wij als bestuur voortvarend ter hand nemen.

Wat betreft de suggestie van het aanstellen van een externe Wtp-projectleider, is bij ons ook ter tafel gekomen. Gezien de vele veranderingen die de Wtp en de gewijzigde regeling op 30 juni meebrengt, heeft het bestuur besloten dit zoveel mogelijk met het hele bestuur te managen, daarbij ondersteund door het externe pensioenbureau.

De nieuwe regeling is onderhandeld door de sociale partners en formeel is het pensioenfonds daarin geen partij, maar niettemin waren de leden van het bestuur die ook werknemers zijn nauw betrokken. Het beëindigen van de eindloonregeling was uiteraard wettelijk ingegeven, maar de indexatie van het opbouwde kapitaal, de bijstortverplichting, en de lagere franchise is voor de meeste werknemers gunstig. Met de keuze die gemaakt is hebben wij zeker uitdagingen op het gebied van communicatie.

Het bestuur houdt jaarlijks een zelfevaluatie met eens in de drie jaar onder begeleiding van een externe facilitator. Naast een collectieve beoordeling van het bestuur zijn ook persoonlijke beoordelingen van de leden van het bestuur besproken. Waar nodig wordt invulling gegeven aan de uit de evaluatie voortvloeiende acties in 2024.

Tenslotte wil het bestuur de visitatiecommissie bedanken voor de wijze waarop zij tot haar bevindingen is gekomen. Wij zijn verheugd dat de visitatiecommissie heeft kunnen vaststellen dat het pensioenfonds in 2023, mede kijkend naar haar omvang, overwegend heeft voldaan aan een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Zakelijke waarden	182.064	151.328
Vastrentende waarden	331.227	313.620
Overige beleggingen	80	54
	513.371	465.002
Beleggingen voor risico deelnemers [2]		
Onroerende zaken	1.863	997
Zakelijke waarden	16.489	10.252
Vastrentende waarden	27.045	17.757
Overige beleggingen	3.250	2.670
	48.647	31.676
Vorderingen en overlopende activa [3]	7.666	10.307
Liquide middelen [4]	3.754	7.162
Totaal activa	573.438	514.147

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening..

Passiva	2023	2022
Stichtingskapitaal en reserves		
Algemene reserve [5]	126.983	128.005
	126.983	128.005
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	394.319	351.570
Overige technische voorzieningen [7]	2.329	2.278
	396.648	353.848
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [8]	48.647	31.676
Kortlopende schulden en overlopende passiva [9]	1.160	618
Totaal passiva	573.438	514.147

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [10]		
Directe beleggingsopbrengsten	554	465
Indirecte beleggingsopbrengsten	47.909	-189.885
Kosten van vermogensbeheer	-186	-179
	48.277	-189.599
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers [11]		
Indirecte beleggingsopbrengsten	3.913	-8.535
	3.913	-8.535
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [12]	49	45.487
Premiebijdragen voor risico deelnemers [13]	15.074	2.893
Saldo van overdrachten van rechten [14]	-3.253	1.295
Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers [15]	-2.016	-1.152
Pensioenuitkeringen [16]	-4.315	-3.781
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen¹⁾ [17]		
Pensioenopbouw	-24.859	-34.486
Rentetoevoeging	-12.100	2.575
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	4.312	3.858
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	86	77
Wijzigen marktrente	-10.287	182.372
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	2.946	-1.628
Wijziging actuariële grondslagen	0	-3.220
Mutatie kostenvoorziening	-502	-690
Mutaties sterfte	1.359	159
Mutaties arbeidsongeschiktheid	-2.912	-695
Reguliere mutaties	-74	-83
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-718	0
	-42.749	148.239

1) Voor vergelijkingsdoeleinden zijn de vergelijkende cijfers verder uitgesplitst.

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2023	2022
Mutatie overige technische voorzieningen [18]	-51	-248
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [19]	-16.971	6.794
Herverzekering [20]	2.610	-335
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [21]	-1.566	-1.428
Overige baten en lasten [22]	-24	-19
Saldo van baten en lasten	-1.022	-389
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	-1.022	-389
	-1.022	-389

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2023	2022
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	1.210	46.007
Uitkeringen uit herverzekering	4.119	1.186
Overgenomen pensioenverplichtingen	651	4.084
	5.980	51.277
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-4.305	-3.868
Overgedragen pensioenverplichtingen	-3.344	-2.780
Premies herverzekering	0	-5.080
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.518	-1.433
Overige	-24	-18
	-9.191	-13.179
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	524	465
Verkopen en aflossingen beleggingen	0	65.655
	524	66.120
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-460	-104.673
Kosten van vermogensbeheer	-261	-132
	-721	-104.805
Mutatie liquide middelen	-3.408	-587
Saldo liquide middelen 1 januari	7.162	7.749
Saldo liquide middelen 31 december	3.754	7.162

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Het doel van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland, statutair gevestigd te Zwolle (hierna 'het Fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het Fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze regeling voor arbeidsongeschikte deelnemers is aflopend. Het Fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van een aangesloten onderneming. Deze ondernemingen zijn opgenomen onder de karakteristieken van het Fonds.

Het KvK-nummer van het Fonds is 05070105.

Alle bedragen zijn vermeld in euro's, tenzij anders is aangegeven.

De jaarrekening is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaglegging

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder RJ610 Pensioenfonds.

Het bestuur heeft op 27 juni 2024 de jaarrekening opgemaakt.

Algemeen

Beleggingen en technische voorzieningen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. In de balans en staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt.

De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden. Schattingen hebben voornamelijk betrekking op de technische voorzieningen en de onder overige schulden opgenomen nog te betalen kosten.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeden en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerde als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerde en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerde opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerde opgenomen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking, worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Van de gehanteerde valutakoersen is de US dollar de belangrijkste valutakoers.

Beleggingen

Algemeen

In overeenstemming met de Pensioenwet worden beleggingen gewaardeerd op actuele waarde.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen, worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Beleggingen voor risico pensioenfonds en voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd de per balansdatum geldende beurskoersen. Niet-beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de nettovermogenswaarde van het beleggingsfonds.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het Fonds worden aangehouden.

Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds.

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van ontstaan van de winstdeling. Dit betekent dat er in de uitlooperperiode een inschatting wordt gemaakt van de te verwachten winstdeling.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemene reserve

De algemene reserve dient als algemene buffer om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Hierbij valt te denken aan nadelige technische resultaten en tegenvallers in de beleggingsopbrengsten die niet door een risicoreserve (indien aanwezig) kunnen worden opgevangen.

Jaarlijks wordt het resultaat van het Fonds ten gunste dan wel ten laste van de algemene reserve gebracht.

Technische voorzieningen

Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

De technische voorzieningen worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente.

Bij de berekening van de technische voorzieningen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

Daarnaast wordt bij de berekening van de technische voorzieningen rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De belangrijkste grondslagen voor de bepaling van de technische voorzieningen zijn:

- Overlevingstafels: Prognosetafel AG2022 (startjaar 2024).
- Marktrente: rentetermijnstructuur DNB.
- Opslag voor excassokosten: 2,0% van de technische voorzieningen.
- Voorziening toekomstige pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers: contante waarde van de vrijgestelde pensioenopbouw volledig in voorziening opgenomen.
- Gehuwdheid: Voor pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het onbepaalde partnersysteem, met een gehuwdheidsfrequentie van 100%. Na pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het bepaalde partnersysteem. Ter financiering van het latent wezenpensioen geldt een opslag van 5% op de contante waarde van het latent partnerpensioen voor de niet-gepensioneerden.
- Leeftijdverschil: Verondersteld wordt dat de partner van een mannelijke hoofdverzekerde een 1 jaar en 7 maanden jongere vrouw is en de partner van een vrouwelijke hoofdverzekerde een 2 jaar en 8 maanden oudere man. In het verleden werd dit leeftijdsverschil op 3 jaar gesteld (mannen ouder dan vrouwen).

De technische voorzieningen zijn gelijk aan de contante waarde van de aan achterliggende jaren toe te rekenen pensioenaanspraken vermeerderd met 2,0% voor toekomstige excassokosten.

De overlevingskansen zijn afgeleid uit de Prognosetafel AG2022. Op deze kansen zijn leeftijd- en inkomensafhankelijke correctiefactoren van toepassing, waarbij de correctietabel 'Mercer model 2019 correctietafel Hoog' wordt gehanteerd.

Bij de vaststelling van de contante waarden wordt gebruik gemaakt van de bovenstaande sterftegrondslagen en rekenrente.

Voor de arbeidsongeschikte deelnemers wordt opgenomen de contante waarde van de op balansdatum in de toekomst nog uit te betalen arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de premievrijstelling van de toekomstig op te bouwen aanspraken.

Overige technische voorzieningen

Voorziening uitlooprisico

Bij de vaststelling van de technische voorzieningen wordt rekening gehouden met een reservering voor het tweejarig uitlooprisico met betrekking tot arbeidsongeschiktheid (voorziening uitlooprisico). Deze voorziening bestaat uit de risicopremies voor het vrijstellingsrisico uit het huidige plus het voorgaande boekjaar. Ieder jaar wordt deze voorziening aangepast door de risicopremie uit het betreffende boekjaar toe te voegen en de risicopremie uit het minst recente boekjaar te laten vrijvallen.

Tot en met 2022 werd hierbij uitgegaan van de herverzekeringspremies die verschuldigd waren voor de herverzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico. Per 1 januari 2023 is het risicoherverzekeringscontract beëindigd en heeft het fonds besloten om de voorheen herverzekerde risico's uit hoofde van sterfte en arbeidsongeschiktheid voor eigen rekening te nemen. De risicopremie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico wordt vanaf 2023 derhalve bepaald op basis van fondseigen grondslagen. Daarbij geldt voor 2023 dat de risicopremie is bepaald alsof de nieuwe beschikbare premieregeling het hele jaar heeft gegolden.

Technische voorzieningen voor risico deelnemers

Naast de technische voorziening voor risico fonds heeft het fonds ook een technische voorziening voor risico deelnemers. Tot en met 29 juni 2023 had deze voorziening enkel betrekking op de excedentregeling. Vanaf 30 juni 2023 is de pensioenregeling gewijzigd en vindt de gehele nieuwe pensioenopbouw plaats in een beschikbare premieregeling, waarbij de premie-inleg wordt toegevoegd

aan de voorziening voor risico deelnemers. Vanwege de wijziging van de pensioenregeling is de inleg in de voorziening voor risico deelnemers in 2023 substantieel hoger dan eerdere jaren.

De voorziening beschikbare premie module en vrijwillige bijspaar module muteert jaarlijks door toevoeging c.q. onttrekking van door deelnemers gespaarde bedragen alsmede het behaalde rendement. Deze voorziening komt volledig voor rekening en risico van de deelnemers.

Beleggingsopbrengsten

Onder deze post zijn de directe en indirecte beleggingsopbrengsten verantwoord, onder aftrek van de kosten van vermogensbeheer. Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rente, dividend en soortgelijke opbrengsten. De indirecte beleggingsopbrengsten omvatten de gerealiseerde en ongerealiseerde waardemutaties en valutaresultaten.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

De bijdragen zijn berekend op basis van het financieringssysteem zoals beschreven in de uitvoeringsovereenkomst berekend tegen de DNB-rentetermijnstructuur primo van het jaar.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten, met uitzondering van de kosten voor vermogensbeheer, komen ten laste van de werkgevers.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfond

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/Verstrekkingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2023
Aandelen						
Aandelen beleggingsfondsen	151.328	434	0	0	30.302	182.064
	151.328	434	0	0	30.302	182.064
Vastrentende waarden						
Obligaties	313.620	0	0	0	17.607	331.227
	313.620	0	0	0	17.607	331.227
Overige beleggingen						
Overige beleggingen	54	26	0	0	0	80
	54	26	0	0	0	80
Totaal beleggingen voor risico pensioenfond	465.002	460	0	0	47.909	513.371

Ultimo 2023 heeft Stichting Pensioenfond Abbott Nederland geen gestelde zekerheden (collateral) aan tegenpartijen verstrekt. Binnen de beleggingsfondsen waarin SPAN participeert is wel onderpand ten behoeve van derivaten verstrekt.

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in de bij het Pensioenfond aangesloten ondernemingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

Level 1: Directe marktwaardering: beursnotering in een actieve markt (waarop geen prijsaanpassingen worden uitgevoerd).

Level 2: Afgeleide marktwaardering: geen directe beursnotering maar andere uit de markt waarneembare data danwel een prijs gebaseerd op een transactie in een niet actieve markt met niet-significante prijsaanpassing (gebaseerd op aannames en schattingen).

Level 3: Modellen en technieken: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2023
Zakelijke waarden	182.064	0	0	182.064
Vastrentende waarden	426.227	-95.000	0	331.227
Overige beleggingen	80	0	0	80
Totaal belegd vermogen	608.371	-95.000	0	513.371

	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2022
Zakelijke waarden	151.328	0	0	151.328
Vastrentende waarden	412.831	-99.211	0	313.620
Overige beleggingen	54	0	0	54
Totaal belegd vermogen	564.213	-99.211	0	465.002

Bij de level-indeling wordt gedeeltelijk door de fondsen heen gekeken. Hierdoor worden met name de derivaten in de vastrentende waarden fondsen beter ingedeeld.

De vastrentende waarden op basis van het LDI-beleggingsfonds bestaan uit discretionaire staatsobligaties (2023: 16.510; 2022: 39.275), interest rate swaps (2023: -/- 95.000; 2022: -/- 99.211) en liquiditeiten (2023: 338.682; 2022: 308.370).

[2] Beleggingen voor risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Indirecte beleggings- resultaten	Stand ultimo 2023
Onroerende zaken					
Vastgoed beleggingsfondsen	997	853	-150	163	1.863
	997	853	-150	163	1.863
Aandelen					
Zakelijke waarden beleggingsfondsen	10.252	6.075	-1.307	1.469	16.489
	10.252	6.075	-1.307	1.469	16.489
Vastrentende waarden					
Vastrentende waarden beleggingsfondsen	17.757	9.447	-2.242	2.083	27.045
	17.757	9.447	-2.242	2.083	27.045
Overige beleggingen					
Overige beleggingen	2.670	18.916	-18.826	197	2.957
	2.670	18.916	-18.826	197	2.957
Nog te verwerken inleg AO		293			293
Totaal beleggingen voor risico deelnemers	31.676	35.584	-22.525	3.912	48.647

De aankopen en de verkopen bevatten ook switches tussen de beleggingscategoriën. De omvang van deze switches is € 20.510. De zuivere stortingen in en onttrekkingen uit de regeling zijn € 15.074 respectievelijk € 2.016.

	2023	2022
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op aangesloten ondernemingen	0	1.162
Toekomstige liquidatiekosten	2.300	2.300
Claims op herverzekeraar	3.851	4.155
Afrekening premie herverzekeraar	0	53
Vordering uit hoofde van herverzekerde Voorziening uitlooprisico	1.126	2.278
Vordering schadevoorziening arbeidsongeschiktheid	218	218
Uitkeringen	93	97
Intrest	30	0
Overige	48	44
Totaal vorderingen en overlopende activa	7.666	10.307
Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan één jaar, m.u.v. de langlopende vordering uit hoofde van de winstdeling en de vordering voor toekomstige liquidatiekosten. Deze laatste vordering heeft een voorwaardelijk karakter en deze zal alleen in rekening worden gebracht wanneer er zich een liquidatie voordoet.		
De claims op de herverzekeraars bevat de claims in verband met arbeidsongeschiktheid op ElipsLife t/m 2023 (€ 1.237). Het betreft een herverzekeringsvorm op basis van kapitalen. Tevens is een stelpost opgenomen vanaf 1 juli 2023 (€ 2.545). Daarnaast bevat deze post de lopende uitkeringen met ASR (€ 69).		
Bij de vaststelling van de technische voorzieningen wordt rekening gehouden met een reservering voor het tweejarig uitlooprisico ten aanzien van arbeidsongeschiktheid. Deze voorziening bestaat uit de risicopremies voor het vrijstellingsrisico uit het huidige plus het voorgaande boekjaar. Ieder jaar wordt deze voorziening aangepast door de risicopremie uit het betreffende boekjaar toe te voegen en de risicopremie uit het minst recente boekjaar te laten vrijvallen. Omdat het fonds het arbeidsongeschiktheidsrisico volledig had herverzekerd tot primo 2023 bij ElipsLife wordt hiervoor nog een vordering opgenomen.		
[4] Liquide middelen		
ING Bank N.V.	3.754	7.162
	3.754	7.162
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het Fonds.		

Passiva**[5] Algemene reserve**

Stand per 1 januari
Saldobestemming boekjaar

128.005
-1.022

128.394
-389

Totaal eigen vermogen**126.983****128.005**

Het minimaal vereist vermogen bedraagt
Het vereist vermogen bedraagt
De dekkingsgraad is

462.936 104,0%
501.392 112,6%
128,5%

401.312 104,1%
434.667 112,7%
133,2%

De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds en voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Technische voorzieningen**[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds¹⁾**

Stand per 1 januari

351.570

499.809

Het verloop van de voorziening is als volgt:

- Pensioenopbouw 24.859
- Rentetoevoeging 12.100
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen -4.312
- Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten -86
- Wijzigen marktrente 10.287
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten -2.946
- Wijziging actuariële grondslagen 0
- Mutatie kostenvoorziening 502
- Mutaties sterfte -1.359
- Mutaties arbeidsongeschiktheid 2.912
- Reguliere mutaties 74
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen 718

34.486
-2.575
-3.858
-77
-182.372
1.628
3.220
690
-159
695
83
0

Stand per 31 december

394.319**351.570**

1) Voor vergelijkingsdoeleinden zijn de vergelijkende cijfers verder uitgesplitst.

	2023	2022
De benodigde rentetoevoeging is gebaseerd op de 1-jaarsrente van 3,264%		
In de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is een kostenopslag van 2% opgenomen.		
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd		
– Actieve deelnemers	242.251	211.747
– Gewezen deelnemers	82.065	78.982
– Pensioengerechtigden	67.703	58.541
– Additionele kostenvoorziening	2.300	2.300
	394.319	351.570
[7] Overige technische voorzieningen		
<i>Schadevoorziening arbeidsongeschiktheid</i>		
Stand per 1 januari	2.278	2.030
Mutatie via staat van baten en lasten	51	248
Stand per 31 december	2.329	2.278
Totaal technische voorzieningen	396.648	353.848
[8] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Stand per 1 januari	31.676	38.470
Stortingen	15.074	2.893
Onttrekkingen ¹⁾	-2.016	-1.152
Rendement	3.913	-8.535
Stand per 31 december	48.647	31.676
[9] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	228	181
Belastingen en sociale premies	91	85
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	50	124
Schulden uit hoofde van waardeoverdrachten	791	228
	1.160	618
Alle schulden hebben een looptijd van korter dan één jaar.		

1) Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten, waardeoverdrachten, overlijden t.g.v. het fonds.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn meerjarige contracten met de vermogensbeheerder en de administrateur afgesloten. Deze contracten zijn jaarlijks opzegbaar.

Er is een intraday kredietfaciliteit ter hoogte van 150 overeen gekomen met ING Bank B.V.

Gebeurtenissen na balansdatum

Per 1 april 2024 wordt de onvoorwaardelijke indexatie van 6,1% toegepast (uitsluitend voor premievrije deelnemers in actieve dienst).

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

Gedurende het boekjaar 2023 zijn de volgende vergoedingen betaald.

	2023	2022
Bestuursvergoedingen	8	8
Vergoedingen Visitatiecommissie	12	12
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	0	0
Totaal	20	20

Personeel

Gedurende het boekjaar 2023 had Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland geen personeelsleden in dienst.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen van het Fonds, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders. De meeste bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het Fonds op basis van de voorwaarden in het pensioenreglement.

Baten en lasten	2023	2022
[10] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Aandelen	0	0
Overige beleggingen	460	518
Subtotaal	460	518
Banken	109	-53
Waardeoverdrachten	-15	0
Totaal directe beleggingsopbrengsten	554	465

	2023	2022
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Aandelen	0	429
Vastrentende waarden	0	-2.012
	0	-1.583
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Aandelen Bruto	30.590	-42.281
Kosten verwerkt in de koers	-288	-324
Aandelen Netto	30.302	-42.605
Vastrentende waarden	18.766	-144.107
Kosten verwerkt in de koers	-1.159	-1.590
Vastrentende waarden Netto	17.607	-145.697
Overige beleggingen	0	0
	47.909	-188.302
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	47.909	-189.885
Kosten van vermogensbeheer		
Totale kosten vermogensbeheer	-1.726	-2.178
Kosten verwerkt in de koersen	1.447	1.914
Overige kosten	93	85
Totaal directe kosten vermogensbeheer	-186	-179
De kosten van het vermogensbeheer van de basisregeling zijn grotendeels verrekend met de beleggingsopbrengsten. De vermogensbeheerkosten bedragen in 2023 0,26%. De transactiekosten bedragen in 2023 0,08%.		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	48.277	-189.599

	2023	2022
[11] Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		
Indirecte beleggingsopbrengsten		
Onroerende zaken	163	-193
Zakelijke waarden	1.468	-1.969
Vastrentende waarden	2.083	-5.290
Overige beleggingen	199	-1.083
	3.913	-8.535
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	3.913	-8.535
[12] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Pensioenpremie werkgevers	0	41.717
Pensioenpremie werknemers	0	3.743
Afrekening voorgaand boekjaar	6	0
Inkoopsommen	43	27
	49	45.487
De premiebijdragen van werkgevers en werknemers bedragen in totaal 0,0% (2022: 38,6%) van de corresponderende loonsom.		
[13] Bijdragen voor risico deelnemers		
Bijdrage Beschikbare Premiereregeling en Vrijwillige Bijspaar Module	14.783	2.893
Bijdrage AO	291	0
	15.074	2.893
In deze bijdragen is 207 opgenomen voor de Netto Pensioenregeling (2022: 278)		
Kostendeekkende premie	48.300	47.323
Feitelijke premie (inclusief pensioenkapitalen)	15.074	48.353
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
Actuarieel benodigd	25.620	35.155
Risicopremies	2.254	3.139
Opslag in stand houden vereist vermogen	3.872	4.785
Premie voor pensioenkapitalen	15.074	2.893
Opslag voor uitvoeringskosten	1.480	2.118
	48.300	47.323

Omdat vanaf 30 juni 2023 de regeling is gewijzigd in een beschikbare premiereregeling, zijn de vergelijkende cijfers 2022 uitgebreid met de regel "Premie voor pensioenkapitalen". De ontvangen premie voor pensioenkapitalen in voorgaande jaren heeft volledig betrekking op de excedentregeling.

De kostendekkende premie over 2023 is conform fondsbeleid vastgesteld op basis van de marktwaarde. De zuivere kostendekkende premie bedraagt 48.300. Het fonds brengt normaliter de zuivere kostendekkende premie in rekening bij de aangesloten werkgevers. Het bestuur heeft over 2023 echter een volledige premiekorting verleend met betrekking tot de premies voor de DB-regeling en de risicopremies en de vergoeding voor uitvoeringskosten over het gehele jaar. De spaarpremies uit hoofde van de beschikbare premiereregeling vallen niet onder deze premiekorting. De feitelijke premie in 2023 is derhalve gelijk aan de premie voor risico deelnemers ad 15.074.

In eerdere jaren werden de premies voor risico deelnemers niet meegenomen in de (kostendekkende) premies. Vanaf 30 juni 2023 is de regeling veranderd in een beschikbare premiereregeling. Derhalve nemen we de premie voor risico deelnemers vanaf dit jaar wel mee in deze cijfers. De referentiecijfers zijn hierop aangepast.

[14] Saldo van overdrachten van rechten

Overgenomen pensioenverplichtingen
Overgedragen pensioenverplichtingen

2023	2022
651	4.084
-3.904	-2.789
-3.253	1.295
-2.016	-1.152

[15] Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers

Onttrekkingen Beschikbare Premiereregeling en Vrijwillige Bijspaar Module

	2023	2022
[16] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-3.656	-3.286
Partnerpensioen	-581	-531
Wezenpensioen	-15	-20
Invalideitpensioen	-18	72
Overige	-22	-16
Subtotaal	-4.292	-3.781
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-23	0
Subtotaal	-23	0
Totaal pensioenuitkeringen	-4.315	-3.781
<p>Het invalideitpensioen betreft deelnemers uit de oude regeling. De huidige arbeidsongeschiktheidsregeling wordt rechtstreeks door de ondernemingen uitgevoerd.</p>		
[17] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Pensioenopbouw	-24.859	-34.486
Rentetoevoeging	-12.100	2.575
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	4.312	3.858
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	86	77
Wijzigen marktrente	-10.287	182.372
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	2.946	-1.628
Wijziging actuariële grondslagen	0	-3.220
Mutatie kostenvoorziening	-502	-690
Mutaties sterfte	1.359	159
Mutaties arbeidsongeschiktheid	-2.912	-695
Reguliere mutaties	-74	-83
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-718	0
	-42.749	148.239

	2023	2022
[18] Mutatie overige technische voorzieningen		
Schadevoorziening arbeidsongeschiktheid	-51	-248
	-51	-248
[19] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Stortingen	-15.074	-2.893
Onttrekkingen ¹⁾	2.016	1.152
Rendement	-3.913	8.535
	-16.971	6.794
[20] Herverzekering		
Premies herverzekering	0	-3.129
Premies herverzekering (voorgaande jaren)	0	-10
Uitkeringen uit herverzekering	3.762	2.689
Mutatie Vordering schadevoorziening arbeidsongeschiktheid	-1.152	115
	2.610	-335
[21] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-568	-614
Accountant (kosten voor het onderzoek van de jaarrekening)	-45	-43
Accountant (fiscaal advies)	-2	-3
Actuaris	-138	-112
Advieskosten Montae	-701	-532
Bestuur	-17	-28
Contributies en bijdragen	-52	-40
Overige kosten	-43	-56
	-1.566	-1.428
[22] Overige baten en lasten		
Vrijval spaarkapitalen	16	0
Diversen	-40	-19
	-24	-19
Saldo van baten en lasten	-1.022	-389

1) Onttrekking t.b.v. inkoop rechten 43 (2022: 27), waardeoverdrachten 1.956 (2022: 1.125), overlijden t.g.v. het fonds 17 (2022: 0).

Resultaatbestemming

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van Baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het Fonds.
De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN

Resultaatbestemming	2023	2022
Algemene reserve	-1.022	-389
	-1.022	-389

	2023	2022
Actuariële analyse van het saldo van baten en lasten		
Wijziging rentetermijnstructuur	-26.300	193.482
Beleggingsopbrengsten	52.190	-198.134
Premies	-29.053	5.821
Waardeoverdrachten	-307	-333
Uitkeringen	-3	77
Sterfte	2.427	1.828
Arbeidsongeschiktheid	2.053	192
Reguliere mutaties	-74	-83
Wijziging actuariële grondslagen	0	-3.220
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-1.921	0
Andere oorzaken	-34	-19
	-1.022	-389

Risicoparaagraaf

(bedragen in duizenden euro)

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd. Conform de berekeningen van het vereist eigen vermogen in het Actuarieel Rapport is de risicoparaagraaf gebaseerd op basis van het doorkijkbeginsel (look-through-principe). In de risicoparaagraaf worden de afzonderlijke risico's van het vereist eigen vermogen gerelateerd aan de totale voorzieningen. Onder het nieuwe FTK wordt getoetst op basis van het vereist eigen vermogen gebaseerd op de strategische verdeling. De impact van de afzonderlijke risico's wordt tevens getoond voor het feitelijk vereist eigen vermogen omdat de vereiste dekkingsgraad op basis van de feitelijke verdeling in het nieuwe FTK onder andere een belangrijke rol speelt bij de korte termijn risicohouding van het fonds.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat er beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden, gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans, komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2023 van 112,6% en 2022 van 112,7%.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	11.451	1,7	9.962	1,6
Zakelijke waarden risico (S2)	43.906	10,2	39.081	10,4
Valutarisico (S3)	6.643	0,2	5.927	0,2
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	7.734	1,2	5.593	0,9
Verzekeringstechnisch risico (S6)	13.094	0,8	12.144	0,8
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	0	0,0
Diversificatie en correlatie-effect	-26.731		-23.564	
Vereist eigen vermogen	56.097	14,1	49.143	13,9
Effect toerekenen naar totale voorzieningen		-1,5		-1,2
	56.097	12,6	49.143	12,7
Aanwezige dekkingsgraad		128,5		133,2
Beleidsdekkingsgraad		131,3		127,7
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,0		104,1
Vereiste dekkingsgraad		112,6		112,7

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2023 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet in een tekort verkeert. In boekjaar 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 131,3%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 127,7%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 3,6%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (exclusief rentederivaten): 1,5 (2022: 1,3)

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten): 22,2 (2022: 21,3)

Duratie van de pensioenverplichtingen: 22,9 (2022: 23,6)

Het pensioenfonds dekt strategisch 75,0% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het nieuwe FTK dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 75,0% op basis van de swapcurve is eind 2023 equivalent met een renteafdekking van 78,8% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 79,3% eind 2023.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 11.188 (1,6%) en voor het strategisch renterisico 11.451 (1,7%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer voldoende spreiding toe te passen in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende aandelen- en vastgoedcategorieën getoond.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling aandelen en vastgoed per categorie:</i>				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	166.614	91,5	136.634	90,3
Opkomende markten (Emerging markets)	15.450	8,5	14.694	9,7
	182.064	100,0	151.328	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 48.756 (11,6%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 43.906 (10,2%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luidt. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Bij een afdekking van meer dan 100% loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Aandelen en vastgoed naar valuta				
Euro	166.624	91,5	136.681	90,3
Overige	15.440	8,5	14.647	9,7
	182.064	100,0	151.328	100,0
Vastrentende waarden naar valuta				
Euro	314.062	94,8	298.128	95,1
Overige	17.165	5,2	15.492	4,9
	331.227	100,0	313.620	100,0
Totaal beleggingen naar valuta				
Euro	480.825	93,7	434.863	93,5
Amerikaanse dollar	420	0,1	415	0,1
Overige	32.126	6,2	29.724	6,4
	513.371	100,0	465.002	100,0

Het strategische valuta-afdekkingsbeleid leidt tot een strategische afdekking van 82,2% voor de totale portefeuille.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten, die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 6.288 (0,2%) en voor het strategisch valutarisico 6.643 (0,2%).

Grondstoffenrisico

Grondstoffenrisico ontstaat doordat de waarden van beleggingen in grondstoffen kunnen dalen.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het Fonds belegt niet in deze categorie. De buffer voor zowel het feitelijk als het strategisch grondstoffenrisico bedraagt derhalve 0 (0,0%).

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende-waardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA-rating impliceert dat de vastrentendewaardenbelegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geïnclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' of 'geen rating' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	2.430	0,7	12.435	4,0
AA	66.230	20,0	28.638	9,1
A	196.387	59,3	199.552	63,6
BBB	28.263	8,5	29.221	9,3
Lager dan BBB	13.129	4,0	13.218	4,2
Geen rating	24.788	7,5	30.556	9,8
	331.227	100,0	313.620	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentendewaardenportefeuille. Naarmate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 7.509 (1,1%) en voor het strategisch kredietrisico van 7.734 (1,2%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 13.094 (0,7%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 13.094 (0,8%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Aandelen en vastgoed waarden				
<i>Verdeling zakelijke waarden per regio:</i>				
Europa	30.128	16,5	25.762	17,0
Noord-Amerika	117.020	64,3	93.859	62,0
Azië	29.149	16,0	26.309	17,4
Overige	5.767	3,2	5.398	3,6
	182.064	100,0	151.328	100,0
<i>Verdeling zakelijke waarden per sector:</i>				
Financiële instellingen	26.052	14,3	23.260	15,4
Informatietechnologie	45.418	25,0	29.293	19,2
Industriële ondernemingen	23.464	12,9	19.451	12,9
Niet-cyclische consumentengoederen	10.463	5,7	10.542	7,0
Cyclische consumentengoederen	25.333	13,9	19.914	13,2
Farmacie	20.001	11,0	19.534	12,9
Energie	8.252	4,5	8.372	5,5
Nutsbedrijven	5.374	3,0	5.125	3,4
Telecommunicatie	6.505	3,6	5.401	3,6
Basisindustrieën	6.805	3,7	6.529	4,3
Overige	4.397	2,4	3.907	2,6
	182.064	100,0	151.328	100,0

	2023		2022	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	292.403	88,3	261.463	83,3
Noord-Amerika	4.064	1,2	21.622	6,9
Azië	13.684	4,1	10.529	3,4
Overige	21.076	6,4	20.006	6,4
	331.227	100,0	313.620	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden

Staatsobligaties Duitsland	1.566	0,5	0	0,0
Staatsobligaties Nederland	2.137	0,6	2.326	0,7
Staatsobligaties Frankrijk	33.281	10,0	3.952	1,3
Staatsobligaties Luxemburg	3.305	1,0	31.485	10,0

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Actief beheer risico

Het actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer wordt afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereiste eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 0 (0,0%) en voor het strategisch actief beheer risico van 0 (0,0%), omdat de tracking error van de totale aandelenportefeuille lager dan 1% is.

Effect toerekenen naar totale voorzieningen

Om van de vereiste dekkinggraad voor risico fonds te geraken tot de vereiste dekkinggraad voor totaal fonds dient een aanpassing van -1,7%-punt toegevoegd te worden op basis van de feitelijke verdeling en een aanpassing van -1,5%-punt op basis van de strategische verdeling. Deze aanpassingen dienen gemaakt te worden omdat het fonds een technische voorziening voor risico deelnemers heeft.

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in de bij het pensioenfonds aangesloten ondernemingen.

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2023 -26.508 en voor de strategische beleggingsportefeuille -26.731.

Vastgesteld te Zwolle, 27 juni 2024

J.W. Verweij
(secretaris)

J.M. Negro
(voorzitter)

E.H. Dijkstra

M.J.P.R. Raven

M. den Besten

J.M. de Voogd

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland te Zwolle is aan Milliman Pensioenen B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Milliman Pensioenen B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 5.236.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 157.000 te rapporteren.

Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materieële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed.

Daarbij is in aanmerking genomen dat enigerlei intentie tot het verlenen van toeslagen ontbreekt.

Amsterdam, 27 juni 2024

drs. R. van der Meer AAG
verbonden aan Milliman Pensioenen B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland (hierna ook: "het pensioenfonds") te Zwolle gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Abbott Nederland op 31 december 2023 en het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van het pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 2.618.000. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit deze bepalend is bij de berekening van de (beleids-) dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze

controle geconstateerde afwijkingen boven € 78.500 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's en niet naleven van wet- en regelgeving

Frauderisicobeheersing door het pensioenfonds

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en de omgeving waarin zij opereert, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het toezichthoudend orgaan het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

In het onderdeel Frauderisico's in de Risicoparagraaf van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude.

Onze frauderisico-analyse

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is weerlegd, gezien de aard van de opbrengsten. De opbrengsten bestaan uit premiebijdragen die per deelnemer over de pensioengrondslag wordt berekend en daardoor op objectieve wijze zijn vast te stellen. De beleggingsopbrengsten bestaan uit directe en indirecte (gerealiseerde en ongerealiseerde) beleggingsopbrengsten. De directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder significante schattingselementen. Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsresultaten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties. Ten aanzien van de indirecte ongerealiseerde beleggingsopbrengsten geldt dat deze op eenvoudige wijze af te leiden is van de waardering van de beleggingen.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan de risico's van het doorbreken van interne beheersing door het bestuur. Wij hebben bijzondere aandacht gehad voor posten met een hoge schattingsonzekerheid, waaronder de technische voorzieningen. We verwijzen hierbij ook naar de kernpunten van onze controle voor onze specifieke controle-aanpak voor dit risico.

Onze specifieke controle-aanpak voor het frauderisico

Ten aanzien van het risico op doorbreking van de interne beheersing door het bestuur hebben wij werkzaamheden uitgevoerd zoals het toetsen van de aanvaardbaarheid van de in het grootboek vastgelegde journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht.

Verder hebben wij geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door het pensioenfonds mogelijk wijzen op frauduleuze financiële verslaggeving. Tevens hebben we elementen van onvoorspelbaarheid opgenomen in onze controlewerkzaamheden. Ook hebben wij de uitkomsten van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur.

Onze specifieke controleaanpak voor het risico op niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben gesprekken gevoerd met het bestuur en het toezichhoudend orgaan om inzicht te verkrijgen in welke mate er is voldaan aan wet- en regelgeving. Ook hebben wij communicatie met De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM) doorgenomen. Wij hebben een schriftelijke bevestiging verkregen van het bestuur dat alle bekende aangelegenheden van vermoede non-compliance aan ons zijn gemeld.

Onze observaties

De hiervoor vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd in het kader van de controle van de jaarrekening. Ze zijn daarom niet gepland en uitgevoerd als een specifiek onderzoek gericht op fraude en het niet voldoen aan wet- en regelgeving. Deze werkzaamheden hebben niet geleid tot bevindingen die van materieel belang zijn voor de jaarrekening.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode van minimaal twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Wij hebben de beoordeling van de continuïteitsveronderstelling met het bestuur besproken en geëvalueerd. Bij deze beoordeling hebben wij in ogenschouw genomen dat de vermogenspositie van het pensioenfonds toereikend wordt geacht. Deze beoordeling levert geen informatie op die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur met betrekking tot de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
<p>Waardering van beleggingen</p> <p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan uit beleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen en derivaten.</p> <p>In de toelichting op de balans per 31 december 2023 heeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.</p> <p>De beoordeling van de reële waarde van deze beleggingen is significant voor onze controle, mede omdat de waardering (deels) gebaseerd is op modellen en subjectieve elementen bevat.</p>	<p>Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het:</p> <ul style="list-style-type: none"> – beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij Northern Trust Corporation en Nationale Nederlanden Investment Partners, uitbestedingsorganisaties ten behoeve van bewaring en beleggingsadministratie. Voor zover relevant en mogelijk hebben wij gebruikgemaakt van het ontvangen Service Organisation Control Report van Northern Trust Corporation en van de ISAE 3402 type II rapportage van Goldman Sachs Asset Management B.V.; – voor beleggingen in beursgenoteerde effecten het afstemmen van de juiste waardering door een re-pricing uit te voeren; – voor beleggingen in beleggingsfondsen waar geen beursnotering van toepassing is: vaststellen dat de waarderinggrondslagen van de beleggingsfondsen vergelijkbaar zijn met die van het pensioenfonds dat de waarde per participatie volgens de laatste jaarrekening overeenkomt met de door het pensioenfonds gehanteerde waarde; – toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is gegeven de geldende verslaggevingsregels

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
Waardering van de technische voorzieningen	
<p>De technische voorzieningen zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds.</p> <p>In de toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer.</p> <p>In het onderdeel risicoparagraaf is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.</p>	<p>Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaris.</p> <p>Tevens zijn de bevindingen uit zijn controle en het certificeringsrapport door ons met hem besproken.</p> <p>Door ons is tevens nagegaan of:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaris worden gehanteerd bij het certificeren van de actuariële berekening van de technische voorziening voor pensioenverplichtingen, daarvoor geschikt zijn; – de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; – de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; – de interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd. Het afstemmen met gegevens van externe partijen waaronder de werkgever, maakt deel uit van de interne beheersing.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden inzake de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur inzake de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen

bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 27 juni 2024

Forvis Mazars Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA

Bijlagen

Begrippenlijst

Abtn

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. Ook wel bedrijfsplan genoemd. Hierin komen drie hoofdonderwerpen aan de orde: de wijze van vaststelling van de verplichtingen jegens de deelnemers, de beleggingsportefeuille en het intern risicobeheersingssysteem.

Actuariële grondslagen

Wanneer een contante waarde van een reeks toekomstige uitkeringen moet worden bepaald maakt de actuaris gebruik van actuariële grondslagen, zoals: de rekenrente; de kansstelsels: sterftekansen, arbeidsongeschiktheids- en revalideringskansen, frequenties van gehuwd zijn, soms ook toekomstige salarisontwikkeling of indexatiebeleid enz.; kostenopslagen (bijvoorbeeld voor administratiekosten en/of uitbetalingskosten).

Actuaris

Een actuaris kan antwoord geven op de vraag wat de toekomst aan pensioenuitkeringen gaat kosten. De actuaris is bij uitstek degene die financiële risico's op de agenda plaatst en adequate oplossingen bedenkt.

Actuele waarde

De actuele waarde is voor beleggingen waarvoor dagelijks openbare prijzen worden vastgesteld, zoals aandelen en obligaties, de beurswaarde. Voor andere vastrentende waarden, zoals onderhandse leningen en hypotheek, wordt de actuele waarde benaderd als de contante waarde van de toekomstige nettokasstromen. Als actuele waarde van de beleggingen in vastgoedfondsen wordt de intrinsieke waarde gehanteerd. Voor direct onroerend goed wordt de taxatiewaarde als actuele waarde gehanteerd.

ALM

Afkorting voor Asset Liability Management. Een ALM-studie betreft de analyse van het risicobeheer van de balans tussen activa en de passiva van een pensioenfonds. Deze studie dient te resulteren in de formulering van een strategisch beleggingsbeleid.

Backservice

Pensioenaanspraken (of de waarde ervan) die betrekking hebben op de achterliggende dienstjaren en die ontstaan door verandering in de pensioengrondslag.

Beleggingsmix

Verdeling van de beleggingen over zakelijke en vastrentende waarden.

Benchmark

Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestatie van (de beheerder van) een beleggingsportefeuille of pensioenfonds. Een beursindex bijvoorbeeld.

Beurskoers

Marktprijs van een aandeel, obligatie of andere waardepapieren.

Contante waarde

De contante waarde op een bepaald moment van (een serie) betalingen in de toekomst, is het bedrag dat op dat moment aanwezig zou moeten zijn om, rekening houdend met rente-aangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariële grondslagen, deze toekomstige betalingen te kunnen verrichten.

Custodian

Juridische entiteit die als enige taak heeft het beheren en het administreren van de effecten.

Dekkingsgraad

Een maat voor de solvabiliteit van een pensioenfonds. De dekkingsgraad wordt bepaald door de mate waarin het beschikbaar vermogen (BV) de voorziening opgebouwde rechten (VOR) overtreft, uitgedrukt in een percentage.

Een dekkingsgraad van 100% geeft aan dat het beschikbaar vermogen juist toereikend is om de voorziening opgebouwde rechten te dekken, terwijl een percentage lager dan 100 aangeeft dat er sprake is van onderdekking. Fondsen gaan in hun financiële opzet veelal van een minimumdekkingsgraad uit die in mindere of meerdere mate ruim boven 100% ligt.

De Nederlandsche Bank

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan, dat onder andere het naleven van de Pensioen- en spaarfondsenwet bewaakt.

Derivaten

Financiële contracten waarvan de waarde afhankelijk is van een of meer onderliggende activa, referentieprijzen of indices. Voorbeelden van derivaten zijn opties, termijncontracten en rente- en valutaswaps.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten worden verstaan: huur-, dividend- en rente-opbrengsten van de beleggingen.

Duration

De gewogen gemiddelde looptijd van de kasstromen van een obligatie, waarbij weging geschiedt op basis van de contante waarde van iedere kasstroom. Duration is een graadmeter voor de rentegevoeligheid van een obligatie. In de regel: hoe langer de looptijd van een obligatie, hoe gevoeliger de koers van die obligatie voor renteveranderingen. Indien men een daling van de rente verwacht is het profijtelijk een obligatie met een zo lang mogelijke duration te kopen, aangezien de koers daarvan het meest zal oplopen.

Effectief rendement

Het effectief rendement houdt naast het couponrendement nog rekening met winst of verlies bij aflossing van een obligatie.

Eindloonregeling

Bij deze regeling wordt de hoogte van je pensioen afgeleid van het salaris dat je direct voorafgaand aan de pensioendatum verdient. Bij iedere salarisverhoging wordt het pensioen dat je al hebt opgebouwd, opgetrokken naar het nieuwe salarisoniveau.

Franchise

In veel pensioenregelingen is een bepaald drempelbedrag opgenomen waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt omdat de AOW geacht wordt hierover pensioen te verlenen. Dit bedrag is veelal afgeleid van de uitkeringen krachtens de AOW en wordt dan 'franchise' genoemd.

Herverzekering

Het door een pensioenfonds geheel of gedeeltelijk onderbrengen van een pensioenregeling in een levensverzekeringsovereenkomst en/of het door een pensioenfonds onderbrengen van extra hoge risico's bij een levensverzekeraar, zoals overlijden- en invaliditeitsrisico's van deelnemers.

Index

Cijfer dat een gewogen gemiddelde uitdrukt en waaraan men kan zien hoe een grootte (bijvoorbeeld de beurskoersen in Amsterdam) zich ontwikkeld heeft.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten vallen de gerealiseerde verkoopresultaten inclusief valutaresultaten en de niet-gerealiseerde herwaarderingsresultaten.

Intrinsieke waarde

De intrinsieke waarde per aandeel is de 'werkelijke' waarde van dat aandeel, afgeleid van de onderliggende beleggingen. De intrinsieke waarde wordt berekend door de waarde van de activa (bezittingen) te verminderen met de passiva (schulden) en het saldo te delen door het aantal uitstaande aandelen.

Kansstelsels

Dit zijn veronderstellingen met betrekking tot sterftekansen, invalideringskansen, ontslag, gehuwdheid en individuele loontontwikkeling.

Koopsom

Een koopsom is een eenmalige betaling die aan de uitvoerder van de pensioenregeling is verschuldigd en waarvoor een bepaalde pensioenaanspraak wordt ingekocht. In beginsel is een koopsom dus een eenmalige betaling en een premie een periodieke betaling. Zowel premies als koopsommen dienen hetzelfde doel, namelijk de financiering van de pensioenen.

Nominale waarde

De op het stuk (aandeel of obligatie) aangegeven waarde. Bij een koers van 100 (= 100%) is de prijs van het waardepapier gelijk aan de nominale waarde.

Over/onderweging

Een hoger of lager belang in een beleggingscategorie dan overeenkomt met de normverdeling van het pensioenfonds.

Overrente

Het positieve verschil tussen het inkomensrendement van het Fonds en de rekenrente.

Pensioengrondslag

Het bedrag waarover pensioen wordt toegekend. Vaak is dit het voor pensioen meetellende salaris minus de franchise.

Performance

Het rendement dat is behaald met de beleggingen.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdoms- en nabestaandenpensioen. Een andere vorm van premievrije aanspraak is het bijzonder partnerpensioen dat de gewezen partner ontvangt bij scheiding/einde partnerschap.

Reële rente

Het verschil tussen het fondsrendement en de (loon- of prijs-)inflatie. Bij de premiestelling wordt verondersteld dat het fondsrendement ten minste gelijk is aan de som van de rekenrente en de inflatie. In dat geval kan de last uit hoofde van indexering worden gefinancierd uit het verschil tussen het fondsrendement en de rekenrente.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde pensioenvermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst en waarvan bij de berekening van de contante waarden wordt uitgegaan.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een verzekeringsmaatschappij of een pensioenfonds behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Sterftetafels

Geven aan wat de levens- en sterftetekansen zijn van mannen en vrouwen in Nederland, afhankelijk van de bereikte leeftijd. Ze worden gebruikt bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen door de actuaris.

Toeslag

Een toeslag is een verhoging van een pensioen of een aanspraak op pensioen, welke is gebaseerd op een in het pensioenreglement omschreven regeling, dan wel op incidentele basis wordt verleend.

Totaal rendement

Het totaal rendement van een belegging is samengesteld uit de koerswinst of het koersverlies (indirecte beleggingsopbrengsten) over de beschouwde periode, terwijl de directe beleggingsopbrengsten (dividend, rente, aflossingen, huur en dergelijke uitkeringen) meteen worden herbelegd en tijdsgewogen in het totaal rendement worden meegenomen. Het totaal rendement wordt uitgedrukt in een percentage ten opzichte van het gemiddeld belegd vermogen.

UFR

De Uitimate Forward Rate (UFR) is een methode waarop de rekenrente wordt vastgesteld. Gedurende de eerste 20 jaar wordt de rentetermijnstructuur (RTS) gevolgd. Voor de periode daarna wordt de rekenrente afgeleid van de RTS en een verwacht rendement op lange termijn. Voor een 60-jarige verplichting wordt een rentevoet van 4,2% verondersteld.

Vastrentende waarden

Hypotheke, leningen op schuldbekentenis en obligaties.

Verzekeringstechnische analyse

Ook wel actuariële analyse genoemd. In deze analyse wordt door de actuaris de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de gehanteerde actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

Verzekeringstechnische risico's

Bij het verzekeren van pensioenaanspraken loopt een fonds een langlevensrisico voor het ouderdomspensioen als verzekerden langer leven dan volgens de gebruikte overlevingstafel wordt verwacht. Voor het nabestaandenpensioen loopt het Fonds een kortlevensrisico als de verzekerden korter leven dan volgens de overlevingstafel wordt verwacht. Ook kan het invaliditeitsrisico worden gerekend tot de verzekeringstechnische risico's van fondsen.

Volatiliteit

De beweeglijkheid van beurskoersen.

Yield curve

Zie rentetermijnstructuur.

Zakelijke waarden

Aandelen, converteerbare obligaties en onroerend goed(fondsen).

